

Situatie van criminaliteit in België

Ipek Dikmen

promotor :
Prof. dr. Lode VEREECK

Situatie van criminaliteit in België

Ipek Dikmen

promotor:

Prof. dr. Lode Vereeck

Eindverhandeling voorgedragen tot het bekomen van de graad master in de
toegepaste economische wetenschappen: beleidsmanagement

Criminaliteit speelt een cruciale rol in de maatschappij. In België is het criminaliteitscijfer de voorbije decennia enorm gestegen, en wordt als een zware last voor de samenleving ervaren. De overheid tracht de schade die de samenleving ervan ondervindt te minimaliseren, de openbare orde te handhaven en veiligheid voor de burgers te verschaffen. Het strafrecht kan gezien worden als een onmisbaar middel om criminaliteit te bestrijden. Daarnaast speelt het geheel van opsporing, vervolging, veroordeling en strafuitvoering een niet onbelangrijke rol. Natuurlijk dient criminaliteit voorkomen te worden, maar niet tegen elke prijs. Het volledig elimineren van misdrijven zou inacceptabele hoge kosten met zich meebrengen. Er wordt immers een beperkt percentage van het begrotingscijfer besteed aan de criminaliteitsbestrijding. Zowel de sterke toename van crimineel gedrag als de beperkte middelen van de overheid, vereisen dus een optimale benutting van de middelen. Bijgevolg is het belangrijk dat het overheidsbudget voor criminaliteit de juiste omvang heeft en op de juiste manier gealloceerd wordt.

Vanuit een economisch perspectief is crimineel gedrag het resultaat van een rationele afweging van voor- en nadelen, of beter gezegd kosten en baten. In deze opvatting is crimineel gedrag een vorm van economisch keuzegedrag en niet wezenlijk anders dan het typische consumenten- en producentengedrag. Net zoals een consument of producent geconfronteerd wordt met verschillende alternatieven, maakt een potentiële dader een nutsafweging, en kiest voor het alternatief dat hem het grootste nut oplevert. Hierbij houdt hij rekening met de private kosten en baten van zijn gedrag, en zal pas overgaan tot het plegen van een misdrijf, als de afweging van kosten en baten van crimineel gedrag meer oplevert dan van niet-crimineel gedrag. Misdrijven worden dus gepleegd voor zover ze lonend zijn (als de baten de kosten overtreffen). Dit model van het rationeel gedrag van de "homo economicus" wordt soms ter discussie gesteld. Nochtans komt dit calculerend gedrag van de crimineel zeker voor. Net als de consument, is de crimineel niet perfect geïnformeerd en maakt hij weleens fouten. Ook gebeurt de calculus vaak onbewust. Volledige ontkenning van dit rationele aspect zou betekenen dat criminelen irrationeel handelen en zich door een strafrechtstelsel nauwelijks laten afschrikken. Het irrationele aspect kan echter niet volledig ontkend worden. Zeker bij andere misdrijven dan vermogensdelicten, spelen niet-irrationele factoren een belangrijke rol. Bij een "crime passionel" zal een afweging tussen kosten en baten nauwelijks plaatsvinden.

Niet enkel de dader van een misdrijf wordt in aanraking gebracht met kosten en baten. Het typerende ervan is juist dat anderen met kosten worden opgescheept. Crimineel gedrag veroorzaakt nagenoeg altijd kosten die door anderen dan de dader worden gedragen. Dit zijn de externe kosten, waar de dader in zijn afweging geen rekening mee houdt. Enerzijds zijn er de kosten voor het directe slachtoffer. Anderzijds bestaan de externe kosten uit de consequenties voor indirecte slachtoffers. Omdat de dader de externe kosten niet in rekening brengt, maakt hij zijn afweging maatschappelijk gezien op de verkeerde gronden. Hij berust zijn handelingen op de private kosten en niet op de sociale kosten.

Het nettoresultaat van een bepaalde criminele handeling is het verschil tussen alle opbrengsten en kosten van die handeling. Hierbij maakt het niet uit wie er voor de kosten opdraait en wie er van de opbrengsten geniet. Als het nettoresultaat negatief is, is er sprake van efficiëntieverlies (maatschappelijk verlies). Criminaliteit leidt gewoonlijk tot een maatschappelijk welvaartverlies waarbij overheidsingrijpen onmisbaar zijn.

Om de situatie van criminaliteit in België in 2003 te achterhalen, werd een studie gedaan op federaal en lokaal niveau. Aangezien het achterhalen van de niet-geregistreeerde criminaliteit niet of nauwelijks mogelijk is, werd enkel de geregistreeerde criminaliteit bestudeerd. Op individueel niveau werd een theoretisch kostprijsmodel voor zowel de dader als het slachtoffer opgesteld.

Met behulp van het strafrecht, de opsporing, de vervolging, de veroordeling en de strafuitvoering, probeert de overheid het gedrag van de potentiële crimineel te beïnvloeden. Het begaan van een strafbaar feit brengt immers een zekere kans mee dat de delinquent een bepaalde straf moet ondergaan. De overheid creëert immers een strafrisico voor de potentiële dader. Onder het strafrisico worden de verwachte kosten verstaan, waarmee de dader in aanraking wordt gebracht bij het plegen van een misdrijf. De verwachte kosten komen bovenop de kosten die samenhangen met het begaan van het misdrijf zelf. Het strafrisico wordt bepaald door twee factoren, namelijk de kans dat een crimineel veroordeeld wordt (de pakkans) en de zwaarte van de straf (de strafmaat). Dit strafrisico verhoogt de private kosten van de dader. Crimineel gedrag wordt minder lonend en dat zal in het algemeen leiden tot een vermindering van de criminaliteit.

Zowel de criminaliteit als de criminaliteitsbestrijding brengt kosten met zich mee. Het optimale niveau van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding is het niveau waarbij het totale maatschappelijke welvaartsverlies ter oorzake van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding minimaal is.

Deze eindverhandeling werd gekozen in het kader van mijn afstudeerrichting "Beleidsmanagement". Tijdens mijn masterjaar heb ik geleerd hoe maatschappelijke problemen geanalyseerd moeten worden. Binnen het domein van het openbaar bestuur heb ik geopteerd voor criminaliteit, omdat het sociaal-economisch aspect ervan mijn belangstelling trok.

Gedurende mijn opleiding van Toegepaste Economische Wetenschappen ben ik persoonlijk gegroeid. Met mijn masterverhandeling kan ik de mooiste tijdsperiode van mijn leven afsluiten, met het oog op een succesvolle carrière.

Omdat velen mij gesteund hebben tijdens mijn studie en het maken van deze eindverhandeling, acht ik het gepast om hen te bedanken.

Allereerst gaat mijn speciale dank uit naar mijn promotor Prof. Dr. Lode Vereeck bij wie ik steeds terecht kon voor opbouwende kritiek en suggesties. Zonder zijn deskundige en bereidwillige begeleiding zou deze eindverhandeling nooit verwezenlijkt zijn.

Verder wil ik criminoloog Prof. Dr. Marc Cools bedanken voor zijn kritische en richtingsturende visie.

Mijn dank gaat verder uit naar mijn ouders en familie voor de kans die ze mij hebben aangereikt om verder te studeren, de steun en het geloof dat ze in mij stelden.

Tot slot bedank ik mijn vrienden om mij moed in te spreken en te troosten tijdens de moeilijke tijden.

Bedankt!

SAMENVATTING	1
WOORD VOORAF	3
INHOUDSOPGAVE.....	4
HOOFDSTUK 1 : Methodologische aspecten	6
1.1 Praktijkprobleem	6
1.2 Deelvragen.....	7
1.3 Onderzoeksopzet	7
HOOFDSTUK 2 : Basisbegrippen	9
2.1 Inleiding	9
2.1.1 Criminaliteit.....	9
2.1.2 Rationele-keuze theorie	10
2.2 Classificatie	14
2.2.1 Onderscheid tussen geregistreerde en niet-geregistreerde criminaliteit	14
2.2.2 Onderverdeling naargelang de delicttypen	15
2.2.3 Onderscheid tussen frequente en zware criminaliteit.....	15
2.2.4 Onderscheid tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen	16
HOOFDSTUK 3 : Handelingen die strafbaar moeten worden gesteld	17
3.1 Schade	17
3.2 Handhaving.....	18
3.2.1 Civielrechtelijke handhaving	18
3.2.2 Bestuursrechtelijke handhaving	19
3.2.3 Strafrechtelijke handhaving	20
3.3 Strafbaar feit.....	22
3.4 Straffen	23
HOOFDSTUK 4 : Situatie van criminaliteit in België	29
4.1 Federaal	29
4.1.1 Opsporing	30
4.1.2 Vervolgging.....	33

4.1.3	Berechting.....	50
4.1.4	Strafuitvoering.....	58
4.1.5	Begroting	63
4.2	Lokaal	64
4.2.1	Opsporing	64
4.2.2	Vervolging.....	64
4.2.3	Berechting.....	67
4.2.4	Strafuitvoering.....	68
4.2.5	Begroting	69
4.3	Individueel	69
4.3.1	Dader	69
4.3.1.1	Strafrisico.....	69
4.3.1.2	Theoretische kostprijsmodel.....	72
4.3.1.3	Risicohouding.....	73
4.3.2	Slachtoffer	78
4.3.3	Nettoresultaat.....	80
HOOFDSTUK 5 : Optimale criminaliteitsbeleid		82
5.1	Efficiënte niveau van de afschrikking van criminaliteit.....	82
5.2	Optimale methode om af te schrikken	85
5.3	Gevangenisstraffen versus geldboetes	87
5.4	Optimale inzet van de politie	90
5.5	Optimale criminaliteitsniveau.....	92
HOOFDSTUK 6 : Conclusies		95
Bijlagen.....		100

In dit eerste hoofdstuk wordt het praktijkprobleem omschreven, waaruit de centrale onderzoeksvraag zal volgen. Vervolgens worden de deelvragen afgeleid, die de kern van deze verhandeling vormen. Tot slot wordt het onderzoeksopzet verduidelijkt.

1.1 Praktijkprobleem

In België is de criminaliteit de voorbije decennia enorm toegenomen, en wordt het een steeds belangrijker probleem voor de samenleving. Bijgevolg staat de efficiënte aanpak van criminaliteit in het middelpunt van de publieke belangstelling en de politieke besluitvorming.

De toename van criminaliteit door de jaren heen heeft vele gevolgen voor samenleving en economie. Criminaliteit brengt heel wat kosten met zich mee. Er wordt door de overheid in allerlei programma's geïnvesteerd om criminaliteit terug te dringen en de maatschappelijke kosten ervan te reduceren. De middelen voor criminaliteitsbestrijding zijn echter beperkt. Per definitie moeten er keuzes gemaakt worden om deze middelen optimaal te benutten.¹ Bijgevolg is het belangrijk dat het overheidsbudget voor criminaliteit de juiste omvang heeft en op de juiste manier verdeeld wordt.²

Criminaliteit is aldus zowel een sociaal, economisch als een politiek probleem. Enerzijds is de schade die de samenleving ervan ondervindt zeer groot. Anderzijds behoren het handhaven van de openbare orde en het verschaffen van veiligheid voor de burgers tot de basisfuncties van de staat.³ Criminaliteit leidt doorgaans tot een maatschappelijk welvaartverlies waarbij overheidsingrijpen onmisbaar zijn.⁴ Om de toenemende criminaliteit te reduceren moet de overheid een optimaal beleid doorvoeren. Dit vereist een nauwkeurig onderzoek in combinatie met de verschillende maatschappelijke ontwikkelingen van criminaliteit. Daardoor controleren beleidsverantwoordelijken langs welke weg de criminaliteitsbestrijding het best aangepakt kan worden zodat het maatschappelijk welvaartsverlies zo minimaal mogelijk is.

Om de situatie van criminaliteit in België in 2003 te achterhalen wordt een studie gedaan op federaal (België), lokaal (het gerechtelijk arrondissement Hasselt) en individueel

---

¹ Groot, I., et al, De kosten van criminaliteit, Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen, SEO-rapport nr. 971, Amsterdam, 2007, p. 9

² Velthoven, B.C.J.V., Kosten-batenanalyse van criminaliteitsbeleid, Tijdschrift voor strafrechtspleging, 87:4, 2008, p. 108-120

³ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 126-127

⁴ Velthoven, B.C.J.V en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 394

(dader en slachtoffer) niveau. Hierbij worden op federaal en lokaal niveau de politiestatistieken, de parketstatistieken, de rechtbankstatistieken en de strafuitvoeringsstatistieken bestudeerd. Ook het begrotingscijfer speelt een niet onbelangrijke rol. Op individueel niveau wordt een theoretisch kostprijsmodel voor zowel de dader als het slachtoffer opgesteld.

Uit het voorgaande komt volgende centrale onderzoeksvraag (COV) voort:

Wat is de situatie van criminaliteit in België in 2003 en wat is de optimale manier om criminaliteit te bestrijden?

1.2 Deelvragen

De vier deelvragen die uit de centrale onderzoeksvraag volgen, zijn:

- Wat is criminaliteit en welke classificatie wordt hierin gemaakt?
- Welke handelingen moeten strafbaar worden gesteld?
- Wat is de situatie van criminaliteit op federaal, lokaal en individueel niveau?
- Wat is het optimale niveau van criminaliteit? Wat is het optimale budget voor criminaliteitsbestrijding?

1.3 Onderzoeksopzet

Allereerst zal er een literatuurstudie worden uitgewerkt. Het begrip 'criminaliteit' en de rationale keuze-theorie zullen verduidelijkt worden. Overigens zal criminaliteit geclassificeerd worden. Hierbij zal tevens het belang van de classificatie voor dit onderzoek verhelderd worden (Hoofdstuk 2).

Daarna wordt de strafrechtelijke handhaving doorgenomen, om een bevattelijk kader over de belangrijkste begrippen weer te geven. Hierbij worden de voorwaarden voor een strafbaar feit in het Belgisch strafrecht besproken. Ook de straffen voor zowel natuurlijke als rechtspersonen worden opgehelderd (Hoofdstuk 3).

Hoofdstuk 4 staat stil bij de situatie van criminaliteit in België in 2003. De opsporing, de vervolging, de berechting, de strafuitvoering en de begroting worden op zowel federaal als lokaal niveau geanalyseerd. Op individueel niveau wordt een theoretisch kostprijsmodel voor zowel de dader als het slachtoffer opgesteld.

In het volgend hoofdstuk wordt een economische analyse van het criminaliteitsbeleid gemaakt. Het optimale niveau van criminaliteit en het optimale budget voor criminaliteitsbestrijding worden gespecificeerd.

Nadat er een volledig onderzoek is gewijd aan de situatie van criminaliteit in België in 2003, is er voldoende informatie vergaard om een volledig beeld te schetsen. Vanuit de verworven kennis wordt er ten slotte aandacht besteed aan de knelpunten (Hoofdstuk 6).

2.1 Inleiding

2.1.1 Criminaliteit

In de criminologie worden verschillende definities van het woord 'criminaliteit' gehanteerd. Criminologen bestuderen wat criminaliteit precies is, wat de oorzaken van crimineel gedrag zijn, en de gevolgen ervan op de samenleving. Binnen dit vakgebied wordt onderzoek gedaan naar de daders en de slachtoffers. Ook wordt nagegaan welke maatregelen door de overheid genomen kunnen worden ter bestrijding en voorkoming van criminaliteit.¹ Criminologie is aldus een wetenschap die betrouwbare en nauwkeurige informatie wil leveren over criminaliteit.

Normen en regels worden dagelijks overtreden. Daardoor zou het sociale leven onmogelijk zijn zonder de buffers die talloze inbreuken op normen en regels tegenhouden. Sommige normen en regels worden echter formeel bekrachtigd. Dit betekent dat zij worden neergeschreven onder de vorm van wetten. Afwijkingen van die wetten wordt criminaliteit genoemd.² Wat in een samenleving als crimineel wordt beschouwd, hangt dus sterk samen met de normen en waarden die door de samenleving zijn geaccepteerd. Gedragingen worden crimineel genoemd, indien binnen een rechtsorde de overtuiging bestaat, dat er op die gedragingen met een sanctie van de overheid moet worden gereageerd. Het zijn onrechtmatige gedragingen die zoveel mogelijk voorkomen moeten worden.³

Criminaliteit is aldus geen mythe. Het is een algemeen maatschappelijk fenomeen, en bovendien aanwezig op ruime schaal. Ze veroorzaakt psychische, sociale, fysieke en economische schade. Zowel individuen als interpersoonlijke relaties worden hierdoor aangegrepen. Ook weegt ze op het bestedingspatroon van gezinnen, bedrijven en overheden.⁴

---

¹ Haan, W.J.M.D., Algemene Criminologie, Studieleidraad, Groningen, 2008, p. 2

² Elchardus, M., Sociologie: Een inleiding, Amsterdam, Pearson Education, 2007, p. 162

³ Verhoeff, B.M., et al, Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg, Stichting Maatschappij en Politie, 1988, p. 11

⁴ Kerckvoorde, J.V., Een maat voor het kwaad? Over de meting van criminaliteit met behulp van officiële statistieken en door middel van enquêtes, Volume 8 van Samenleving, criminaliteit & strafrechtspleging, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1995, p. 1

Juridisch wordt crimineel gedrag omschreven als een delict of een strafbaar feit. Criminaliteit is zowel een tijd- als een plaatsgebonden begrip.¹ Sommige gedragingen worden nu eens strafbaar gesteld, dan weer uit de strafwetten geschrapt. Maatschappelijke factoren bepalen dit proces van (de-)criminalisering.² Bijgevolg komen nieuwe rechtsregels of veranderingen van de rechtsregels tot stand. Daarnaast kunnen opvattingen over wat criminaliteit is verschillen van land tot land, en van cultuur tot cultuur.³ Criminaliteit kan niet gedefinieerd worden als amoreel of onzedelijk gedrag. Enkel bepalingen van de straf op een overtreding, die staan in door de overheid goedgekeurde wetboeken zijn rechtsgeldig. Buiten deze wetboeken bestaat geen recht.⁴

Bijgevolg is het bijna onmogelijk om tot een gelijkkluidende definitie te komen van het begrip criminaliteit. E. Lissenberg beweert dat de omschrijving van als crimineel aangemerkt gedrag afhankelijk is van de context waarin het plaatsvindt, de gevolgen en degenen die het begrip definiëren.⁵

In het onderzoek wordt het Belgisch strafrecht onderzocht. Het Belgische Ministerie van Justitie definieert criminaliteit als:

*"alles wat door een wet of decreet strafbaar is gesteld". Dat wil dus zeggen dat wat in België onder de noemer criminaliteit valt, in het buitenland niet altijd een vorm van criminaliteit is.*⁶

2.1.2 Rationele keuze-theorie

Vanuit de wetenschap is veel aandacht besteed aan mogelijke verklaringen van criminaliteit.⁷ De kennis over de oorzaken biedt de mogelijkheid om criminaliteit te voorkomen en bestrijden.⁸ Wetenschappelijk worden crimineel gedrag en criminaliteit op verscheidene abstractieniveaus en manieren geanalyseerd door juristen, psychologen, forensische psychiaters, cultureel antropologen, sociologen, economen en bestuurskundigen. Binnen de afzonderlijke domeinen zijn er ook vaak uiteenlopende

---

¹ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 128

² Dellen, P.V., Misdaad en straf in Nederland, Assen, Uitgeverij van Gorcum, 1987, p. 4

³ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 128

⁴ Dellen, P.V., Misdaad en straf in Nederland, Assen, Uitgeverij van Gorcum, 1987, p. 5

⁵ Lissenberg, E., et al, Tegen de regels, Een inleiding in de criminologie, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, p. 31

⁶ <http://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/criminaliteit>

⁷ De theorieën van Lombroso, Gottfredson en Hirschi, Sutherland, Eysenck, Durkheim, Merton, Cohen, Cloward en Ohlin, Quételet, Shaw en McKay, Sykes en Matza, ... zijn zeer bekend in de criminologie. Zie hieromtrent: Lissenberg, E., et al, Tegen de regels IV, Een inleiding in de criminologie, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, p. 79-268

⁸ Verhoeff, B.M., et al, Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg, Stichting Maatschappij en Politie, 1988, p. 11

benaderingen die uitgaan van verschillende veronderstellingen wat betreft mens en maatschappij. De criminologie kent dus een grote waaier aan theorieën.¹

Bijgevolg is interdisciplinair werken en theoretische integratie inzake criminaliteit praktisch onmogelijk. Enerzijds beweren algemene theorieën alle vormen van criminaliteit te verduidelijken. Anderzijds richten specifieke theorieën zich op een bepaald type dader of delict.² Naast generaliteit, verschillen theorieën ook in verklaringsniveau. Aan de ene kant wordt criminaliteit verklaard vanuit structuur, kenmerken en ontwikkelingen van de maatschappij als geheel. Aan de andere kant wordt criminaliteit toegelicht uit wat mensen ertoe beweegt om crimineel te handelen, er mee door te gaan of van kwaad tot erger te vervallen.³

In de loop der tijd zijn door criminologen verscheidene sociologische en psychologische theorieën geformuleerd, waarin crimineel gedrag vooral verklaard wordt vanuit de afkomst en sociale omgeving van de dader. Economen daarentegen zijn geneigd om delinquentie te verklaren vanuit het rationeel gedrag van de dader. In deze opvatting is het al dan niet plegen van een strafbaar feit een vorm van economisch keuzegedrag, en in wezen niet verschillend dan het typische consumenten- en producentengedrag. Hierbij maakt een potentiële wetsovertreder een nutsafweging, en kiest voor dat alternatief dat hem het hoogste nut oplevert.⁴

Enerzijds is er de veronderstelling dat criminaliteit op basis van een rationele afweging van voor- en nadelen tot stand komt. Volledige negatie van dit aspect zou impliceren dat daders irrationeel handelen en zich niet laten afschrikken door het strafrechtelijk systeem. Hierbij zou criminaliteit niet kunnen voorkomen of bestreden worden met het opleggen van straffen. Anderzijds is er het irrationele aspect van crimineel gedrag. Ook dit kan niet volledig ontkend worden. Irrationele factoren spelen immers een rol bij misdrijven anders dan vermogensdelicten. Bij een passionele moord, bijvoorbeeld, zal zich geen afweging tussen kosten en baten voordoen.⁵

Uit de literatuurstudie werd duidelijk dat de criminologie uit een aantal theorieën bestaat die elk hun eigen begrippenkader en uitgangspunten hebben. Bovendien sluiten de verschillende theorieën van criminaliteit elkaar niet uit, ze vullen elkaar soms aan, maar spreken elkaar ook wel tegen.

---

¹ Haan, W.J.M.D., *Algemene Criminologie, Studieleidraad*, Groningen, 2008, p. 2

² De rationele keuzetheorie leidt tot delictspecifieke theorievorming. Zie hieromtrent: Lissenberg, E., et al, *Tegen de regels IV, Een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001, p. 159

³ ibidem

⁴ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 381

⁵ ibidem

In dit onderzoek is een economische benadering van het verschijnsel criminaliteit als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt de rationele keuze-theorie verder toegelicht, aangezien achteraf bestudeerd zal worden in welke mate de beleidsmaatregelen een effect hebben op criminaliteit. Zoals eerder vermeld, zou criminaliteit niet kunnen voorkomen of bestreden worden met het strafrecht, indien de rationele keuze-theorie wordt ontkend. Theorieën die verwantschap vertonen met de rationele keuzebenadering zijn: het afschrikkingsperspectief, de situationele benadering (en de gelegenheidstheorie), de 'routine-activities'-benadering, en de sociale controle-theorieën. Aan deze theorieën zal verder geen aandacht worden besteed.

De historische wortels van de rationele keuze-theorie liggen in het klassieke strafrecht. Het houdt zich bezig met de verklaring van crimineel gedrag, waarbij zowel de persoonlijkheidskenmerken van de dader als de kenmerken van de maatschappij worden afgezonderd. Hierbij wordt de dader gezien als een economisch wezen.¹ De rationele keuzebenadering is gebaseerd op het keuzemodel van Beccaria (1764) en Bentham (1789). Deze stelt dat mensen rationeel handelen. Dat wil dus zeggen dat de voor- en nadelen van crimineel gedrag worden beredeneerd en berekend. Een positief resultaat van deze berekening zou aanleiding geven tot crimineel gedrag.² Hierbij staat centraal dat crimineel gedrag doelgericht is, en gebaseerd is op een rationele afweging tussen kosten en baten (Cornish en Clarke, 2008).³ Of, zoals de Nobelprijswinnaar voor economie Gary Becker het kort verwoordde:

"Some persons become 'criminals' [...] not because their basic motivation differs from that of other persons, but because their benefits and costs differ".⁴

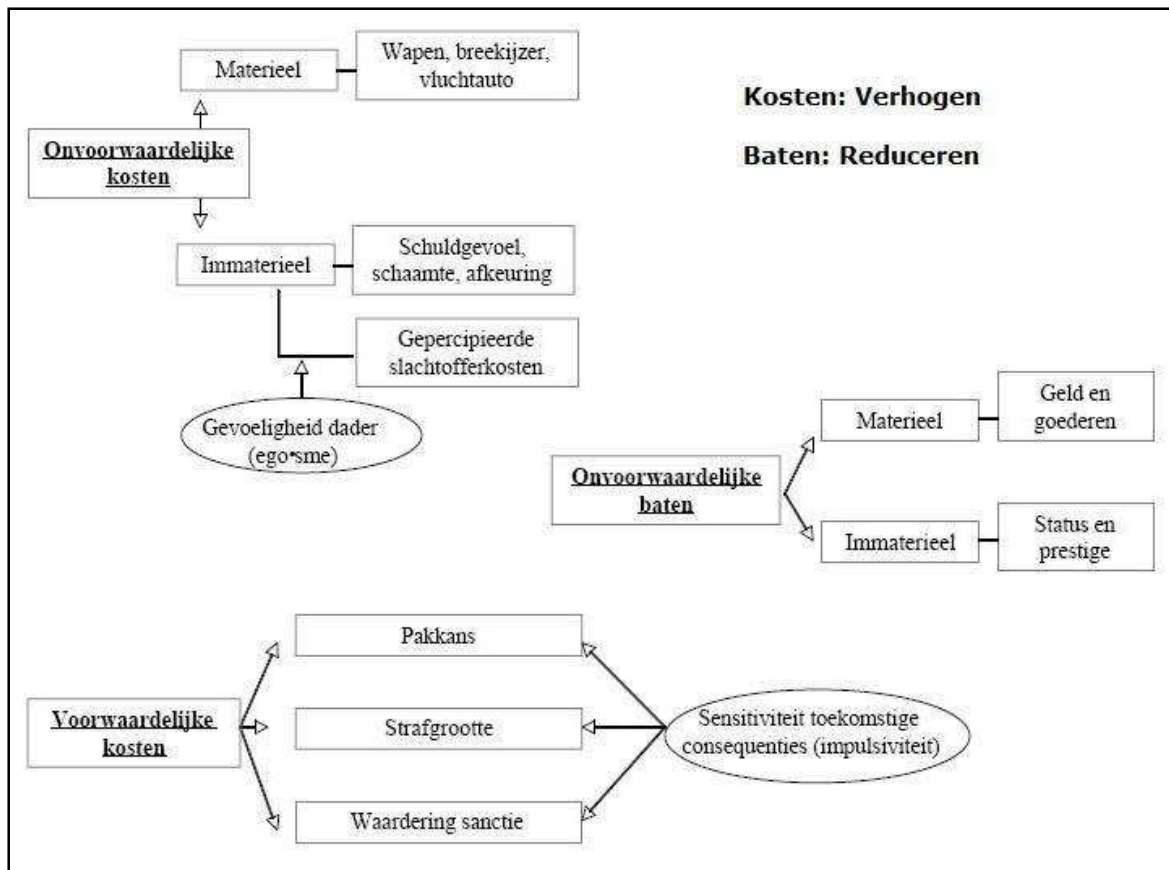
---

¹ Bovenkerk, F. en Leuw, E., Criminologische kennis en de toepasbaarheid daarvan, Den Haag, WODC, 2007, p. 3

² Veld, K., Fysieke omgevingskenmerken en woninginbraak in Enschede, Enschede, 2009, p. 13

³ Zanden, E.V.D., Inbraken in Enschede: 'Woninginbraak en de samenhang met andere criminaliteit', Enschede, 2009, p. 10

⁴ Koppen, P.J., Het recht van binnen: psychologie van het recht, Kluwer, 2002, p. 256

Figuur 2.1: Schematische weergave van het rationele keuzemodel

(Bron: Brons, D., et al, Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren, Den Haag, WODC, Cahier 2008-4, p. 5)

In het rationele keuzemodel wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen de onvoorwaardelijke kosten en baten, en de voorwaardelijke kosten van crimineel gedrag (Hessing en Elffers, 2002). De onvoorwaardelijke kosten kunnen van materiële (vb. aankoop wapen) of van immateriële (vb. schaamtegevoelens) aard zijn. Ook de slachtofferkosten zijn onvoorwaardelijk. Hieronder wordt het lijden van het slachtoffer verstaan, zoals het wordt waargenomen door de potentiële dader. Dit is afhankelijk van de mate van gevoeligheid van de potentiële dader. Verder kunnen de onvoorwaardelijke baten een materieel (vb. gestolen geld) of een immaterieel (vb. prestige in vriendenkring) karakter hebben. De voorwaardelijke kosten daarentegen, treden enkel op als de dader effectief opgepakt en bestraft wordt. Deze kosten worden bepaald door de waargenomen pakkans en strafmaat, en de waardering van de sanctie door de dader. Ze zijn ook afhankelijk van de mate van gevoeligheid van de dader voor toekomstige gevolgen.¹ Bovenstaand figuur geeft de rationele keuzebenadering schematisch weer.

¹ Brons, D., et al, Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren, Den Haag, WODC, Cahier 2008-4, p. 5

Vervolgens zijn de mogelijke aangrijpingspunten om crimineel gedrag onaantrekkelijker te maken de volgende: het verhogen van de onvoorwaardelijke kosten, het reduceren van de onvoorwaardelijke baten, en het verhogen van de voorwaardelijke kosten.¹ De pakkans en de strafmaat worden uitgebreid bestudeerd in het verdere onderzoek.

Hoewel critici benadrukken dat niet elk verschijnsel van crimineel gedrag verklaard kan worden door de rationele keuzebenadering, is deze theorie hier zeer toepasbaar en relevant. Het biedt immers mogelijkheden om beleidsmaatregelen door te voeren ter bestrijding en voorkoming van criminaliteit.²

2.2 Classificatie

2.2.1 Onderscheid tussen geregistreerde en niet-geregistreerde criminaliteit

Geregistreerde criminaliteit is het aantal misdrijven dat ter kennis van de politie komt. De aangiftebereidheid van het publiek (verschilt naargelang het delicttype), het registratiebeleid van de politie (bij delicten met een slachtoffer), en het opsporingsbeleid van de politie (bij delicten zonder slachtoffer), hebben een sterke invloed op het aantal door de politie geregistreerde delicten.³

De niet-geregistreerde criminaliteit wordt het 'dark number' genoemd.⁴ Dit is het verschil tussen de reële en de gerapporteerde criminaliteit.⁵ De omvang van de feitelijke criminaliteit is veel groter dan de geregistreerde criminaliteit. Meestal wordt gebruik gemaakt van een multiplier om van de geregistreerde tot de werkelijke omvang van criminaliteit (per delicttype) te komen. De multiplier wordt geschat aan de hand van enquêtes.⁶ Hierbij wordt gebruik gemaakt van slachtoffer- en daderenquêtes. In de slachtofferenquêtes wordt aan een aselechte steekproef van de bevolking gevraagd in welke mate zij als slachtoffer betrokken zijn geweest bij bepaalde delicten. In de daderenquêtes wordt aan de respondenten gevraagd welke delicten ze zelf begingen.⁷ Het is onmogelijk om de exacte omvang van de werkelijk gepleegde criminaliteit te achterhalen. Het gebruik van bepaalde bronnen en methodes vergroten wel de precisie.

---

¹ Brons, D., et al, Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren, Den Haag, WODC, Cahier 2008-4, p. 6

² Brons, D., et al, Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren, Den Haag, WODC, Cahier 2008-4, p. 23

³ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 406-407

⁴ Jörg, N. en Kelk, C., Strafrecht met mate, Amsterdam, Gouda Quint, 2001, p. 39

⁵ Kollewijn, A.M., et al, Tijdschrift voor geschiedenis, Volume 96, University of California, 1983, p. 583

⁶ Versantvoort, M.C., et al, Kosten en baten van justitiële interventies. Ontwikkeling van een analyse- en rekenmodel, ECORYS, Rotterdam, 2005, p. 44

⁷ Lombaert, P. en Brabandere, A.D., Sociologie 2, Antwerpen, De Boeck, p. 112

Verder in het onderzoek wordt enkel de geregistreeerde criminaliteit onderzocht, aangezien het achterhalen van de niet-geregistreeerde criminaliteit niet of nauwelijks mogelijk is.¹

2.2.2 Onderverdeling naargelang de delicttypen

Het effect van criminaliteit verschilt enorm tussen de verschillende delicttypen. Ook de kosten van deze delicttypen verschillen van elkaar, vooral als de immateriële kosten van angst, pijn en leed worden meegerekend.²

2.2.3 Onderscheid tussen frequente en zware criminaliteit

Er is tevens een onderscheid tussen veel voorkomende criminaliteit en zware vormen van criminaliteit. Frequente criminaliteit houdt de massaal voorkomende, strafbaar gestelde gedragingen in. Ze zijn vooral hinderlijk door hun massaliteit en bevorderen de gevoelens van onveiligheid bij de burgers. Deze gaan echter gepaard met een lichte straf. De politie handelt het af met een boete, de officier van justitie doet vaak afstand van een strafvervolgning en komt het toch voor de rechter, deze geeft in de meeste gevallen niet meer dan een geldboete en/of een voorwaardelijke vrijheidsstraf.³

De zware criminaliteit wordt onderverdeeld in drie categorieën:

"a. de 'klassieke' zware criminaliteit zoals de levensdelicten, de seksuele misdrijven en de roofovervallen;

b. de 'nieuwere' vormen van zware criminaliteit waarbij als voorbeelden worden gegeven grote bank- en verzekeringsfraudes, praktijken met illegale bv's en ernstige milieucriminaliteit;

c. de 'georganiseerde criminaliteit', waarvan wordt gesteld dat 'die, veelal in combinatie met de illegale drughandel, actief is in de sfeer van het illegale gokken, de wapenhandel, de prostitutie en de koppelbazerij'.⁴

De veel voorkomende criminaliteit zou moeten worden aangepakt door een combinatie van preventieve en repressieve maatregelen in een geïntegreerd bestuurlijk-justitieel beleid, waarbij het bestuur de primaire verantwoordelijkheid draagt. De zware

---

¹ Interview met criminologe Prof. Dr. Els Enhus

² Groot, I., et al, De kosten van criminaliteit, Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen, SEO-rapport nr. 971, Amsterdam, 2007, p. 5

³ Dellen, P.V., Misdad en straf in Nederland, Assen, Uitgeverij van Gorcum, 1987, p. 26

⁴ Blom, T., Opiumwetgeving en drugsbeleid, Volume 37 van Studiepockets strafrecht, Kluwer, 2008, p. 53
bv's: besloten vennootschappen

criminaliteit zou een exclusieve taak vormen voor politie en justitie die dienen te zorgen voor een harde en effectieve aanpak.¹

2.2.4 Onderscheid tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen

De meeste landen categoriseren misdrijven ook naargelang van hun ernst. Deze categorieën wijzen dan de aard van het misdrijf aan. In het Belgisch strafrecht wordt er een onderscheid gemaakt tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen.²

De indeling wordt gemaakt op grond van de zwaarte van de strafmaat. Hierbij worden misdaden het zwaarst en overtredingen het lichtst bestraft. De indeling is voornamelijk van technisch belang, meer bepaald om vast te stellen welke rechtbank bevoegd is.³ Een misdaad is een misdrijf, strafbaar met een criminele straf opgelegd door het hof van assisen. Een wanbedrijf is een misdrijf, strafbaar met een correctionele straf opgelegd door de correctionele rechtbank. Een overtreding is een misdrijf, strafbaar met een politiestraf opgelegd door de politierechtbank.⁴ De aard van het misdrijf wordt dus bepaald door de aard van de straf. In hoofdstuk 3 worden de misdaden, wanbedrijven en overtredingen uitgebreid geanalyseerd bij de bestudering van het strafrecht.

---

¹ 't Hart, A.C., *Openbaar Ministerie en Rechtshandhaving: een verkenning*, Kluwer, 2004, p. 259

² Wyngaert, C.V.D., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 153

³ Barrezele, L., et al, *Uit balans*, Antwerpen, Intersentia, 2004, p. 93

⁴ *Strafwetboek*, artikel 1

3.1 Schade

Indien het gedrag van de dader schadelijk is voor het slachtoffer grijpt de overheid in. De schade die zich voordoet bij directe slachtoffers, kan zowel materieel als immaterieel zijn. Naast de schade bij directe slachtoffers kan er tevens een nutsverlies optreden bij indirecte slachtoffers. Ook de indirecte schade kan zowel materiële als immateriële kanten hebben.¹

Enkele voorbeelden ter verduidelijking:

- Directe materiële schade: Gestolen fiets, kapotte ruit, medische kosten om gebroken neus in het ziekenhuis te laten rechtzetten, ...
- Directe immateriële schade: Psychisch leed door verkrachting, angst door inbraak, gevoel van onveiligheid, kwaliteitsverlies van leven, pijn, ...
- Indirecte materiële schade: aanschaffen van een alarminstallatie, aanschaffen van sloten, ...
- Indirecte immateriële schade: Slapeloosheid, gevoel van onveiligheid, kwaliteitsverlies van leven, ...

De handhaving van criminaliteit verloopt niet zonder problemen. In de eerste plaats is de schade in de meeste gevallen niet grijpbaar of kwantificeerbaar. De bepaling van de directe materiële schade brengt minder problemen met zich mee dan de immateriële en indirecte. In de tweede plaats is het niet altijd duidelijk wie precies slachtoffer is. Denk bijvoorbeeld aan de indirecte immateriële schade. Het is onmogelijk om deze nauwkeurig weer te geven. Ten slotte is het tevens niet altijd duidelijk wie precies de dader is. Dit komt voor een deel doordat de dader liever niet met zijn identiteit te koop loopt. Maar voor een deel komt het ook doordat de schade het gevolg kan zijn van een collectief proces.²

---

¹ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 126-127

² Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 406-407

3.2 Handhaving

De overheid werkt aan een rechtvaardige en veilige samenleving. Hierbij speelt de zorg voor de kwaliteit van de rechtshandhaving een belangrijke rol. Vanuit de rationele keuzebenadering beïnvloedt het handhavingsbeleid het keuzegedrag van potentiële daders door het overtreden van regels onaantrekkelijker te maken.¹ Hierbij wordt voor handhaving via het civiele recht, het bestuursrecht, het strafrecht, of een combinatie hiervan geopteerd.²

3.2.1 Civielrechtelijke handhaving

Het burgerlijk recht (ook wel civiel recht of privaatrecht genoemd) regelt de betrekkingen tussen (rechts)personen onderling. Het Belgische civiel recht is vastgelegd in het Belgische Burgerlijk Wetboek. Er zijn in principe twee mogelijkheden voor civielrechtelijke handhaving. Enerzijds is er de onrechtmatige daad, en anderzijds is er de actie uit wanprestatie.³ In deze literatuurstudie wordt hier niet verder op ingegaan.

De rationele normovertreder wordt geconfronteerd met de gevolgen van zijn handelingen, zodat hij slechts tot actie overgaat indien de verwachte opbrengsten groter zijn dan de verwachte kosten. Indien de dader de schadelijke handeling uitvoert heeft het slachtoffer de mogelijkheid om, hetzij via een schikking hetzij via een rechtszaak, compensatie van de geleden schade te krijgen van de dader.⁴

Civielrechtelijke handhaving heeft een efficiënte werking als aan de volgende voorwaarden voldaan zijn⁵:

- Slachtoffer: Ten eerste mag er geen sprake zijn van een slachtofferloos delict. Ten tweede mogen er geen onoverkomelijke financiële drempels zijn voor het slachtoffer om geloofwaardig te kunnen dreigen met een rechtszaak. Ten derde moet het slachtoffer zonder veel moeite de dader kunnen opsporen en aanklagen. Ten vierde moet het slachtoffer in staat zijn om de uitkomst van een rechtszaak met een behoorlijke mate van zekerheid te kunnen voorspellen. Ten slotte mag er

---

¹ Suurmond, G. en Velthoven, B.C.J.V., Handhaving: eerst kiezen, dan doen. Deelrapport IV: Economische mogelijkheden en beperkingen, Den Haag: Expertisecentrum Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2004, p. 5 en 8

² Bach, H. en Jagers, J., Dm Desk, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2004, p. 142

³ Zakboek handhaving groene wetgeving 2003-2004, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2004, p. 161

⁴ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 406-407

⁵ Suurmond, G. en Velthoven, B.C.J.V., Handhaving: eerst kiezen, dan doen. Deelrapport IV: Economische mogelijkheden en beperkingen, Den Haag: Expertisecentrum Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2004, p. 26

geen afhankelijkheidsrelatie bestaan tussen dader en slachtoffer (vb. ouder-kind of werkgever-werknemer).

- Schade: Het is van groot belang dat de schade compensabel en individualiseerbaar is. Verder mag de schade niet pas op een lange termijn optreden of verspreid zijn over een groot aantal slachtoffers, waarbij de slachtoffers elk voor zich een relatief gering deel van de totale last dragen.
- Dader: In de eerste plaats moet de dader over voldoende vermogen beschikken om eventuele schade te vergoeden, of verzekerd zijn hiervoor. In de tweede plaats mag de kenbaarheid van de dader en de bewijsbaarheid van diens schuld niet voor problemen zorgen. In de derde plaats moet de dader in staat zijn om de uitkomst van een rechtszaak met een behoorlijke mate van zekerheid te kunnen voorspellen. Ten slotte moet de dader over voldoende informatie beschikken over de relatie tussen zijn activiteiten en de schade die kan ontstaan.

3.2.2 Bestuursrechtelijke handhaving

Als het civiele recht geen uitkomsten biedt, kan de overheid beroep doen op de bestuursrechtelijke handhaving. Het bestuursrecht (ook wel administratief recht genoemd) regelt de manier waarop het openbaar bestuur ingrijpt in de openbare rechtsorde. Het is een onderdeel van het publiekrecht.¹ Hierbij zijn vergunningen en heffingen van groot belang.² In deze literatuurstudie wordt hier niet verder op ingegaan.

Enkele problemen die zijn opgesomd bij de bespreking van het civiele recht vallen hier weg, zoals het geval van de collectieve schade of het ontbreken van directe slachtoffers. De kenbaarheid van de dader is een van de belangrijkste problemen die niet wordt opgelost. Verder zijn vergunningen en heffingen enkel zinvol als de overheid schadelijke gedragingen wil reguleren, zonder ze volledig te willen uitbannen. Maar er zijn gedragingen waarbij het niet volstaat om ze enkel te reguleren (vb. moord of verkrachting).³ Een ander probleem die ontstaat bij bestuursrechtelijke handhaving is de versnipperdheid van de bestuursorganen. De burger die voor zijn belangen wil opkomen, moet zoeken om een verzoek tot ingrijpen op de juiste plek in te dienen.⁴

---

¹ Burkens, M.C., et al, *Beginselen van de democratische rechtsstaat: een inleiding tot de grondslagen van het Nederlandse staats- en bestuursrecht*, Kluwer, 2006, p. 4

² Jorna, F., *De autobureaucratie: informatisering en leren van uitvoering*, Eburon, 2009, p. 38

³ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 406-407

⁴ Michiels, F.C.M.A. en Muller, E.R., *Handhaving: Bestuurlijk handhaven in Nederland*, Kluwer, 2006, p. 252

Bestuursrechtelijke handhaving heeft de volgende kenmerken¹:

- Sancties hebben geen bestraffend karakter, ze zijn gericht op het herstel van een overtreding. Overtredingen worden niet als een schuld gezien, omdat het gedrag van de dader niet als moreel verwerpelijk wordt beschouwd.
- Regels houden vooral verband met ondernemingen. De gewenste activiteiten worden bij ondernemingen vaak gecombineerd met mogelijke schade. Bij technisch ingewikkelde productieprocessen kan het probleem van geringe informatie zich voordoen.
- Handhaving is vooral handelingsgerelateerd, aangezien het moeilijk is om te sturen op informatie over de schade.
- Handhaving vindt veelal plaats met behulp van controle, omdat er geen aangifte wordt gedaan door directe slachtoffers. Hierbij mogen verschillende toezichtsbevoegdheden gebruikt worden, zonder een concreet vermoeden van overtreding.
- Organisaties bezitten een vrij ruime bestuursbevoegdheid om na te gaan hoe overtredingen behandeld moeten worden. Hierbij is voor het opsporen en vervolgen meestal één instantie verantwoordelijk, doordat de regelgeving betrekking heeft op specifieke en technische aspecten.

3.2.3 Strafrechtelijke handhaving²

De bespreking van het civiele recht en het bestuursrecht tonen aan dat niet alle schadelijke gevallen vergoed worden door civielrechtelijke compensatie en bestuursrechtelijke regulering. Hierbij kan het strafrecht als ultimum remedium een uitkomst bieden. Materieel strafrecht is het geheel van rechtsregels waardoor bepaalde handelingen strafbaar worden gesteld. Deze zijn vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht. Formeel strafrecht is het geheel van procesrechtelijke regels volgens welke het materieel strafrecht wordt toegepast. Deze zijn vastgelegd in het Wetboek van

---

¹ Suurmond, G. en Velthoven, B.C.J.V., Handhaving: eerst kiezen, dan doen. Deelrapport IV: Economische mogelijkheden en beperkingen, Den Haag: Expertisecentrum Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2004, p. 50-51

² Interview met advocate, Ayse Elkilic

Strafvordering. Evenals het bestuursrecht, valt ook het strafrecht onder het publiekrecht.¹

Strafrechtelijke handhaving is belangrijk in de volgende gevallen:

- Gedragingen die niet compensabel zijn omwille van de enormiteit tegenover de slachtoffers. Ook gedragingen die verspreid en indirect zijn, maar vanuit maatschappelijk oogpunt niet aanvaard kunnen worden. Verder in gevallen waarbij de hoogte van een eventuele schadevergoeding het vermogen van de dader te boven gaat. In deze gevallen kan de schade niet gecompenseerd worden.²
- Gevallen waarin de dader niet bekend is en met publieke middelen opgespoord moet worden. Vanwege de opsporingskosten is het wenselijk om de pakkans op kleiner dan 100% te stellen. Om toch het gewenste strafrisico te bereiken, moet de strafmaat dan verhoogd worden.³
- Gevallen waarbij de dader voldoende informatie heeft over de schadelijke gevolgen van zijn daad en de strafrechtelijke sanctie.⁴
- Gevallen waarbij strafrechtelijke handhaving gebruikt wordt als een stok achter de deur om de nakoming van civielrechtelijke compensatie en bestuursrechtelijke regulering af te dwingen.⁵

Er is geen sprake van een strak en helder onderscheid tussen de verschillende rechterlijke handhavingen. Enkel met een daadwerkelijke integrale handhaving wordt de aanpak van schade effectief en efficiënt.⁶ Verder in het hoofdstuk ligt de nadruk op het strafrecht.

---

¹ Hartmann, A.R. en Groen, P.M.V.R., *Contouren van het bestuursstrafrecht*, Rotterdam, Gouda Quint, 1998, p. 38-39

² Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 375-376

³ Suurmond, G. en Velthoven, B.C.J.V., *Handhaving: eerst kiezen, dan doen. Deelrapport IV: Economische mogelijkheden en beperkingen*, Den Haag: Expertisecentrum Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2004, p. 49-51

⁴ *ibidem*

⁵ *ibidem*

⁶ Michiels, F.C.M.A. en Muller, E.R., *Handhaving: Bestuurlijk handhaven in Nederland*, Kluwer, 2006, p. 358

3.2 Strafbaar feit

In België worden de strafbare feiten "misdrijven" genoemd. Het misdrijf is een gedraging die door de wet strafbaar is gesteld. Het begrip 'gedraging' kan een handeling of een verzuim betreffen. Zowel positieve gedragingen (daden, handelingen) als negatieve handelingen (onthoudingen, verzuimen) kunnen dus een misdrijf opleveren. Verder kan enkel de wet gedragingen strafbaar stellen: dit vloeit voort uit het legaliteitsbeginsel. Dit beduidt dat enkel de wet de materiële rechtsbron kan zijn van misdrijven en straffen. Tot slot moet de menselijke gedraging die in de wet is omschreven, strafbaar gesteld zijn met een strafrechtelijke straf om een misdrijf op te leveren.¹

De voorwaarden voor een misdrijf in het Belgisch strafrecht zijn:

- "1) een delictstypische gedraging, d.i. een gedraging die onder alle termen valt van een wettelijke delictomschrijving: Delictstypiciteit;*
- 2) die wederrechtelijk of onrechtmatig is: Wederrechtelijkheid;*
- 3) die daarenboven juridisch verwijtbaar is of aan schuld te wijten: Schuld;*
- 4) en die door de strafwetgever, alle omstandigheden in acht genomen, voor strafwaardig wordt gehouden: Strafwaardigheid."²*

Het misdrijf naar Belgisch strafrecht kan dus omschreven worden als een delictstypische gedraging, die wederrechtelijk is, aan schuld te wijten en die door de wetgever als strafwaardig wordt beschouwd.³ In de volgende alinea wordt een korte inlichting gegeven van de vier kenmerken van een strafbaar feit.

In de eerste plaats moet een gedraging beantwoorden aan een delictstypische omschrijving van een misdrijf. De constitutieve elementen die de wetgever voor een specifiek misdrijf onmisbaar acht, moeten aldus voorhanden zijn. Ten tweede mogen er geen rechtvaardigingsgronden (vb. overmacht of ambtelijk bevel) zijn, indien het gedrag in strijd is met de wet. In de derde plaats moet schuld toegerekend worden aan de dader. Zoals eerder vermeld kan dit zowel een handeling als een verzuim zijn. Ten slotte moet het gedrag in het strafwetboekboek als strafbaar vermeld staan.⁴

---

¹ Wyngaert, C.V.D., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 146

² Verbruggen, F. en Verstraeten, R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors – deel 1*, Antwerpen, Maklu, 2007, p. 32-33

³ *ibidem*

⁴ Dierickx, A., *Toestemming en strafrecht: Een strafrechtsdogmatische analyse van de toestemming en de strafrechtelijke bescherming van lijf en leven*, Antwerpen, Intersentia, 2006, p. 73-78

3.3 Straffen

Er kan een verschil zijn tussen de voorlopige en de definitieve aard van het misdrijf. De voorlopige aard van het misdrijf houdt de maximumstraf in die op dat misdrijf is gesteld. In de loop van het strafproces kan hier verandering in komen (correctionalisering en contraventionalisering). De aard van het misdrijf wordt definitief bepaald door de straf die wordt opgelegd. Bij misdaden en wanbedrijven kunnen verzachtende omstandigheden of strafverminderende verschoningsgronden vastgesteld worden. Hierbij spreekt men van correctionalisering indien correctionele straffen nodig zijn voor een misdaad. In geval van contraventionalisering zijn politiestraffen nodig voor een wanbedrijf. De correctionalisatie en contraventionalisatie hebben een terugwerkende kracht. Dit betekent dat een tot wanbedrijf gecorrectionaliseerd misdaad of een tot overtreding gecontraventionaliseerd wanbedrijf, wettig verondersteld wordt een wanbedrijf respectievelijk een overtreding te zijn geweest, vanaf de dag waarop het misdrijf werd gepleegd.¹

Misdaad	Wanbedrijf	Overtreding
<u>Criminele straf</u> opgelegd door <u>het hof van assisen</u> ²	<u>Correctionele straf</u> opgelegd door de <u>correctionele rechtbank</u> ³	<u>Politiestraf</u> opgelegd door de <u>politierechtbank</u> ⁴
Hoofdstraffen ⁵ voor natuurlijke personen:		

¹ Verbruggen, F. en Verstraeten, R., Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors – deel 1, Antwerpen, Maklu, 2007, p. 33-34

² Strafwetboek, artikel 1

³ ibidem

⁴ ibidem

⁵ Hoofdstraffen zijn straffen die zonder enige andere straf kunnen worden opgelegd.

<ul style="list-style-type: none"> - <i>Opsluiting</i> > 5 jaar¹ - <i>Hechtenis</i> > 5 jaar² → Mogen niet samen worden toegepast 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Gevangenisstraf</i> van 8 dagen tot 5 jaar jaar³ - <i>Werkstraf</i> van 46 tot 300 uren⁴ → Mogen niet samen worden toegepast - <i>Geldboete</i> > € 26⁵ → Enkel een hoofdstraf indien zij wordt opgelegd zonder een vrijheidsstraf 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Gevangenisstraf</i> van 1 dag tot 7 dagen⁶ - <i>Werkstraf</i> van 20 tot 45 uren⁷ → Mogen niet samen worden toegepast - <i>Geldboete</i> van € 1 tot € 25⁸ → Enkel een hoofdstraf indien zij wordt opgelegd zonder een vrijheidsstraf
<p>Bijkomende straffen⁹ voor natuurlijke personen:</p>		

¹ Strafwetboek, artikel 7, 8, 9 en 12. Opsluiting is een criminele vrijheidsstraf voor misdaden van gemeen recht. Levenslange opsluiting kan niet worden uitgesproken ten aanzien van minderjarigen.

² ibidem, artikel 7, 10, 11 en 12. Hechtenis is een criminele vrijheidsstraf voor politieke misdaden. Levenslange hechtenis kan niet worden uitgesproken ten aanzien van minderjarigen.

³ ibidem, artikel 7 en 25. Voor een met levenslange opsluiting strafbare misdaad die gecorrectionaliseerd werd door verzachtende omstandigheden, kan de correctionele gevangenisstraf maximum 10 jaar bedragen. De correctionele gevangenisstraf kan maximum 20 jaar bedragen door herhaling, samenloop en verzwarende omstandigheden.

⁴ ibidem, artikel 7 en 37ter. Zij kan ook van toepassing zijn op gecorrectionaliseerde misdaden. In uitzonderlijke gevallen kan de werkstraf verhoogd worden tot 600 uren.

⁵ ibidem, artikel 7 en 38

⁶ ibidem, artikel 7 en 28. De politiegevangenisstraf kan maximum 12 dagen bedragen door herhaling.

⁷ ibidem, artikel 37ter

⁸ ibidem, artikel 7 en 38

⁹ Bijkomende straffen kunnen slechts samen met een hoofdstraf worden opgelegd.

<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete > € 26¹ - Bijzondere verbeurdverklaring² - Ontzetting van bepaalde politieke en burgerlijke rechten³ - Afzetting⁴ - Bekendmaking van bepaalde arresten⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete > € 26 → Enkel een bijkomende straf indien zij wordt opgelegd met een vrijheidsstraf of een werkstraf - Bijzondere verbeurdverklaring⁶ - Ontzetting van bepaalde politieke en burgerlijke rechten⁷ 	<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete van € 1 tot 25 → Enkel een bijkomende straf indien zij wordt opgelegd met een vrijheidsstraf of een werkstraf - Bijzondere verbeurdverklaring⁸
Hoofdstraffen voor rechtspersonen:		
<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete⁹ 	<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete¹⁰ 	<ul style="list-style-type: none"> - Geldboete¹¹
Bijkomende straffen voor rechtspersonen:		

¹ Strafwetboek, artikel 7 en 38

² ibidem, artikel 7 en 42-43quater. Bijzondere verbeurdverklaring is de rechterlijke beslissing die de veroordeelde het beschikkingsrecht over bepaalde goederen definitief ontnemt. De zaken die verbeurdverklaard kunnen worden zijn: de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, de zaken die bestemd waren tot het plegen van het misdrijf, en de zaken die uit het misdrijf voortkomen.

³ ibidem, artikel 7 en 31-34. Ontzetting van bepaalde burgerlijke en politieke rechten is de rechterlijke beslissing die de veroordeelde het recht ontnemt bepaalde burgerlijke en/of politieke ambten uit te oefenen.

⁴ ibidem, artikel 7 en 19. Afzetting is een straf waarbij de veroordeelde afgezet wordt van (ere)titels, officiële graden, ambten, ... enkel voor wat betreft titels verleend in het verleden.

⁵ ibidem, artikel 7 en 18. Bekendmaking van bepaalde arresten wordt bij uittreksel gedrukt en aangeplakt in de gemeente waar de misdaad is gepleegd en in die waar het arrest is geweest.

⁶ ibidem, artikel 7 en 42-43quater

⁷ ibidem, artikel 7 en 31-34

⁸ ibidem, artikel 7 en 42-43quater

⁹ ibidem, artikel 7bis en 41bis. De bedragen zijn complexer dan voor natuurlijke personen.

¹⁰ ibidem

¹¹ ibidem

<ul style="list-style-type: none"> - <i>Bijzondere verbeurdverklaring¹</i> - <i>Ontbinding²</i> - <i>Verbod een werkzaamheid te verrichten die deel uitmaakt van het maatschappelijke doel³</i> - <i>Sluiting van een of meer inrichtingen⁴</i> - <i>Bekendmaking of verspreiding van de beslissing⁵</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Bijzondere verbeurdverklaring⁶</i> - <i>Ontbinding⁷</i> - <i>Verbod een werkzaamheid te verrichten die deel uitmaakt van het maatschappelijke doel⁸</i> - <i>Sluiting van een of meer inrichtingen⁹</i> - <i>Bekendmaking of verspreiding van de beslissing¹⁰</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Bijzondere verbeurdverklaring¹¹</i>
--	---	---

Figuur 3.1: Schematische voorstelling van de indeling van misdrijven
(Bron: Eigen bewerking)

Bovenstaand figuur geeft weer welke rechtbanken bevoegd zijn voor de drie misdrijven, en de straffen die ermee gepaard gaan voor natuurlijke personen en rechtspersonen.¹²

Technisch belang van het onderscheid in het materieel strafrecht¹³:

- Opzet is in principe enkel noodzakelijk bij misdaden en wanbedrijven (mits de wet de nalatigheid strafbaar stelt). Bij overtredingen is opzet niet noodzakelijk.

¹ ibidem, artikel 7bis en 42-43quater. De bijzondere verbeurdverklaring, bepaald in artikel 42, 1°, uitgesproken ten aanzien van publiekrechtelijke rechtspersonen kan enkel betrekking hebben op goederen die vatbaar zijn voor burgerlijk beslag.

² ibidem, artikel 7bis en 35. Ontbinding stelt een einde aan het voortbestaan van de rechtspersoon. Deze kan niet worden uitgesproken ten aanzien van de publiekrechtelijke rechtspersoon.

³ ibidem, artikel 7bis en 36. Met uitzondering van werkzaamheden die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening.

⁴ ibidem, artikel 7bis en 37. Met uitzondering van de inrichtingen waar werkzaamheden worden verricht die behoren tot een opdracht van openbare dienstverlening.

⁵ ibidem, artikel 7bis en 37bis

⁶ ibidem, artikel 7bis en 42-43quater

⁷ ibidem, artikel 7 bis en 35

⁸ ibidem, artikel 7bis en 36

⁹ ibidem, artikel 7bis en 37

¹⁰ ibidem, artikel 7bis en 37bis

¹¹ ibidem, artikel 7bis en 42-43quater

¹² Er staat informatie achter elk artikel om het duidelijk te maken. Zie hieromtrent: Verbruggen, F. en Verstraeten, R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors – deel 2*, Antwerpen, Maklu, 2007, p. 349-379. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank en andere bijkomende straffen voor natuurlijke personen worden hier buiten beschouwing gelaten.

¹³ Wyngaert, C.V.D., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 155-156

- De poging tot misdaad is altijd strafbaar. Daartegenover is poging tot wanbedrijf slechts strafbaar in de gevallen die door de wet zijn bepaald. Poging tot overtreding is in principe niet strafbaar.
- Deelneming is enkel mogelijk bij misdaden en wanbedrijven. De straf bij medeplichtigheid aan een misdaad is verschillend van de straf bij medeplichtigheid aan een wanbedrijf.
- Er zijn verschillende regelingen voor de samenloop van misdaden, wanbedrijven en overtredingen.
- De voorwaarden en de maat van de strafverzwaring zijn verschillend voor herhaling van misdaden, wanbedrijven of overtredingen.
- De strafvermindering bij verzachtende omstandigheden is verschillend voor misdaden of wanbedrijven.
- De duur van de vervangende gevangenisstraf voor geldboeten is verschillend voor misdaden, wanbedrijven of overtredingen.
- De werkstraf is in principe enkel mogelijk voor wanbedrijven en overtredingen.
- Op grond van de Wet Bescherming Maatschappij is internering van geestesgestoorde delinquenten enkel mogelijk voor misdaden en wanbedrijven.
- De duur van de verjaring van de straf is verschillend voor misdaden (20 jaar), wanbedrijven (10 of 5 jaar) en overtredingen (1 jaar).
- In uitzonderlijke gevallen is de Belgische strafwet in principe van toepassing op misdaden en wanbedrijven die in het buitenland werden gepleegd. De gelding van de strafwet is niet voor toepassing op overtredingen die in het buitenland werden gepleegd.

Technisch belang van het onderscheid in het strafprocesrecht¹:

- Indien misdaden niet gecorrectionaliseerd zijn, vallen ze onder de bevoegdheid van het hof van assisen. Indien wanbedrijven niet gecontraventionaliseerd zijn, vallen ze onder de bevoegdheid van de correctionele rechtbank. Overtredingen worden beoordeeld door de politierechtbank.
- De termijn van de verjaring van de strafvordering is verschillend voor misdaden (10 jaar), wanbedrijven (5 jaar) en overtredingen (6 maand). Sommige misdaden verjaren niet. Misdaden die niet correctionaliseerbaar zijn, verjaren na 15 jaar. Voor een tot overtreding gecontraventionaliseerd wanbedrijf is de termijn 1 jaar.

De driedelige indeling van misdrijven is niet vrij van kritiek. Hierbij spelen correctionalisering en contraventionalisering een belangrijke rol, aangezien ze de driedelige indeling een kunstmatig en irrationeel karakter zouden geven. Ook de verjaringstermijn die hieraan gekoppeld is, is onderhevig aan kritiek.²

Enkele auteurs wezen op het oneigenlijke gebruik en het misbruik dat in de praktijk van de correctionalisering, contraventionalisering en de strafverzachtende omstandigheden werd gemaakt. R. Verstraeten en B. Spriet typeerden de driedeling als een 'heterodox, exorbitant en kunstmatig systeem'. Belangrijk in dit verband was dat de mogelijkheid tot correctionalisering en contraventionalisering steeds verder uitgebreid werd. Sedert 1987 is de rechter verplicht om de keuze van de strafsoort en strafmaat te motiveren. C. Van Den Wyngaert beweert dat de tekst van de wet te vaag is, en dat de wet geen inhoudelijke criteria aanreikt waarop de rechter zich kan steunen bij de bepaling van de straf. R. Legros stelde voor om correctionalisering en contraventionalisering af te schaffen. Hij beweerde dat de verzachtende omstandigheden vaak nutteloze stijlformules zijn. Ook vond hij dat de minimumstraffen weinig nut hadden.³

---

¹ Wyngaert, C.V.D., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 155-156

² Meese, J., *De duur van het strafproces: Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Gent, Larcier, 2006, p. 75

³ Kalmthout, A.M.V. en Tak, P.J.P., *Ups en downs van de minimumstraffen, Een verkennende studie naar het voorkomen van minimumstraffen in Frankrijk, België, Duitsland, Engeland en Wales*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2003, p. 50-54

Om de situatie van criminaliteit in België te achterhalen, wordt in dit hoofdstuk een studie gedaan op federaal (België), lokaal (het gerechtelijk arrondissement Hasselt) en individueel (dader en slachtoffer) niveau.¹ Zoals eerder vermeld, wordt enkel de geregistreerde criminaliteit bestudeerd, aangezien het achterhalen van de niet-geregistreerde criminaliteit niet of nauwelijks mogelijk is. Allereerst wordt een beschrijvende analyse gegeven van de criminaliteit op federaal en lokaal niveau. Om te kunnen vergelijken, wordt gebruik gemaakt van de meest recente en beschikbare data op alle niveaus in België. Omdat er enkel statistieken tot en met het jaartal 2003 beschikbaar zijn op alle niveaus, wordt een analyse gedaan van de criminaliteit in België voor het jaar 2003. Ten slotte wordt een theoretisch kostprijsmodel voor zowel de dader als het slachtoffer opgesteld.

4.1 Federaal

Criminaliteit is een federale materie, daardoor wordt er op de eerste plaats een onderzoek naar criminaliteit gedaan op federaal niveau. De maatschappelijke afhandeling van strafzaken, van opsporing over vervolging, berechting en strafuitvoering, behoort uitsluitend de overheid toe. Hierbij worden dan ook politiestatistieken, parketstatistieken, rechtbankstatistieken en strafuitvoeringsstatistieken bestudeerd.² Ook het begrotingscijfer speelt een niet onbelangrijke rol.³

---

¹ Interview met criminoloog, Prof. Dr. Marc Cools

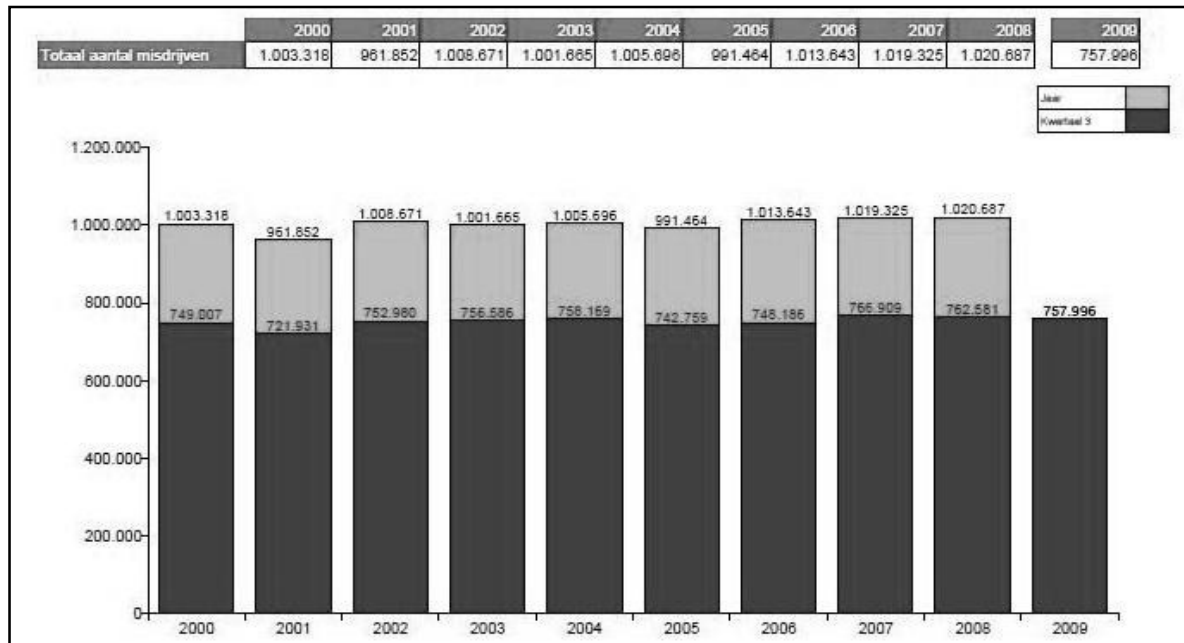
² Interview met vorser Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), FOD Justitie, Dr. Eric Maes

³ Zie bijlage 1 en 2

4.1.1 Opsporing

Allereerst wordt de opsporing besproken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van politieë criminaliteitsstatistieken om het aantal geregistreerde delicten te achterhalen.

Figuur 4.1: Geregistreerde criminaliteit in België

(Bron: FPF/CGOP/Beleidsgegevens - Politieë Criminaliteitsstatistieken 2000-2008)

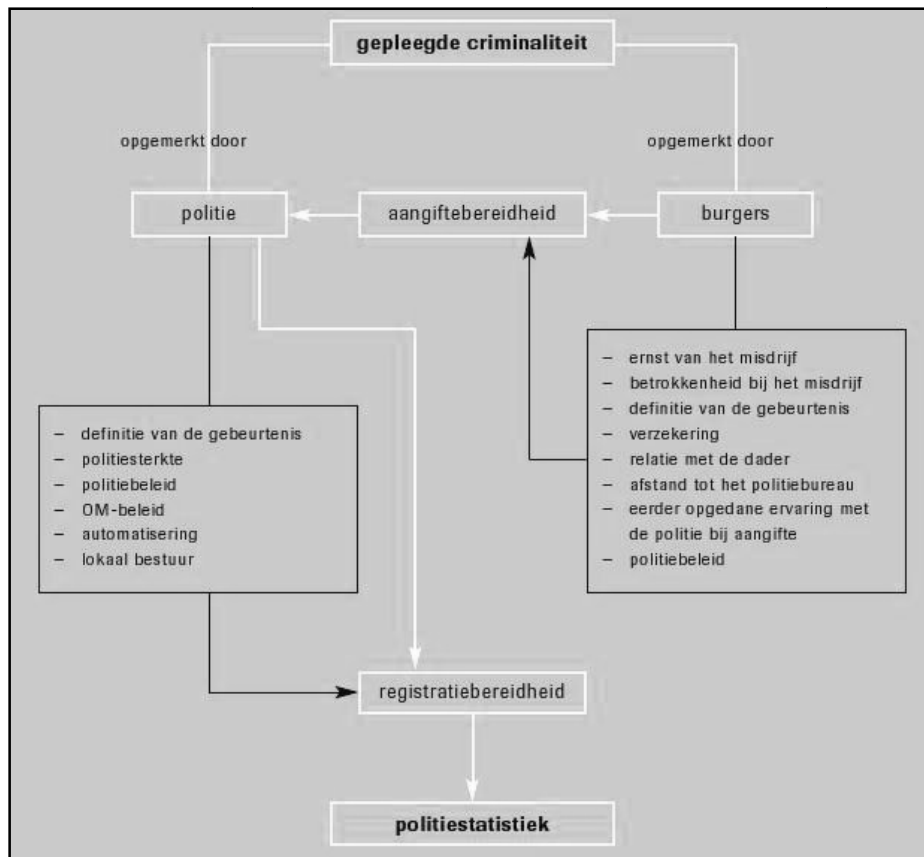
	2009	2007	2008	2009	2008	2007	2008	2007	2008	2009
Diefstal en afpersing	452.523	489.372	503.201	455.715	423.327	415.967	421.948	422.652	424.015	395.979
Gewelddadige misdrijven tegen eigendom	104.594	104.056	106.653	111.008	109.365	106.319	115.823	120.691	124.612	94.394
Miscr. tegen de lichamelijke integriteit	70.128	66.613	72.422	75.712	79.940	82.756	85.561	86.603	91.739	68.689
Bedrogmisdrijven tegen de eigendom	55.964	52.337	69.158	79.177	90.212	91.012	98.530	141.801	141.801	27.979
Verdovende middelen	44.117	36.029	37.167	36.298	38.525	39.703	40.673	44.548	46.307	33.947
Miscr. tegen de openbare veiligheid	39.679	37.568	36.887	36.684	39.042	39.001	39.793	39.302	38.909	31.951
Miscr. tegen andere sociale relaties en geweld	15.548	19.050	22.233	33.636	38.193	36.573	41.252	42.552	41.388	31.540
Miscr. tegen de openbare trouw	29.189	22.350	19.233	20.649	21.820	18.680	17.741	17.415	16.523	11.229
Vreemdeopvoeding	14.081	13.230	16.503	20.195	22.780	21.536	23.110	21.258	22.806	16.233
Miscr. tegen de familie	19.409	19.238	21.100	21.488	21.413	21.101	19.126	18.677	16.590	12.001
Miscr.	16.636	16.304	17.887	19.018	18.201	17.811	16.267	15.421	16.010	10.434
Bevolkingcijfer	12.426	12.562	13.596	13.657	15.016	15.059	17.052	20.657	23.306	18.214
Drukzamenloop, alcohol, alcoholcijfer/jaar	10.037	10.029	11.397	13.205	15.252	16.203	16.700	16.636	16.893	12.585
Wapens en springstoffen	9.420	8.141	8.859	9.504	10.338	10.909	19.880	20.350	12.283	10.142
Miscr. tegen gezond van de overheid	8.865	8.311	8.433	10.070	11.949	11.949	11.614	11.487	11.412	7.879
Overstroding, sluitwerk	13.801	11.449	9.869	7.024	6.391	3.992	392	625	611	352
Miscr. tegen de sociale moraal	5.415	5.370	5.751	5.128	5.050	4.575	4.655	4.489	4.035	2.767
Informatiesamenleving	4	12	586	1.616	4.828	4.381	5.823	7.875	9.189	6.190
Jeugdboezaming	3.271	3.173	3.996	3.752	3.392	3.728	4.459	4.662	4.919	5.860
Arbeidsmarkt	3.260	2.446	3.219	5.899	4.439	4.418	4.178	4.345	4.113	2.074
Arbeid	2.576	2.550	2.454	2.928	3.173	3.413	3.389	3.600	3.696	2.316
Bescherming personen	4.241	3.747	1.982	1.733	2.059	2.211	2.246	2.232	2.178	1.778
Miscr. tegen het juridisch statuut van het kind	2.261	2.050	1.818	1.938	2.057	1.875	2.152	2.032	2.044	2.851
Andere bijzondere wetten	3.398	2.371	2.167	2.322	1.743	1.624	1.960	1.932	1.368	804
Handelspraktijken	1.918	1.523	1.817	1.926	1.874	1.871	1.185	1.517	1.299	804
Miscr. tegen de persoonlijke vrijheid	899	936	1.036	1.003	1.266	1.134	1.143	1.152	1.208	522
Vreemdeopvoeding	772	803	726	1.001	1.202	1.263	878	731	733	393
Vrouw	545	727	1.071	1.116	965	714	673	914	656	368
Bescherming van de openbare betrekkingen	955	929	919	610	774	866	834	949	1.100	671
Economische wetgeving	238	324	383	480	522	540	655	441	564	342
Omweltings afvaltoeslag van het openbaar gezon	485	403	375	354	412	375	426	370	357	186
Prikk-bewaking	491	167	467	332	345	390	298	289	301	260
Miscr. in d'r autoritaire sector	556	479	444	388	360	326	229	161	121	63
Verkeerswetgeving	555	25	1	241	489	3	776	269	487	487
Verkeerswet (overheids)	117	14	84	244	252	319	386	545	379	337
Inbreuken lokale spelen s.a.	280	375	203	98	102	67	60	107	117	56
Honours en eijping	97	78	61	327	153	190	177	198	165	158
Internationale	3	3	3	3	7	23	83	449	360	261
Preventie, brand, veiligheid, overvalen	76	91	70	63	73	71	62	56	74	74
Andere strafrecht en milie	56	49	59	90	82	71	76	52	64	36
Rudgedriving							133	144	140	91
Andere inbreuken strafwetboek		1			3	2	18	239	165	113
Miscr. tegen de veiligheid van de staat	22	26	13	18	36	80	68	77	66	43
Exploitatie van België							27	42	53	30
Subtotal:	1.002.548	881.111	1.007.752	987.008	868.963	873.547	891.707	868.800	865.789	728.823
Overstroding lokale politiekring	769	741	919	4.656	7.333	17.917	21.936	29.532	34.916	31.073
Subtotal:	768	741	818	4.868	7.333	17.817	21.936	28.532	34.818	31.078
Totaal:	1.003.316	881.852	1.008.571	1.001.866	1.005.886	891.464	1.013.643	1.018.336	1.020.667	767.896

Tabel 4.1: Geregistreerde criminaliteit per delicttype in België

(Bron: FPF/CGOP/Beleidsgegevens - Politie Criminaliteitsstatistieken 2000-2008)

Zoals in figuur en tabel 4.1 tot uiting komt, bedragen de geregistreerde delicten in België 1.001.665 voor het jaar 2003. Tot de top vijf inbreuken behoren diefstal en afpersing (45,60%), geweldadige misdrijven tegen de eigendom (11,08%), bedrogmisdrijven tegen de eigendom (7,90%), misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (7,56%) en misdrijven tegen de openbare veiligheid (3,67%). Ook verdovende middelen (3,62%) en

misdrifven tegen andere morele waarden en gevoelens (3,36%) behoren tot de meest voorkomende vormen van criminaliteit.

Figuur 4.2: Schematische weergave van de totstandkoming van de politiestatistiek (Bron: Engelhard, B.J.M., et al, Criminaliteit en rechtshandhaving 2000, Ontwikkelingen en samenhangen, WODC, 2000, p. 46)

De genoemde cijfers geven geen volledig beeld van de omvang van de feitelijke criminaliteit. Het aantal door de politie geregistreerde delicten wordt sterk beïnvloed door zowel de aangiftebereidheid van het publiek en het registratiebeleid van de politie bij delicten met een slachtoffer, als het opsporingsbeleid van de politie bij delicten zonder slachtoffer.¹ Figuur 4.2 is een schematische weergave van hoe een politiestatistiek tot stand komt.

De aangiftebereidheid van het publiek wordt beïnvloed door: de ernst van het delict (vb. schadebedrag); de mate van betrokkenheid (vb. getuige); de mate waarin de gebeurtenis als een strafbaar feit wordt gezien; de eisen van een verzekering over het bewijs van aangifte; de relatie tussen slachtoffer en dader (vb. geweld in het gezin); de

¹ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 407

bereikbaarheid van het politiebureau; de eerdere ervaringen met de politie; het politiebeleid.¹

Het registratiebeleid van de politie wordt beïnvloed door: de definitie van de gebeurtenis, onder invloed van de weteskennis en de eigen perceptie van de politieambtenaar; de aandacht van de politie, onder invloed van de prioriteiten in het politiebeleid en de beschikbare middelen; de aard van het dienstonderdeel (vb. wijkagent t.o.v. rechercheur); het beleid van het Openbaar Ministerie en de weerslag hiervan op de politie (vb. prioriteiten); het beleid van het lokale bestuur (vb. openbare orde en veiligheid); de wijze van de verwerking van de gegevens.²

4.1.2 Vervolg³

Een verdachte wordt vervolgd als een delict opgehelderd is en er voldoende grond is. Het Openbaar Ministerie is exclusief bevoegd voor deze taak. Zij kan beslissen om de zaak zelf af te sluiten of om de verdachte bij de rechter voor te laten komen.⁴ In deze paragraaf wordt een transversale of periodeanalyse van vervolging gemaakt. De meeste informatie wordt via de website van het College van procureurs-generaal – Statistisch analisten verstrekt.

	hangende zaken 01/01/2003		nieuwe zaken tijdens 2003		heropende zaken tijdens 2003		afgesloten zaken tijdens 2003		hangende zaken 31/12/2003	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
BELGIE	294.285	100,00	909.930	100,00	28.252	100,00	925.522	100,00	306.945	100,00

Tabel 4.2: Overzicht van de correctionele zaken in 2003: hangende zaken op 01/01/2003 en 31/12/2003, nieuwe, heropende en afgesloten zaken in 2003 (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel biedt een overzicht van de stock van de te behandelen hangende zaken bij de aanvang van het jaar 2003. Zij geeft eveneens de in- en uitstroom van zaken weer in de loop van 2003. Tot slot is de stock van de hangende zaken op het einde van het jaar geteld.⁵

¹ Engelhard, B.J.M., et al, Criminaliteit en rechtshandhaving 2000, Ontwikkelingen en samenhangen, WODC, 2000, p. 45

² Ibidem

³ De website van het College van procureurs-generaal – Statistisch analisten

⁴ Groot, I., et al, De kosten van criminaliteit, Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen, SEO-rapport nr. 971, Amsterdam, 2007, p. 77

⁵ Ten eerste bevat de tabel geen gegevens van het gerechtelijk arrondissement Eupen, omdat deze niet ter beschikking zijn. Ten tweede zijn de vereenvoudigde proces-verbalen die bij de politiediensten worden bewaard en waarvan enkel lijsten aan het parket worden verstuurd, niet in de telling opgenomen. Ten slotte zijn de politieberoepen die door het parket worden behandeld, niet opgenomen in de tabellen.

De eerste en de laatste kolom geven het aantal hangende zaken weer. Een hangende zaak is een zaak – wat ook de datum van instroom is – waarin het Openbaar Ministerie nog geen beslissing heeft genomen om de zaak af te sluiten. De stock is vastgesteld op precieze data, met name op 1 januari en 31 december 2003. Daarin werden alle zaken geteld die zich, op die datum, niet in een vooruitgangsstaat bevonden die een zaak afsluit.¹ Het aantal hangende zaken op 31 december 2003 (stock) komt overeen met het aantal hangende zaken op 1 januari 2003, vermeerderd met het aantal geopende en heropende zaken in de loop van het jaar 2003 en vervolgens verminderd met het aantal zaken dat tijdens 2003 werd afgesloten.

Vervolgens bevat de rubriek 'nieuwe zaken die gedurende het hele jaar zijn ingestroomd', het geheel van zaken die tussen 1 januari en 31 december 2003 door elk parket werden aangemaakt.

Verder is er een rubriek 'heropende zaken die gedurende het hele jaar zijn ingestroomd'. Deze omvat alle zaken die zich op 1 januari 2003 niet in de stock van de hangende zaken bevonden omdat ze afgesloten waren, maar waaraan tussen 1 januari en 31 december 2003 opnieuw een vooruitgangsstaat van een hangende zaak werd toegekend.²

Ten slotte zijn er de afgesloten zaken tijdens 2003. Het betreft hier alle zaken die gedurende het hele jaar zijn uitgestroomd. De rubriek bevat alle zaken waarin in de loop van het jaar 2003 een afsluitende beslissing werd genomen en die zich op 31 december 2003 nog steeds in dezelfde vooruitgangsstaat bevonden. Deze zaken behoren hetzij tot de stock bij de aanvang van het jaar, hetzij tot de instroom van nieuwe of heropende zaken gedurende het jaar. De volgende beslissingen sluiten een zaak af: zonder gevolgstelling, voeging bij een andere zaak, ter beschikking stelling van een ander parket, minnelijke schikking betaald, bemiddeling in strafzaken met succes beëindigd, regeling van procedure voor de raadkamer en dagvaarding.³ Deze afsluitende beslissingen komen verder in het paragraaf aan bod.

Bij de aanvang van het jaar zijn er 294.285 hangende zaken, terwijl er op het einde 306.945 zijn. Er is dus een toename van 4,30%. De gecreëerde zaken in de loop van

---

¹ Het aantal hangende zaken op 1 januari van een bepaald kalenderjaar kan afwijken van het aantal hangende zaken op 31 december van het jaar voordien ten gevolge van het feit dat voor elke jaarstatistiek een nieuwe gegevensextractie gebeurt. In de periode tussen twee extracties kan om verschillende redenen binnen eenzelfde zaak de datum van binnenkomst en/of de datum van beslissing aangepast zijn.

² De zaken die werden heropend, opnieuw gesloten en nog een keer werden heropend in de loop van hetzelfde jaar, zijn maar één keer geteld.

³ De zaken die werden afgesloten, heropend, en opnieuw werden afgesloten in de loop van hetzelfde jaar, zijn maar één keer geteld.

2003 bedragen 909.930 en de heropende zaken bedragen 28.252. In totaal zijn er 925.522 afgesloten zaken tijdens 2003.

	BELGIE	
	n	%
(1) <1996	17.865	6,07
(2) 1996	7.405	2,52
(3) 1997	8.481	2,88
(4) 1998	12.730	4,33
(5) 1999	17.569	5,97
(6) 2000	25.388	8,63
(7) 2001	48.528	16,49
(8) 2002	156.319	53,12
TOTAAL	294.285	100,00

Tabel 4.3: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens het jaar van instroom op het parket (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Tabel 4.3 geeft de hangende zaken weer die tot de stock behoren van 1 januari 2003. Het betreft dus alle zaken waaraan op die datum nog geen afsluitende beslissing werd toegekend.¹ Het jaar van instroom is gedefinieerd als het burgerlijke jaar waarin het document dat aan de bron ligt van het opsporingsonderzoek (cf. Tabel 4.6), op het parket is ingestroomd. De datum van instroom is de datum waarop een zaak door het parket werd aangemaakt. Een zaak wordt meestal op dezelfde dag in het systeem gecreëerd als op de dag dat zij op het parket instroomde. De registreerder heeft echter wel de mogelijkheid om de door het systeem voorgestelde datum aan te passen. Dit is in het bijzonder het geval voor de invoering van hangende zaken die dateren van vóór de informatisering van de parketten. Het aantal zaken dat al meerdere jaren hangend is, wordt mogelijk beïnvloed door lokale praktijken. Op sommige parketten worden regelmatig lijsten van zaken, waarin de registraties gedurende verschillende jaren niet meer gewijzigd zijn, aan de magistraten ter nazicht voorgelegd, zodat het toekennen van een afsluitende beslissing wordt aangemoedigd. Op andere parketten daarentegen gebeurt zulke controle niet systematisch.²

Meer dan de helft (53,12%) van de hangende zaken in 2003, zijn zaken die niet zijn afgesloten tijdens het jaar 2002. Naarmate men terug in het verleden gaat, wordt het procentueel aandeel kleiner.

¹ Er konden geen correcties worden uitgevoerd op registratiefouten bij de invoering van de datum van instroom.

² Omwille van de overzichtelijkheid van de tabel, werden alle ingestroomde zaken tot en met 31 december 1995 in één klasse gegroepeerd.

	BELGIE	
	n	%
(1) STRAFWET	202.894	68,95
(2) EIGENDOM	93.945	31,92
(3) diefstal & afpersing	56.710	19,27
(4) gewone diefstal	22.000	7,48
(5) diefstal met geweld	9.484	3,22
(6) zware diefstal	25.226	8,57
(7) vernielingen, beschadigingen & brandstichting	13.008	4,42
(8) bedrog	24.227	8,23
(9) heiling & witwas	3.755	1,28
(10) informatica	214	0,07
(11) andere	20.258	6,88
(12) PERSOON	39.263	13,34
(13) moord, doodslag & onopzettelijke doding	1.564	0,53
(14) moord & doodslag	1.416	0,48
(15) onopzettelijke doding	148	0,05
(16) slagen & verwondingen	26.215	8,91
(17) met opzet	24.573	8,35
(18) zonder opzet	1.642	0,56
(19) persoonlijke vrijheid	11.484	3,90
(20) FAMILIE & PUBLIEKE MORAAAL	23.643	8,03
(21) aanranding & verkrachting	4.699	1,60
(22) ontucht & seksuele uitbuiting	3.435	1,17
(23) familiale sfeer	15.509	5,27
(24) OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE	32.007	10,88
(25) OPENBARE TROUW	14.036	4,77
(26) BIJZONDERE WETTEN	73.474	24,97
(27) VOLKSGEZONDHEID	2.721	0,92
(28) DRUGS & DOPING	14.100	4,79
(29) ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	4.349	1,48
(30) MILIEU & STEDENBOUW	23.468	7,97
(31) milieu	9.869	3,35
(32) stedenbouw	13.599	4,62
(33) LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	2.646	0,90
(34) ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	846	0,29
(35) FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN	25.344	8,61
(36) algemeen	23.689	8,05
(37) fiscale fraude	1.655	0,56
(38) VERKEER	5.705	1,94
(39) ANDERE	12.209	4,15
TOTAAL	294.282	100,00
onbekend/error	3	-

Tabel 4.4: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens type tenlastelegging (N en %) (Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel geeft de hangende zaken op 1 januari 2003 weer volgens type tenlastelegging. De rubrieken van de nomenclatuur van het type tenlastelegging zijn samengesteld uit een groepering van ongeveer 700 codes. Deze zijn geregistreerd op het niveau van een zaak, ter aanduiding van de voornaamste tenlastelegging. Hier is enkel de voornaamste tenlastelegging van de zaak in rekening gebracht, zodat elke zaak slechts in één rubriek is geteld.¹ De rubriek 'andere' verzamelt de belangrijkste

¹ Het is mogelijk dat de voornaamste tenlastelegging tussen de creatie van de zaak en het moment van de gegevensextractie werd gewijzigd. De rubriek familiale sfeer bij de tenlasteleggingen tegen de familie en de

tenlasteleggingscodes die niet in één van de voorgaande categorieën konden ondergebracht worden. De zaken in de rubriek 'onbekend/error' zijn zaken waarvoor de belangrijkste tenlasteleggingscode niet gekend is.

De hangende zaken bij de aanvang van 2003, kunnen gecategoriseerd worden volgens type tenlastelegging. Een eerste categorie zijn de schendingen van de strafwet (68,95%). Hiertoe behoren misdrijven tegen de eigendom (31,92%), met de volgende onderverdeling: diefstal en afpersing (19,27%), bedrog (8,23%) en vernielingen, beschadigingen en brandstichting (4,42%). Ook misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (13,34%), misdrijven tegen de familie (8,03%), misdrijven tegen de openbare veiligheid (10,88%) en misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (4,77%) behoren tot de schendingen van de strafwet. Een tweede categorie zijn de schendingen van bijzondere wetten (24,97%). Vervolgens zijn er de verkeersdelicten (1,94%). Ten slotte zijn er andere delicten, die niet tot één van de bovenstaande categorieën behoren (4,15%).

	BELGIE	
	n	%
(1) geen gekende verdachte	90.696	30,82
(2) min. 1 gekende verdachte	203.589	69,18
TOTAAL	294.285	100,00

Tabel 4.5: Hangende zaken op 01/01/2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Tabel 4.5 toont de hangende zaken waarin geen enkele verdachte of vermoedelijke dader geregistreerd werd, versus de hangende zaken waarin minstens één verdachte geïdentificeerd en geregistreerd werd. Hoewel het steeds gaat om zaken die hangend waren op 1 januari 2003, is het mogelijk dat nog na die datum één of meer verdachten aan de zaak werden toegevoegd of uit de zaak werden onttrokken. Bij zaken waarbij minstens één verdachte in de zaak is geïdentificeerd, kunnen in dezelfde zaak eventueel nog andere verdachten betrokken zijn waarvan men de identiteit niet kent. In 2003 hadden 69,18% van de hangende zaken minstens één gekende verdachte.

---

publieke moraal bevat zaken die vaak ook door de jeugdparketten worden behandeld en waarvan de gegevens worden geregistreerd en opgeslagen in een ander systeem. Het is bijgevolg aangewezen om de correctionele statistische gegevens van deze rubriek te lezen in samenhang met de gegevens van de jeugdparketten. Verkeerszaken worden door de afdeling politiezaken van het parket bij de rechtbank van eerste aanleg behandeld. Slechts in uitzonderlijke gevallen belanden verkeerszaken in eerste aanleg op het correctionele parket.

	BELGIE	
	n	%
(1) algemene politie	203.497	69,15
(2) inspectiediensten	32.568	11,07
(3) klachten & BP-stellingen	21.961	7,46
(4) andere zendingen	36.259	12,32
TOTAAL	294.285	100,00
onbekend/error	0	-

Tabel 4.6: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens de wijze van instroom (N en%)
(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel geeft de hangende zaken volgens de wijze van instroom weer. Deze verwijst naar de aard en de auteur van het document dat aan de bron ligt van de correctionele zaak. De rubriek 'algemene politie' omvat de lokale en federale politiediensten.¹ De inspectiediensten zijn de administratieve diensten met beperkte verbaliserende bevoegdheid. Het betreft onder andere douanen en accijnzen, De Lijn, NMBS, luchthaveninspectie, boswachter, gewestelijke milieuadministratie, scheepvaartcontrole, scheepvaartdienst en verscheidene federale overheidsdiensten. De derde rubriek gaat over klachten van particulieren, evenals klachten van gerechtsdeurwaarders of van particuliere organisaties en burgerlijke partijstellingen. Zendingen van andere parketten (ter beschikking stellingen) en rechtbanken, ook van andere secties van hetzelfde parket, van buitenlandse parketten of rechtbanken en van de rechtbanken van hetzelfde gerechtelijk arrondissement, geven aanleiding tot de creatie van een nieuwe zaak. Deze zijn terug te vinden bij de rubriek 'andere zendingen'. Er is tevens een restcategorie voor alle zaken die niet in één van de andere rubrieken konden ondergebracht worden. De aantallen in deze rubriek zijn te wijten aan registratiefouten. De meeste zaken stromen in via algemene politiediensten. In 2003, bedroeg dit percentage 69,15%.

¹ De vereenvoudigde processen-verbaal die bij de politiediensten bewaard worden en waarvan enkel lijsten aan het parket worden verstuurd, zijn niet in de telling opgenomen.

	BELGIE	
	n	%
(1) STRAFWET	789.701	84,17
(2) EIGENDOM	515.636	54,96
(3) diefstal & afpersing	379.808	40,48
(4) gewone diefstal	148.279	15,80
(5) diefstal met geweld	26.784	2,85
(6) zware diefstal	204.745	21,82
(7) vernielingen, beschadigingen & brandstichting	47.658	5,08
(8) bedrog	88.170	9,40
(9) heiling & witwas	4.976	0,53
(10) informatica	1.034	0,11
(11) andere	82.160	8,76
(12) PERSOON	102.377	10,91
(13) moord, doodslag & onopzettelijke doding	1.176	0,13
(14) moord & doodslag	1.078	0,11
(15) onopzettelijke doding	98	0,01
(16) slagen & verwondingen	65.731	7,01
(17) met opzet	61.354	6,54
(18) zonder opzet	4.377	0,47
(19) persoonlijke vrijheid	35.470	3,78
(20) FAMILIE & PUBLIEKE MORAAL	49.313	5,26
(21) aanranding & verkrachting	6.604	0,70
(22) ontucht & seksuele uitbuiting	5.124	0,55
(23) familiale sfeer	37.585	4,01
(24) OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE	85.610	9,13
(25) OPENBARE TROUW	36.765	3,92
(26) BIJZONDERE WETTEN	98.600	10,51
(27) VOLKSGEZONDHEID	5.163	0,55
(28) DRUGS & DOPING	35.262	3,76
(29) ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	6.989	0,74
(30) MILIEU & STEDENBOUW	24.758	2,64
(31) milieu	16.231	1,73
(32) stedenbouw	8.527	0,91
(33) LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	4.882	0,52
(34) ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	1.748	0,19
(35) FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN	19.798	2,11
(36) algemeen	18.344	1,96
(37) fiscale fraude	1.454	0,15
(38) VERKEER	604	0,06
(39) ANDERE	49.276	5,25
TOTAAL	938.181	100,00
onbekend/error	1	-

Tabel 4.7: Instroom van zaken in de loop van 2003 per type tenlastelegging (N en %) (Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel toont de nieuwe of heropende zaken in de loop van 2003 per type tenlastelegging. Een eerste categorie zijn de schendingen van de strafwet (84,17%). Hiertoe behoren misdrijven tegen de eigendom (54,96%), met de volgende onderverdeling: diefstal en afpersing (40,48%), bedrog (9,40%) en vernielingen, beschadigingen en brandstichting (5,08%). Ook misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (10,91%), misdrijven tegen de familie (5,26%), misdrijven tegen de openbare veiligheid (9,13%) en misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (3,92%) behoren tot de schendingen van de strafwet. Een tweede categorie zijn de schendingen

van bijzondere wetten (10,51%). Vervolgens zijn er de verkeersdelicten (0,06%). Ten slotte zijn er andere delicten die niet tot één van de bovenstaande categorieën behoren (5,25%).

	BELGIE	
	n	%
(1) geen gekende verdachte	516.920	55,10
(2) min. 1 gekende verdachte	421.262	44,90
TOTAAL	938.182	100,00

Tabel 4.8: Instroom van zaken in de loop van 2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Tabel 4.8 geeft de gecreëerde of heropende zaken weer waarin geen enkele verdachte of vermoedelijke dader geregistreerd werd, versus zaken waarin minstens één verdachte geïdentificeerd en geregistreerd werd. In 2003 hadden 44,90% van de gecreëerde of heropende zaken minstens één gekende verdachte.

	BELGIE	
	n	%
(1) algemene politie	795.631	84,81
(2) inspectiediensten	36.882	3,93
(3) klachten & BP-stellingen	18.858	2,01
(4) andere zendingen	86.808	9,25
TOTAAL	938.179	100,00
onbekend/error	3	-

Tabel 4.9: Instroom van zaken in de loop van 2003 volgens de wijze van instroom (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel geeft de instroom van zaken in de loop van 2003 weer volgens de wijze van instroom. Ook hier waren de meeste (84,81%) zaken ingestroomd via algemene politiediensten.

	BELGIE		
	n	%	duur
(1) zonder gevolg	716.635	77,43	91
(2) ter beschikking	70.671	7,64	60
(3) voeging	91.575	9,89	173
(4) minnelijke schikking betaald	7.663	0,83	362
(5) bemiddeling in SZ voltooid	1.939	0,21	555
(6) rechtstreekse dagvaarding	20.405	2,20	311
(7) raadkamer	16.634	1,80	473
TOTAAL	925.522	100,00	111

Tabel 4.10: Uitstroom van zaken in de loop van 2003 volgens afsluitende beslissing: aantal, percentage en gemiddeld aantal dagen dat aan het afsluiten van de zaak voorafging (N, % en duur)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Zaken die tussen 1 januari en 31 december 2003 werden afgesloten, behoren tot de uitstroom van het jaar 2003. Bovenstaand tabel geeft een overzicht van de zaken waarin in de loop van het jaar 2003 een afsluitende beslissing werd genomen en die zich op 31 december 2003 nog steeds in dezelfde vooruitgangsstaat bevonden. Deze zaken behoren hetzij tot de stock bij de aanvang van het jaar, hetzij tot de instroom van nieuwe of heropende zaken gedurende het jaar. Naast het absolute aantal zaken (n), wordt eveneens het kolompercentage berekend (%). Daarenboven vindt men telkens per beslissing de gemiddelde duur in dagen. Deze duur werd berekend door het aantal dagen te tellen tussen de datum van instroom van de zaak enerzijds en de datum van de afsluitende beslissing anderzijds.

Voor elk zonder gevolg gestelde zaak kent het parket een motief voor seponering toe (cf. Tabel 4.12). Een geseponeerde zaak is een beslissing van het Openbaar Ministerie om een strafbaar feit niet te vervolgen. Deze kan later wel heropend worden. Voor de parketten die na betaalde minnelijke schikkingen of na geslaagde bemiddelingen in strafzaken een zaak zonder gevolg stelden, werd een zuivering gedaan zodat ze niet als een zonder gevolg gestelde zaak geteld werden, maar wel als een 'minnelijke schikking betaald' of een 'bemiddeling in strafzaken beëindigd'. In 2003 zijn 77,43% van de zaken afgesloten met de beslissing 'zonder gevolg'. De gemiddelde duur van deze zaken was 91 dagen.

Een zaak die door het parket ter beschikking werd overgemaakt, is afgesloten op het niveau van het parket dat deze beslissing nam. De bestemming van deze zaak opent op zijn beurt een nieuwe zaak en start het vooronderzoek op. Tabel 4.13 geeft voor deze ter beschikking gestelde zaken de bestemming weer. In 2003 zijn 7,64% van de zaken

afgesloten met de beslissing 'ter beschikking'. De gemiddelde duur van deze zaken was 60 dagen.

Bij samenvoeging van één of meerdere zaken in een moederzaak, worden alle verdere beslissingen geregistreerd in deze moederzaak. Aan de dochterzaak wordt de beslissing 'voeging' toegekend. In 2003 zijn 9,89% van de zaken geregistreerd als dochterzaak. De gemiddelde duur van deze zaken was 173 dagen.

Een minnelijke schikking kan worden voorgesteld conform artikel 216bis van het Wetboek van Strafvordering. Wanneer een verdachte de minnelijke schikking betaald heeft, vervalt de strafvordering. Wanneer alle verdachten aan wie een minnelijke schikking voorgesteld werd, deze effectief betaald hebben, wordt aan de zaak de vooruitgangsstaat 'minnelijke schikking betaald' toegekend. Als minstens één verdachte de minnelijke schikking niet betaald heeft, blijft de zaak hangende tot wanneer het Openbaar Ministerie een afsluitende beslissing neemt. In het geval dat men de eindbeslissing 'minnelijke schikking betaald' bijkomend aangevuld heeft met een registratie van zonder gevolg stelling, zijn de gegevens gezuiverd en worden de betreffende zaken uitsluitend ondergebracht in de categorie 'minnelijke schikking betaald'. In 2003 zijn 0,83% van de zaken afgesloten met de beslissing 'minnelijke schikking betaald'. De gemiddelde duur van deze zaken was 362 dagen.

Het artikel 216ter van het Wetboek van Strafvordering voorziet de mogelijkheid tot het voorstellen van een bemiddeling in strafzaken. Wanneer voor een verdachte deze procedure een gunstige afloop kent, vervalt de openbare vordering. Wanneer alle verdachten aan wie een bemiddeling in strafzaken voorgesteld werd, deze effectief voltooid hebben, wordt aan de zaak de vooruitgangsstaat 'bemiddeling in strafzaken voltooid' toegekend. Als minstens één verdachte de bemiddeling in strafzaken niet heeft voltooid met succes, blijft de zaak hangende tot wanneer het Openbaar Ministerie een afsluitende beslissing neemt. In het geval dat men de eindbeslissing 'bemiddeling in strafzaken voltooid' bijkomend aangevuld heeft met een registratie van zonder gevolg stelling, zijn de gegevens gezuiverd en worden de betreffende zaken uitsluitend ondergebracht in de categorie 'bemiddeling in strafzaken voltooid'. In 2003 zijn 0,21% van de zaken afgesloten met de beslissing 'bemiddeling in strafzaken voltooid'. De gemiddelde duur van deze zaken was 555 dagen.

Zaken die afgesloten werden middels de in artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering omschreven dagvaarding, betreffen in de meeste gevallen een rechtstreekse dagvaarding door het Openbaar Ministerie. Tabel 4.14 biedt een meer

gedetailleerd overzicht per type rechtstreekse dagvaarding. In 2003 zijn 2,20% van de zaken afgesloten met de beslissing 'rechtstreekse dagvaarding'. De gemiddelde duur van deze zaken was 311 dagen.

Na afloop van het gerechtelijk onderzoek stelt het parket, in overeenstemming met artikel 127 van het Wetboek van Strafvordering, de eindvordering op. De raadkamer spreekt zich vervolgens uit over de regeling van de rechtspleging. De datum waarop een zaak vastgesteld wordt in het kader van de regeling van de rechtspleging, wordt beschouwd als de datum waarop de zaak afgesloten is voor het Openbaar Ministerie, aangezien het geen sturing meer kan geven aan de zaak. Tabel 4.15 geeft een overzicht van de beschikkingen van de raadkamer in verband met de regeling van de rechtspleging. In 2003 zijn 1,80% van de zaken afgesloten met de beslissing 'raadkamer'. De gemiddelde duur van deze zaken was 473 dagen.

De gemiddelde duur in het algemeen was 111 dagen per zaak.

	BELGIE	
	n	%
(1) OPPORTUNITEIT	178.928	25,01
(2) beperkte maatschappelijke weerslag	16.453	2,30
(3) toestand geregulariseerd	30.228	4,23
(4) misdrijf van relationele aard	24.787	3,46
(5) nadeel gering	6.395	0,89
(6) redelijke termijn overschreden	4.434	0,62
(7) afwezigheid van voorgaanden	7.346	1,03
(8) toevallige feiten met oorzaak	10.780	1,51
(9) jeugdige leeftijd	290	0,04
(10) wanverhouding strafvord.-maatsch. verstoring	6.294	0,88
(11) houding van het slachtoffer	5.348	0,75
(12) vergoeding van het slachtoffer	4.883	0,68
(13) te weinig recherche-capaciteit	2.366	0,33
(14) andere prioriteiten	59.321	8,29
(15) andere	3	0,00
(16) TECHNISCH	516.998	72,27
(17) geen misdrijf	64.441	9,01
(18) onvoldoende bewijzen	53.412	7,47
(19) verjaring	1.162	0,16
(20) overlijden van de dader	1.011	0,14
(21) klachtafstand (bij klachtmisdrijf)	246	0,03
(22) amnestie	0	0,00
(23) onbevoegdheid	2.314	0,32
(24) kracht van gewijsde	1.819	0,25
(25) immuniteit	51	0,01
(26) strafuitsluitende verschoningsgrond	510	0,07
(27) gebrek aan klacht	59	0,01
(28) dader(s) onbekend	391.973	54,79
(29) andere	0	0,00
(30) ANDER	19.428	2,72
(31) administratieve geldboete	4.397	0,61
(32) preteritane probatie	1.140	0,16
(33) seining van de dader	13.891	1,94
(34) andere	0	0,00
TOTAAL	715.354	100,00
onbekend/error	1.281	-

Tabel 4.12: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: zonder gevolg geklasseerde zaken volgens motief van seponeren (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Tabel 4.12 biedt een overzicht van één van de uitstroommodaliteiten waarop zaken in de loop van 2003 zijn uitgestroomd, de zonder gevolgstelling (cf. Tabel 4.10). De zonder gevolgstelling is een voorlopige beslissing om af te zien van vervolging, waardoor een einde wordt gesteld aan het opsporingsonderzoek. Zolang de openbare vordering niet is uitgedoofd, kan de zaak opnieuw geopend worden. De wet legt aan de procureur des Konings de verplichting op om zijn beslissing te motiveren.¹ Een beslissing tot seponering kan gebaseerd zijn op technische of op opportunitieismotieven. De parketten beschikken over een verfijnde lijst van motieven tot zonder gevolgstelling die uniform is voor het hele land.

¹ Art. 28quater al. 1 van het Wetboek van strafvordering, ingevoegd door de wet van 12 maart 1998

De motieven (2) tot (15) vormen samen de rubriek van de zonder gevolgstellingen om opportuniteitsredenen. De totale proportie van de seponeringen wegens opportuniteitsmotieven bedraagt 25,01%. De motieven (17) tot (29) vormen samen de rubriek van de zonder gevolgstellingen om technische redenen. De totale proportie van de seponeringen wegens technische motieven bedraagt 72,27%. De categorie 'ander' bevat 2,72% van de motieven die in strikte zin niet konden bepaald worden als technische of opportuniteitsmotieven. De zaken in de rubriek 'onbekend/error' zijn zaken waarvoor geen enkel motief van zonder gevolgstelling werd geregistreerd.

	BELGIE	
	n	%
(1) parketten zelfde rechtsgebied	23.281	33,27
(2) parketten ander rechtsgebied	24.656	35,24
(3) federaal parket	348	0,50
(4) parket niet nader omschreven	226	0,32
(5) parket-generaal	122	0,17
(6) andere	21.339	30,50
TOTAAL	69.972	100,00
onbekend/error	699	-

Tabel 4.13: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: bestemmingen van de ter beschikking gestelde zaken volgens het rechtsgebied waartoe het parket van oorsprong behoort (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Bovenstaand tabel biedt een overzicht van alle zaken die in de loop van 2003 afgesloten werden door een beslissing van ter beschikking stelling (cf. Tabel 4.10) en waaraan bovendien op 31 december 2003 nog steeds deze beslissing was toegekend.

De eerste rubriek geeft het aantal zaken weer die werden overgemaakt aan een parket van eerste aanleg behorende tot hetzelfde rechtsgebied. Een zaak overgemaakt aan een parket van eerste aanleg behorende tot een verschillend rechtsgebied, wordt geteld binnen de tweede categorie. Zaken aan het federaal parket ter beschikking gesteld, zijn in de derde rubriek ondergebracht.¹ Wanneer uit de geregistreeerde gegevens blijkt dat een zaak overgemaakt werd aan een parket zonder enige precisering over welk parket, wordt de zaak geteld binnen de vierde categorie. Als een zaak naar het parket-generaal werd gestuurd, wordt de zaak binnen de vijfde rubriek geteld. Het gaat hoofdzakelijk om zaken met verdachten die voorrecht van rechtsmacht genieten. Zaken die ter beschikking gesteld werden aan andere instanties dan parketten van eerste aanleg, parketten-

¹ Koninklijk Besluit van 4 juli 2001 en Koninklijk Besluit van 10 juli 2001

generaal of het federaal parket, worden gerubriceerd onder de categorie 'andere'. Het betreft onder meer zaken overgemaakt aan afdelingen (jeugd en verkeer) van hetzelfde parket, aan het arbeidsauditoraat en aan buitenlandse parketten. De categorie 'onbekend/error' betreft in de meeste gevallen zaken die na 31 december 2003 heropend werden, waardoor de gedetailleerde informatie over de bestemming overschreven werd door informatie die van toepassing is op de latere vooruitgangsstaat van de zaak. In 2003 werden de meeste zaken overgemaakt aan een parket van eerste aanleg behorende tot een verschillend rechtsgebied (35,24%), aan een parket van eerste aanleg behorende tot hetzelfde rechtsgebied (33,27%) en aan 'andere' (30,50%).

	BELGIE	
	n	%
(1) rechtstreekse dagv. OM	18.071	88,64
(2) rechtstreekse dagv. benadeelde	477	2,34
(3) dagv. ministeries	512	2,51
(4) oproeping bij PV	857	4,20
(5) onmid. verschijning	3	0,01
(6) dagv. tgv. verw. cassatie	2	0,01
(7) correctionalisatie	440	2,16
(8) contraventionalisatie	23	0,11
(9) andere	2	0,01
TOTAAL	20.387	100,00
onbekend/error	18	-

Tabel 4.14: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: afgesloten zaken volgens type van rechtstreekse dagvaarding (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

In bovenstaand tabel wordt van alle zaken die tijdens het jaar 2003 uitstroomden als gevolg van een dagvaarding (cf. Tabel 4.10) het type van rechtstreekse dagvaarding gepreciseerd.¹

De 'rechtstreekse dagvaarding Openbaar Ministerie' is van toepassing indien de zaak door de procureur des Konings aanhangig gemaakt werd voor de correctionele rechtbank.² De 'rechtstreekse dagvaarding benadeelde' is van toepassing indien de burgerlijke partij een verdachte rechtstreeks kan dagvaarden voor de correctionele rechtbank.³ De rubriek 'dagvaarding ministeries' bevat zaken waarin overheidsdiensten de zaak aanhangig maakten voor de correctionele rechtbank. De 'oproeping bij proces-verbaal' biedt de procureur des Konings de mogelijkheid om de verdachte op te roepen

¹ Omdat niet alle parketten de gegevens verfijnd invoeren, zijn in enkele rubrieken de waarden onder- of overschat.

² Art. 182 van het Wetboek van Strafvordering

³ Ibidem

voor de correctionele rechtbank, evenals voor de politierechtbank.¹ De 'onmiddellijke verschijning' werd ingevoerd bij wet van 28 maart 2000 en betreft die zaken die afgehandeld werden volgens de procedure zoals omschreven in artikel 216quinquies van het Wetboek van Strafvordering. De betreffende wettelijke bepalingen werden echter gedeeltelijk vernietigd. Mogelijk werd een aantal oproepingen bij proces-verbaal verkeerdelijk als onmiddellijke verschijningen geregistreerd. De categorie 'dagvaarding ten gevolge van een verwijzing cassatie' bevat zaken die op de parketten instroomden na een verwijzing door het hof van cassatie. De rubriek 'correctionalisatie' verwijst naar zaken waarin de procureur des Konings oordeelt dat het vorderen van een correctionele straf volstaat voor een als misdadig omschreven feit, als gevolg van verzachtende omstandigheden of verschoningsgronden. De categorie 'contraventionalisatie' bevat zaken waarin de procureur des Konings verdachten rechtstreeks dagvaardt voor de politierechtbank voor een als wanbedrijf omschreven feit, als gevolg van het toekennen van verzachtende omstandigheden. Mogelijk werd een aantal ter beschikking stellingen van het politieparket verkeerdelijk als contraventionalisaties geregistreerd. De categorie 'onbekend/error' betreft zaken waarin het type dagvaarding niet gepreciseerd werd of op niet-conventionele wijze geregistreerd werd. De meeste (88,64%) zaken stroomden uit als gevolg van een rechtstreekse dagvaarding opgesteld door het Openbaar Ministerie.

	BELGIE	
	n	%
(1) uitstel sine die	69	0,42
(2) verwijzing correctionele RB	9.445	57,72
(3) buitenvervolginstelling	3.387	20,70
(4) gedeeltelijke beslissingen (verschillende pers.)	782	4,78
(5) verval van publieke vordering	111	0,68
(6) internering	236	1,44
(7) ontlasting onderzoek	370	2,26
(8) opschorting van de uitspraak	204	1,25
(9) probatie-opschorting van de uitspraak	17	0,10
(10) diverse	1.742	10,65
TOTAAL	16.363	100,00
onbekend/error	271	-

Tabel 4.15: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: beschikkingen van de raadkamer bij regeling van rechtspleging (N en %)

(Bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal – statistisch analisten)

Tabel 4.15 biedt een overzicht van het aantal zaken dat tussen 1 januari en 31 december 2003 uitstroomde als gevolg van een beschikking van de raadkamer voor regeling van

¹ Wet van 11 juli 1994, art. 216quater van het Wetboek van Strafvordering

rechtspleging (cf. Tabel 4.10). De regeling van rechtspleging is de procedure waarbij het gerechtelijk onderzoek wordt afgesloten. Het is de raadkamer die op vordering van de procureur des Konings en op verslag van de onderzoeksrechter beslist over de afsluiting van het gerechtelijk onderzoek en hiermee dus ook over het verdere verloop van de zaak.¹

De rubriek 'uitstel sine die' bevat de zaken waarvoor de raadkamer de regeling van de rechtspleging heeft uitgesteld naar een onbepaalde datum. De categorie 'verwijzing naar de correctionele rechtbank' geeft de zaken weer die aanhangig werden gemaakt voor het vonnisgerecht.² Deze categorie omvat ook zaken waarin minstens één verdachte naar de correctionele rechtbank wordt verwezen terwijl minstens één verdachte buiten vervolging wordt gesteld. In deze klasse zijn tevens zaken ondergebracht waarvoor een verdachte voor minstens één tenlastelegging wordt verwezen naar de correctionele rechtbank, terwijl hij voor een andere buiten vervolging wordt gesteld. In de klasse 'buitenvervolginstelling' zijn ook de buitenzaakstellingen en de ontslagen van onderzoek gerubriceerd.³ Bij ontslag van onderzoek wordt het gerechtelijk onderzoek afgesloten omdat men er niet in slaagde de daders van de feiten te identificeren. De rubriek 'gedeeltelijke beslissing' bevat zaken waarin de raadkamer ten opzichte van diverse verdachten een verschillende beslissing nam. Het 'verval van strafvordering' is een gevolg van verjaring. Ook telt men hier de beschikkingen van de raadkamer waarin men beslist heeft om niet meer te vervolgen op basis van een rechtvaardigingsgrond, een schulduitsluitingsgrond of een strafuitsluitende verschoningsgrond. Een internering is een uitspraak ten gronde, indien de raadkamer de verdachte krankzinnig, geestesgestoord of zwakzinnig acht, en hij aldus een gevaar uitmaakt voor zichzelf en de maatschappij.⁴ De zaken waarin de raadkamer vaststelt dat de onderzoeksrechter onbevoegd is, zijn geteld in de rubriek 'ontlasting van het onderzoek'. Een onderzoeksrechter verbonden aan de rechtbank van een ander arrondissement wordt hierbij ingezet. De achtste categorie bevat zaken waarin de raadkamer een opschorting van de uitspraak uitsprekt en in deze hoedanigheid een vonnis over de grond van de zaak velst.⁵ Onder 'diverse' rekent men de zaken waarin een veelvoud van uiteenlopende beslissingen werden genomen, onder meer zaken die naar de politierechtbank zijn verwezen.⁶ Ook zaken waarin stukken ter beschikking zijn overgemaakt aan de procureur-generaal in het kader van een verwijzing

---

¹ De classificatie van de types beschikkingen van de raadkamer is noch uniform, noch precies. Bij de lectuur van deze tabel moet met dit probleem rekening gehouden worden.

² Art. 130 en 160 van het Wetboek van Strafvordering

³ Art. 128 van het Wetboek van Strafvordering

⁴ Art. 1 en 7 van de Wet tot bescherming van de maatschappij

⁵ Art. 3 van de wet van 29 juni 1964

⁶ Art. 129 van het Wetboek van Strafvordering

naar het hof van assisen zijn in deze rubriek geteld.¹ De rubriek 'onbekend/error' bevat zaken waarvoor geen precieze gegevens beschikbaar zijn.

In 2003 werden de meeste zaken naar de correctionele rechtbank verwezen (57,72%). De categorie 'buitenvervolginstelling' heeft een procentueel aandeel van 20,70%. Onder de klasse 'diverse' behoren 10,65% van de zaken.

4.1.3 Berechting

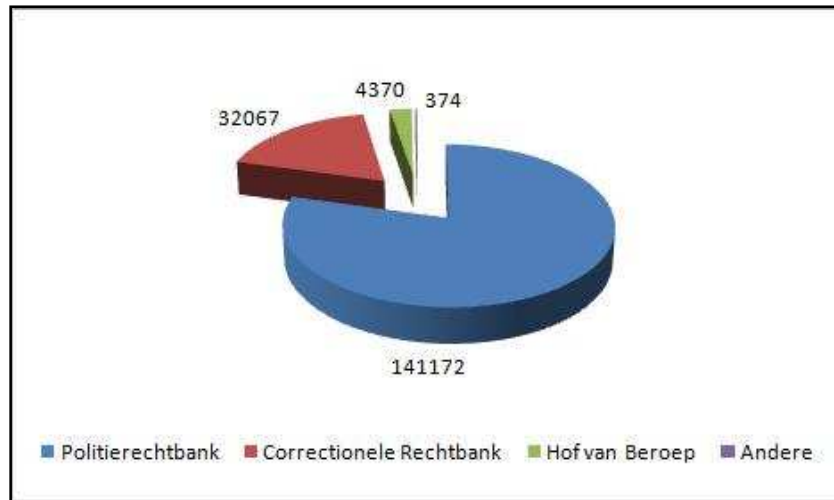
Statistieken in verband met de veroordelingen, opschortingen en interneringen worden geproduceerd door de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.

Figuur 4.3: Aantal veroordelingen, opschortingen en interneringen in België (jaar 2003)
(Bron: Eigen bewerking)

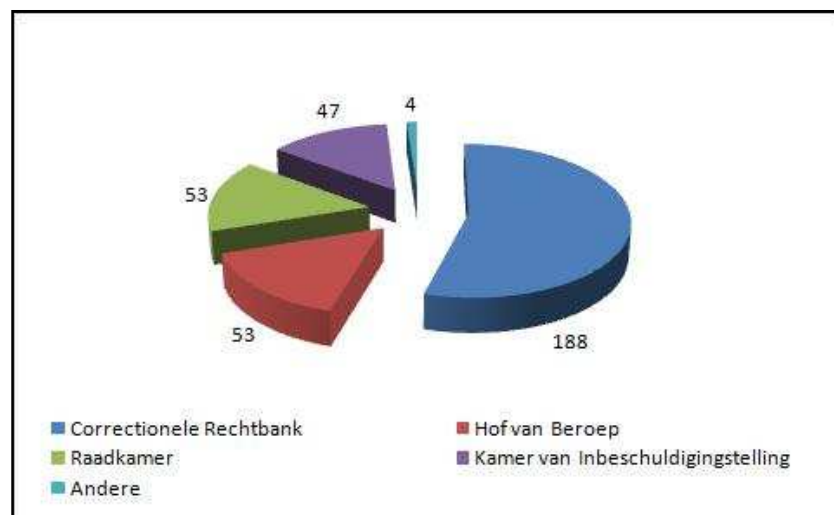
In 2003 hebben er 186.745 beslissingen tot veroordeling, opschorting of internering plaatsgevonden op federaal niveau. Bovenstaand figuur geeft weer dat de veroordeling de meest courante beslissing is, en dit in 95,31% van de gevallen. De opschortingen zijn goed voor een procentueel aandeel van 4,51%, en de interneringen ten slotte nemen 0,18% voor hun rekening. Het is logisch dat het percentage van de veroordelingen zo hoog ligt, omwille van het specifieke karakter van de interneringen en het feit dat de opschortingen als een gunstmaatregel beschouwd worden. De cijfers betreffende het aantal vrijspraken worden hier niet weergegeven. De conclusie dat 95,31% van alle rechtszaken leiden tot een veroordeling, is dus niet juist. De gegevens hebben betrekking op alle veroordelingen, interneringen en opschortingen die gedurende 2003 in België werden uitgesproken.

¹ Art. 133 van het Wetboek van Strafvordering

Figuur 4.4: Verhouding veroordelingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
 (Bron: Eigen bewerking)

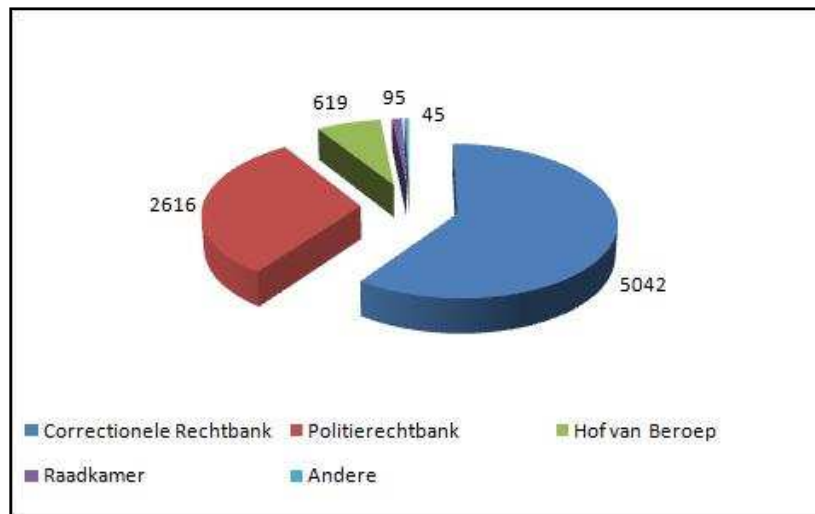
Figuur 4.4 geeft het aantal veroordelingen weer, gevelde door de verschillende rechtsmachten. De politierechtbanken nemen het grootste deel van de veroordelingen voor hun rekening (79,32%), gevolgd door de correctionele rechtbanken (18,02%) en de hoven van beroep (2,46%). Onder de categorie 'andere' (0,21%) behoren de krijgsraden, de hoven van assisen, de militaire rechtbanken en de kamers van inbeschuldigingstellingen.

Figuur 4.5: Verhouding interneringen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
 (Bron: Eigen bewerking)

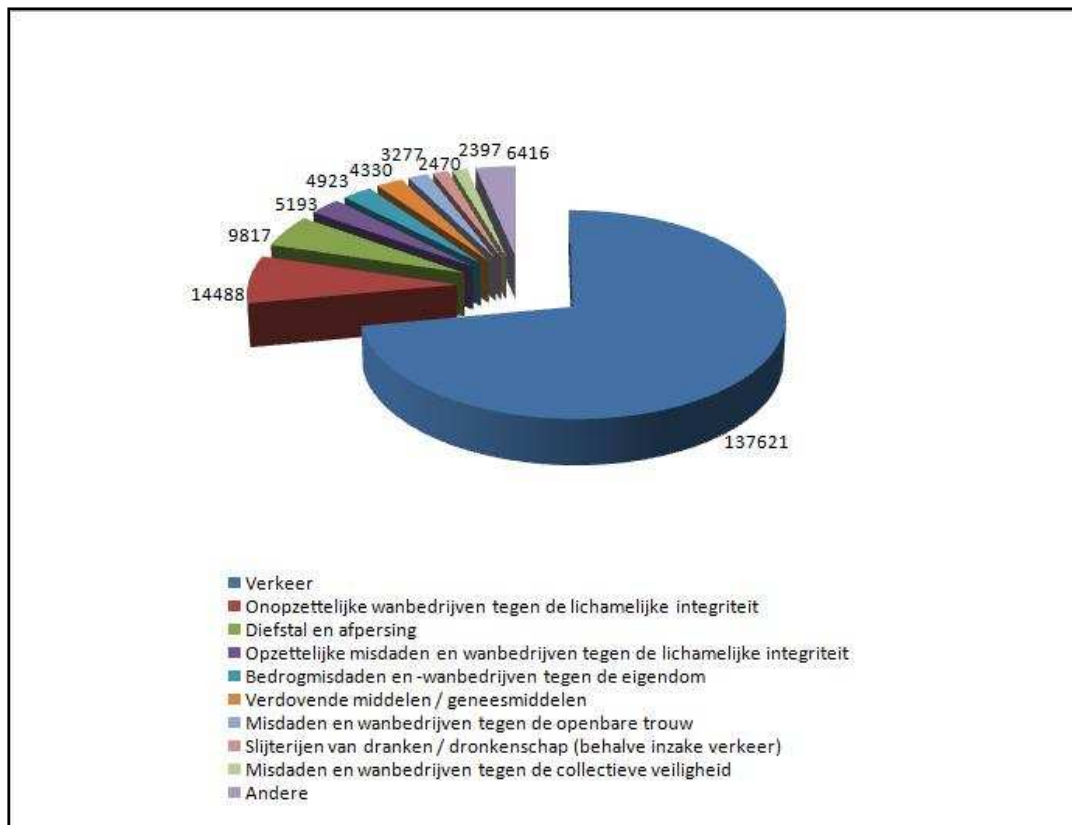
Bovenstaand figuur geeft het aantal interneringen weer, opgelegd door de verschillende rechtsmachten. Wat betreft de interneringen nemen de correctionele rechtbanken het grootste deel voor hun rekening (54,49%). Deze worden gevolgd door de hoven van beroep (15,36%), de raadkamers (15,36%) en de kamers van inbeschuldigingstelling

(13,62%). Onder de categorie 'andere' (1,16%) behoren de politierechtbanken en de krijgsraden.

Figuur 4.6: Aantal opschortingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
(Bron: Eigen bewerking)

Figuur 4.6 geeft het aantal opschortingen weer, opgelegd door de verschillende rechtsmachten. Het grootste aantal opschortingen gebeurt door de correctionele rechtbanken (59,90%), gevolgd door de politierechtbanken (31,08%), de hoven van beroep (7,35%) en de raadkamers (1,13%). Onder de categorie 'andere' (0,53%) behoren de krijgsraden, de kamers van inbeschuldigingstelling en de militaire rechtbanken.

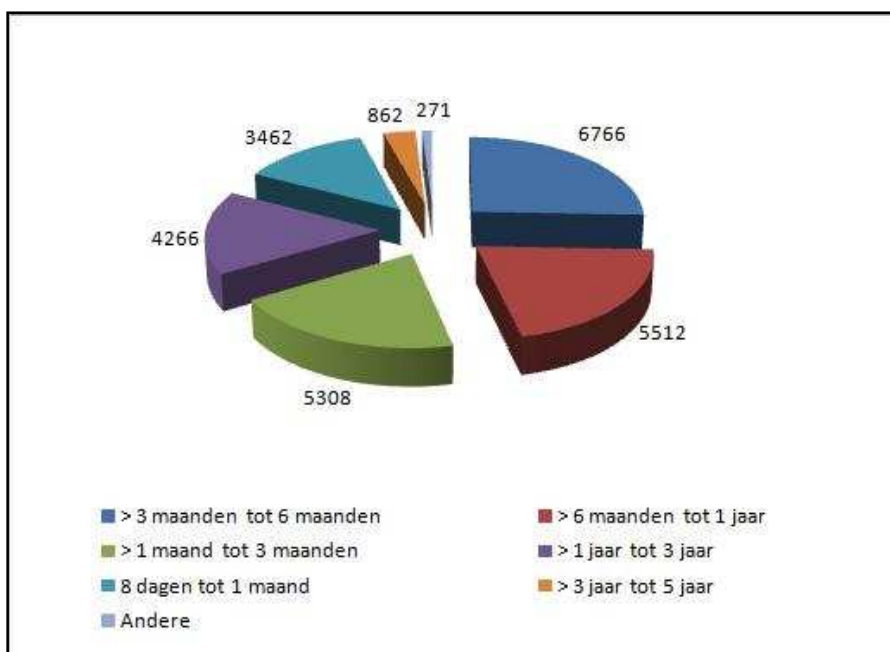

Figuur 4.7: Veroordelingen volgens type inbreuken in België (jaar 2003)

(Bron: Eigen bewerking)

Aangezien de veroordeling de meest voorkomende vorm van berechting is, wordt deze verder besproken. Omdat een veroordeling meerdere misdrijven kan omvatten, is het aantal veroordelingen kleiner dan het aantal misdrijven. Bovenstaand figuur categoriseert de veroordelingen volgens type inbreuken. De verkeersinbreuken (72,08%) vormen een zeer groot aandeel, gevolgd door onopzettelijke wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit (7,59%), diefstal en afpersing (5,14%), opzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit (2,72%), bedrogmisdaden- en wanbedrijven tegen de eigendom (2,58%), verdovende middelen/geneesmiddelen (2,27%), misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw (1,72%), slijterijen van dranken/dronkenschap (behalve inzake verkeer) (1,29%) en misdaden en wanbedrijven tegen de collectieve veiligheid (1,26%). Onder de categorie 'andere' (3,36%) behoren geweldmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom, misdaden en wanbedrijven tegen het gezag van de overheid, inbreuken op de vreemdelingenwet en inbreuken betreffende wapens, munitie en springstoffen.

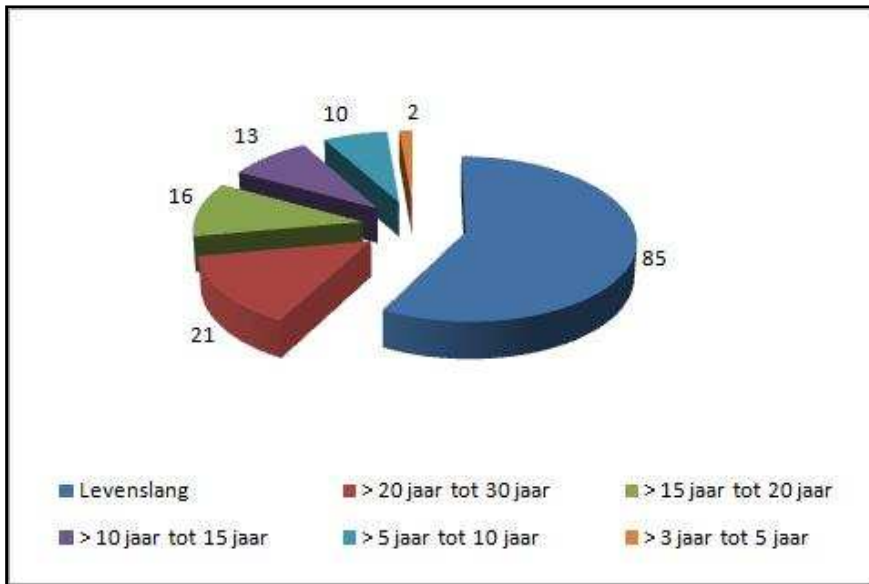

Figuur 4.8: Aantal vrijheidsstraffen opgelegd door de politionele rechtbanken in eerste aanleg, de correctionele rechtbanken in eerste aanleg en in politieberoep en de hoven van beroep, in België (jaar 2003)

(Bron: Eigen bewerking)

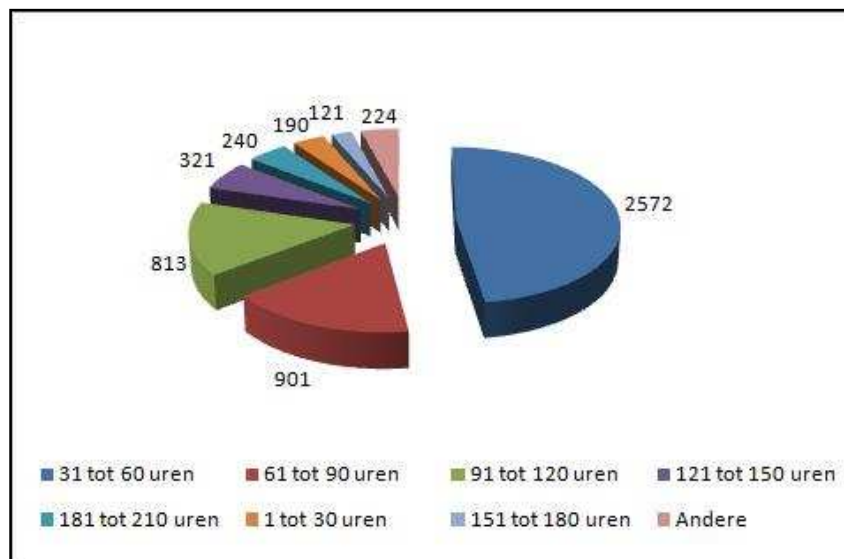
Er kunnen verschillende vonnissen gevelde worden ten aanzien van één persoon, en in één vonnis kunnen verschillende hoofdstraffen vallen. De figuren betreffende de straffen geven de som van alle straffen weer. Figuur 4.8 toont het totale aantal vrijheidsstraffen, opgelegd door de politionele rechtbanken in eerste aanleg, de correctionele rechtbanken in eerste aanleg en in politieberoep en de hoven van beroep. In 2003 bedroegen deze 26.447. De vrijheidsstraffen van 3 maanden tot 6 maanden vormen het grootste procentueel aandeel (25,58%), gevolgd door de vrijheidsstraffen van 6 maanden tot 1 jaar (20,84%), de vrijheidsstraffen van 1 maand tot 3 maanden (20,07%), de vrijheidsstraffen van 1 jaar tot 3 jaar (16,13%), de vrijheidsstraffen van 8 dagen tot 1 maand (13,09%) en de vrijheidsstraffen van 3 jaar tot 5 jaar (3,26%). Onder de categorie 'andere' (1,02%) behoren de vrijheidsstraffen van 1 tot 7 dagen en de vrijheidsstraffen van 5 jaar tot 20 jaar.

Figuur 4.9: Aantal vrijheidsstraffen opgelegd door de hoven van assisen, in België (jaar 2003)

(Bron: Eigen bewerking)

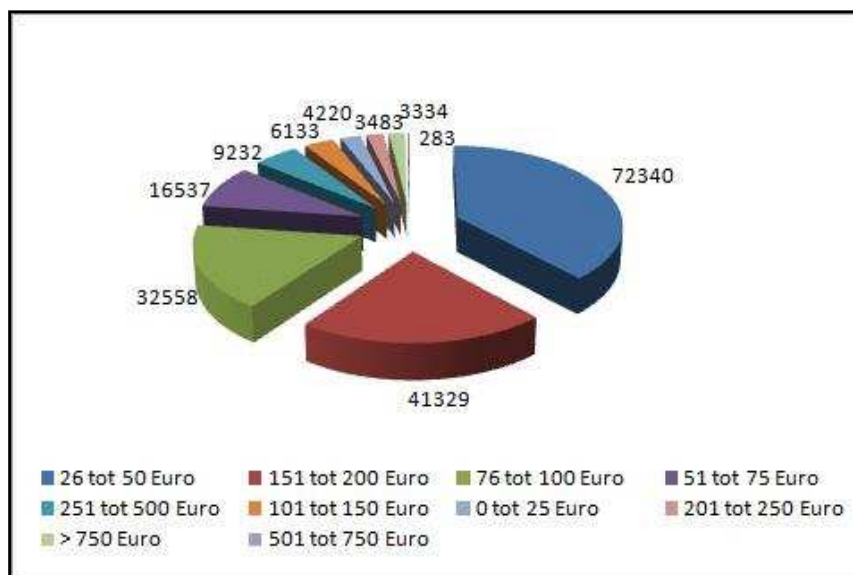
Bovenstaand figuur geeft het totale aantal vrijheidsstraffen weer, opgelegd door de hoven van assisen. In 2003 bedroegen deze 147. Levenslang is de meest voorkomende vrijheidsstraf (58,22%) gevolgd door de vrijheidsstraffen van 20 jaar tot 30 jaar (14,38%), de vrijheidsstraffen van 15 jaar tot 20 jaar (10,96%), de vrijheidsstraffen van 10 jaar tot 15 jaar (8,90%), de vrijheidsstraffen van 5 jaar tot 10 jaar (6,85%) en ten slotte de vrijheidsstraffen van 3 jaar tot 5 jaar (1,36%).

Figuur 4.10: Aantal werkstraffen opgelegd door alle rechtbanken en hoven, in België (jaar 2003)

(Bron: Eigen bewerking)

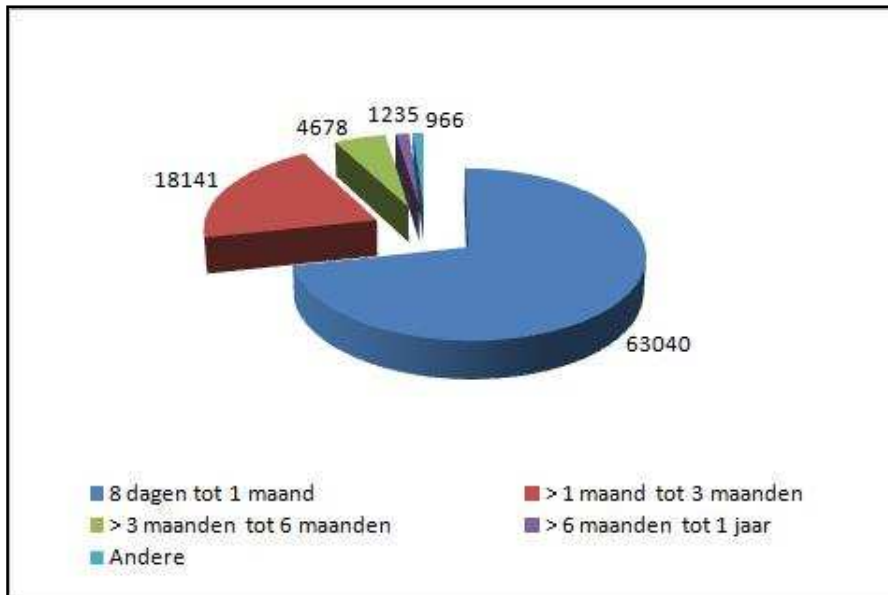
Figuur 4.10 geeft het totale aantal werkstraffen weer, opgelegd door alle rechtbanken en hoven. In 2003 bedroegen deze 5.382. De werkstraffen van 31 tot 60 uren vormen het grootste aandeel (47,79%), gevolgd door de werkstraffen van 61 tot 90 uren (16,74%), de werkstraffen van 91 tot 120 uren (15,11%), de werkstraffen van 121 tot 150 uren (5,96%), de werkstraffen van 181 tot 210 uren (4,60%), de werkstraffen van 1 tot 30 uren (3,53%) en de werkstraffen van 151 tot 180 uren (2,25%). Onder de categorie 'andere' (4,16%) behoren de werkstraffen vanaf 211 uren.

Figuur 4.11: Aantal geldboetes in België (jaar 2003)

(Bron: Eigen bewerking)

Bovenstaand figuur toont het totale aantal uitgesproken geldboetes. In 2003 bedroegen deze 189.449. De geldboetes van 26 tot 50 euro vormen het grootste aandeel (38,18%), gevolgd door de geldboetes van 151 tot 200 euro (21,82%), de geldboetes van 76 tot 100 euro (17,19%), de geldboetes van 51 tot 75 euro (8,73%), de geldboetes van 251 tot 500 euro (4,87%), de geldboetes van 101 tot 150 euro (3,24%), de geldboetes van 0 tot 25 euro (2,23%), de geldboetes van 201 tot 250 euro (1,84%) en ten slotte de geldboetes vanaf 501 euro (1,91%).

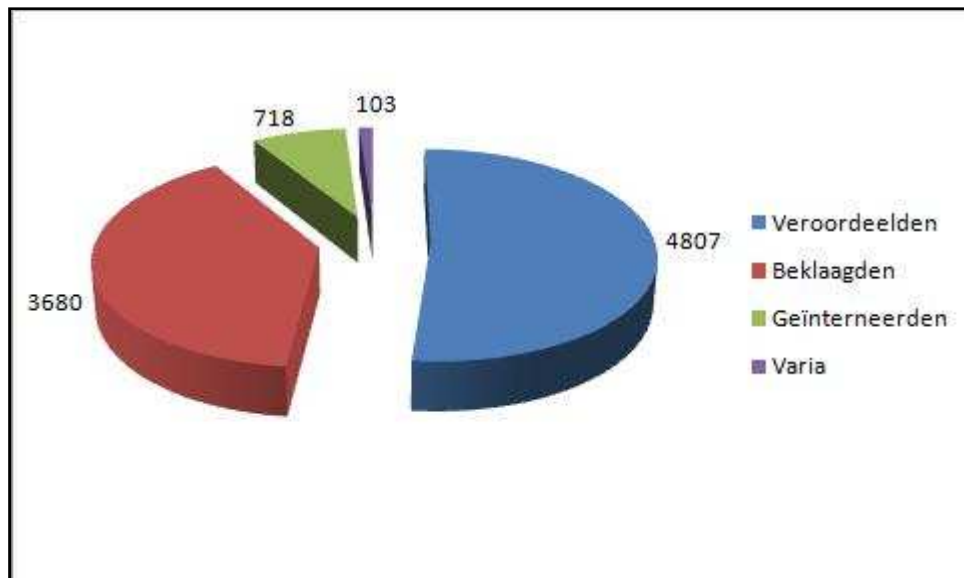

Figuur 4.12: Aantal vervallenverklaringen van het recht tot sturen in België (jaar 2003)
(Bron: Eigen bewerking)

Figuur 4.12 toont het totale aantal vervallenverklaringen van het recht tot sturen, met uitzondering van het grootste deel van de vervallenverklaringen uitgesproken omwille van lichamelijke redenen, die een apart statuut hebben. Ook hier kan één persoon verschillende beslissingen cumuleren. In 2003 werden er 88.060 vervallenverklaringen van het recht tot sturen uitgesproken. De vervallenverklaringen van 8 dagen tot 1 maand vormen het grootste aandeel (71,59%), gevolgd door de vervallenverklaringen van 1 maand tot 3 maanden (20,60%), de vervallenverklaringen van 3 maanden tot 6 maanden (5,31%) en de vervallenverklaringen van 6 maanden tot 1 jaar (1,40%). Onder de categorie 'andere' (1,10%) bevinden zich de vervallenverklaringen van 0 tot 7 dagen en de vervallenverklaringen vanaf 1 jaar.

4.1.4 Strafvuitvoering

In deze paragraaf worden de belangrijkste indicatoren van de strafuitvoering besproken. De penitentiaire statistieken, de statistieken van de invrijheidstellingen en de statistieken van de justitiehuisen komen hier aan bod.¹

Figuur 4.13: Gevangenispopulatie op 1 maart 2003 in België per categorie van gedetineerden

(Bron: Eigen bewerking)

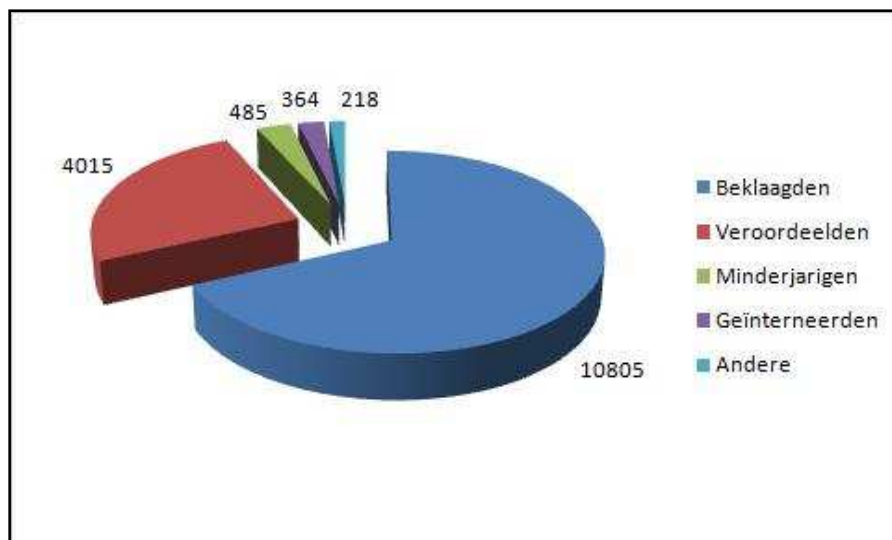
Eerst worden de penitentiaire statistieken besproken. Bovenstaand figuur geeft het aantal gedetineerden weer per categorie van gedetineerden. Op 1 maart 2003 waren er in België 9.308 gedetineerden. Het overgrote deel van de gevangenisbevolking op 1 maart 2003 bestond uit definitief veroordeelden die uitsluitend in het kader van de uitvoering van veroordelingen met vrijheidsberovende straffen in de gevangenis verbleven (51, 64%). Daarna volgden de beklaagden, die meer dan een derde van de gevangenisbevolking uitmaakten (39,54%).² De derde meest vertegenwoordigde categorie van gedetineerden was die van de geïnterneerden (7,71%).³ De overige gedetineerden, zoals minderjarigen en vreemdelingen ter beschikking van de Dienst Vreemdelingenzaken, vormden slechts een kleine minderheid van de gevangenisbevolking. De bevolking van de onder elektronisch toezicht geplaatste definitief veroordeelden bedroeg 286, deze zijn niet opgenomen in het totaal. In 2003 behoorde de bevoegdheid betreffende het elektronische toezicht aan het Directoraat-

¹ Justitie in cijfers 2003-2009

² In toepassing van de wet op voorlopige hechtenis.

³ De geïnterneerden ingesloten in de Instellingen tot bescherming van de maatschappij van het Waalse Gewest in Bergen en Doornik of andere niet-penitentiaire structuren zijn niet inbegrepen.

generaal Penitentiaire Inrichtingen. Op 1 januari 2007, werd deze bevoegdheid overgedragen aan de justitieuhuizen.

Figuur 4.14: Opsluitingen in de loop van 2003 in België per categorie van gedetineerden (Bron: Eigen bewerking)

Figuur 4.14 toont het aantal opsluitingen in de loop van 2003 in België per categorie van gedetineerden. Deze bedroegen 15.887 voor het jaar 2003. Het grootste deel van de opsluitingen in de loop van 2003 bestond uit beklaagden (68,01%). Daarna volgden de veroordeelden, die minder dan een derde van de gevangenisbevolking uitmaken (25,27%). Verder waren er de minderjarigen (3,05%) en de geïnterneerden (2,29%). Ten slotte was er de categorie 'andere' (1,37%).

Ten tweede worden de invrijheidstellingen besproken. In 2003 werden er 15.316 invrijheidstellingen uitgesproken in België. Over de wijze van invrijheidstellingen zijn er geen gegevens beschikbaar voor het jaar 2003. Daarom wordt er een toelichting gegeven van de verschillende wijzen van invrijheidstellingen, gebaseerd op de volgende jaren. Een eerste wijze is de voorlopige hechtenis, deze bedraagt ongeveer de helft van het totaal aantal invrijheidstellingen. Daarna volgen de voorlopige invrijheidstellingen, die ongeveer een derde van het totaal aantal invrijheidstellingen vormen. Er zijn zowel algemene als bijzondere voorlopige invrijheidstellingen. Verder zijn er de voorwaardelijke invrijheidstellingen, gevolgd door de vreemdelingen (exclusief voorlopige invrijheidstelling), minderjarigen, geïnterneerden (geestelijk gestoorden of abnormalen), strafeinde en andere.

"(1) Voorlopige hechtenis: opheffing van het bevel tot medebrenging of tot aanhouding; voorlopige invrijheidstelling van een beklaagde (eventueel onder voorwaarden), voorlopige invrijheidstelling op verzet / in beroep; ongeldig bevonden bevel tot medebrenging of tot aanhouding; invrijheidstelling in gevolge van een vrijspraak; invrijheidstelling in geval dat de uitgesproken straf de duur van de voorlopige hechtenis niet overstijgt (art. 33 van de wet betreffende de voorlopige hechtenis); invrijheidstelling van een beklaagde met het oog op uitlevering.

(2) Voorwaardelijke invrijheidstelling: invrijheidstelling van veroordeelden voor wie het totaal aan in uitvoering zijnde hoofdgevangenisstraffen meer dan 3 jaar bedraagt.

(3) Voorlopige invrijheidstelling (algemeen): voorlopige invrijheidstellingen van veroordeelden voor wie het totaal aan in uitvoering zijnde hoofdgevangenisstraffen niet meer dan 3 jaar bedraagt, toegekend door de minister van Justitie of door de gevangenisdirecteur.

(4) Voorlopige invrijheidstelling (specifiek): voorlopige invrijheidstelling van veroordeelde om gezondheidsredenen, om familiale redenen, om professionele redenen, met het oog op collocatie, met het oog op uitlevering, met het oog op verwijdering van het grondgebied, met het oog op genade (fiscale zaken), voorlopige invrijheidstelling na betaling van een voorschot op boeten en gerechtskosten.

(5) Strafeinde: invrijheidstelling bij het einde van de straf of de maatregel, of na betaling van boeten en gerechtskosten.

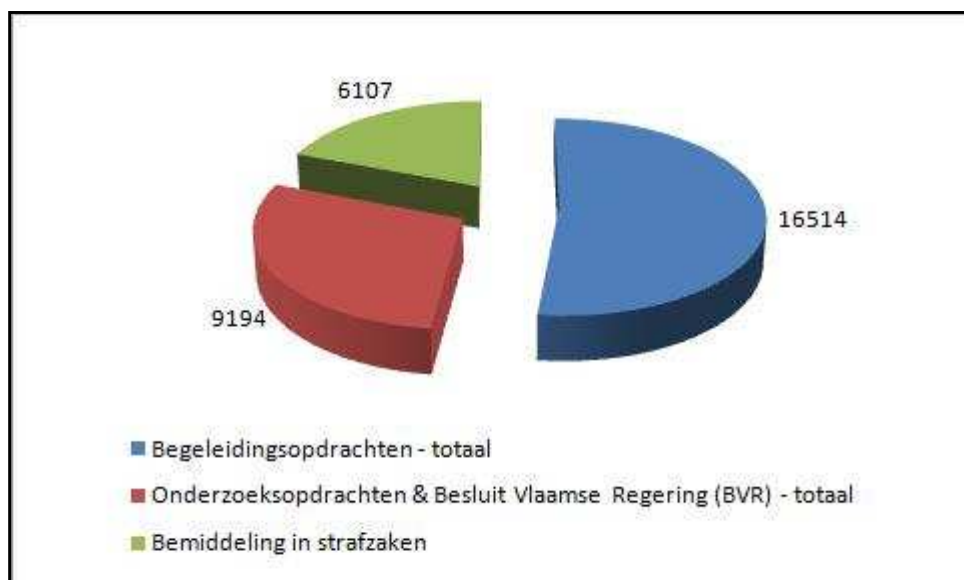
(6) Geïnterneerden (abnormalen): invrijheidstelling op proef van geïnterneerde abnormale misdrijfpleger, plaatsing in een privé psychiatrische inrichting (wet tot bescherming van de maatschappij).

(7) Minderjarigen: invrijheidstelling na intrekking of opheffing van de 'voorlopige plaatsing', invrijheidstelling met het oog op plaatsing in een inrichting betreffende de jeugdbescherming.

(8) Vreemdelingen (exclusief voorlopige invrijheidstelling): invrijheidstelling al dan niet met het oog op uitleiding van buitenlandse gedetineerden ter beschikking van de Dienst Vreemdelingenzaken.

(9) Andere: invrijheidstelling na voorlopige aanhouding van een voorwaardelijke

*invrijheidgestelde gedetineerde; tijdelijke uitlevering aan een ander land; wederoverbrenging naar een ander land na een tijdelijke uitlevering in België; overbrenging van een persoon, veroordeeld en opgesloten in België, naar een buitenlandse gevangenis; gedetineerde uitgehaald en niet teruggebracht; invrijheidstelling op proef van een veroordeelde gedetineerde ter beschikking gesteld van de regering (TBR), invrijheidstelling na opheffing TBR-maatregel door het hof van beroep, invrijheidstelling van een zuigeling, invrijheidstelling ingevolge intrekking van de tenuitvoerbrengring van een straf of een maatregel.*¹

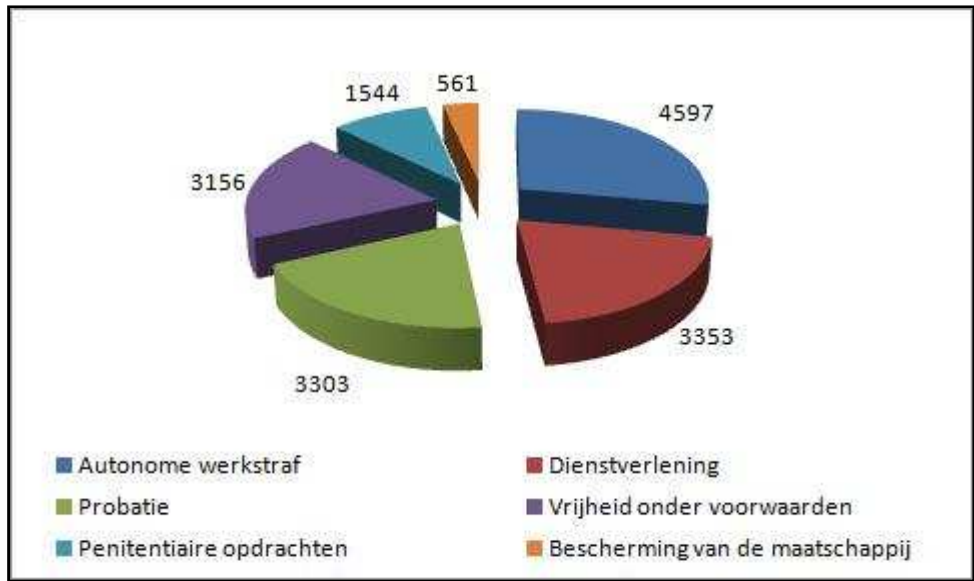
Figuur 4.15: Nieuwe strafrechtelijke opdrachten in 2003 in België
(Bron: Eigen bewerking)

Ten slotte worden de statistieken van de justitieuizen besproken. De justitieuizen realiseren zowel strafrechtelijke- als burgerrechtelijke opdrachten die hoofdzakelijk bijdragen tot een meer humane en toegankelijke Justitie. Er werden 31.815 nieuwe strafrechtelijke opdrachten gerealiseerd in 2003. Deze vormen 69,26% van het totale aantal nieuwe opdrachten in 2003.² De begeleidingsopdrachten vormen 51,91% van het aantal nieuwe strafrechtelijke opdrachten. Daarna volgen de onderzoekopdrachten en Besluiten van de Vlaamse Regering (BVR) met 28,90%. Ten slotte is er de bemiddeling in strafzaken. Deze hebben een procentueel aandeel van 19,20%.

¹ Justitie in cijfers 2003-2009

² De strafbemiddeling is inbegrepen.

Figuur 4.16: Nieuwe begeleidingsopdrachten volgens activiteitensector in 2003 in België (Bron: Eigen bewerking)

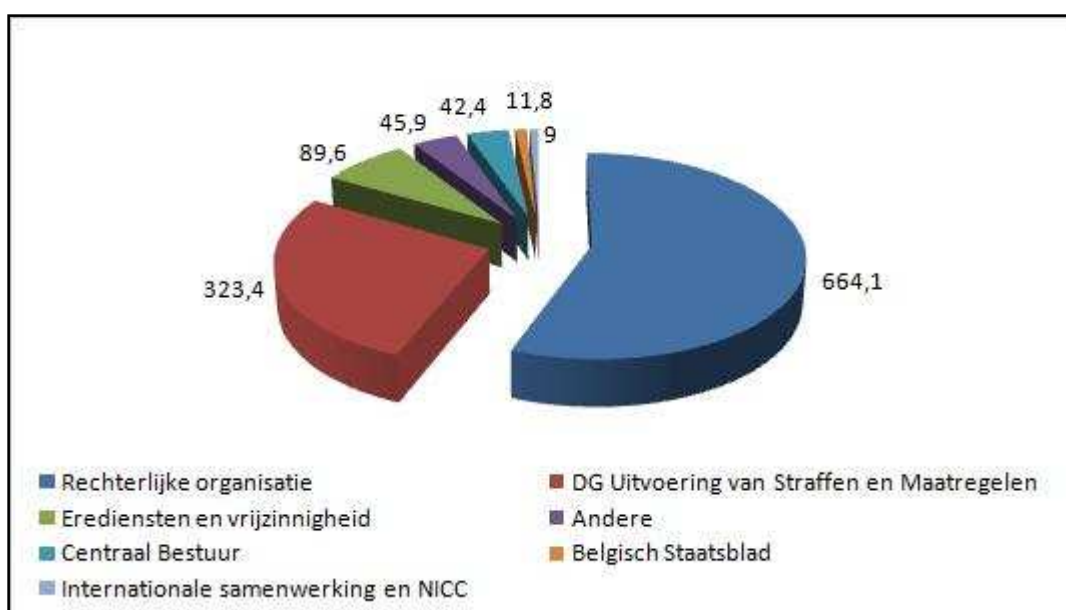
Figuur 4.17: Nieuwe onderzoekopdrachten & BVR volgens activiteitensector in 2003 in België (Bron: Eigen bewerking)

Zowel de begeleidingsopdrachten als de onderzoekopdrachten en BVR kunnen verdeeld worden volgens activiteitensector. De begeleidingsopdrachten in 2003 bestaan uit de volgende activiteitensectoren: autonome werkstraf, dienstverlening, probatie, vrijheid onder voorwaarden, penitentiare opdrachten en bescherming van de maatschappij. De penitentiare opdrachten vormen het grootste aandeel van het aantal onderzoekopdrachten en BVR in 2003. Daarna is er de probatie, gevolgd door de

autonome werkstraf, dienstverlening, bescherming van de maatschappij en vrijheid onder voorwaarden.

4.1.5 Begroting¹

In deze paragraaf wordt een korte bespreking gegeven van de uitgaven aan de federale politie en de geïntegreerde werking en van het budget van de justitie. In 2003, waren de uitgaven aan de federale politie en de geïntegreerde werking 1.395,3 miljoen euro. Het budget van de Federale Overheidsdienst (FOD) justitie bedroeg 1.186,3 miljoen euro. Hoeveel er precies aan het strafrecht is uitgegeven is niet duidelijk.

Figuur 4.18: Gebruik van het budget van de FOD Justitie - in 2003 - in miljoen euro (Bron: Eigen bewerking)

De rechterlijke organisatie (hoven en rechtbanken) heeft de meeste uitgaven met 664,10 miljoen euro, waarvan 491,62 miljoen werd besteed aan personeel. Daarnaast is er een budget van de uitvoering van straffen en maatregelen (penitentiaire inrichtingen) van 323,40 miljoen euro, waarvan 236,39 miljoen euro werd gespendeerd aan personeel.

¹ Justitie in cijfers 2004-2008

4.2 Lokaal

Op lokaal niveau wordt het gerechtelijk arrondissement Hasselt bestudeerd. Ook hier gebeurt een studie binnen het jaar 2003, om enkele vergelijkingen te kunnen maken met het federaal niveau. Tot het gerechtelijk arrondissement Hasselt behoren de volgende gemeenten/steden: Beringen, Diepenbeek, Gingelom, Halen, Ham, Hamont-Achel, Hasselt, Hechtel-Eksel, Herk-De-Stad, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Lommel, Lummen, Neerpelt, Nieuwerkerken, Overpelt, Peer, Sint-Truiden, Tessenderlo en Zonhoven.

4.2.1 Opsporing¹

De geregistreerde delicten in het gerechtelijk arrondissement Hasselt bedragen 29.906 voor het jaar 2003. Tot de top vijf inbreuken behoren diefstal en afpersing (42,39%), gewelddadige misdrijven tegen de eigendom (13,65%), misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (7,78%), verdovende middelen (7,04%) en bedrogmisdrijven tegen de eigendom (4,66%). Ook misdrijven tegen de openbare veiligheid (4,17%), misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (4%) en misdrijven tegen de familie (3,93%) behoren tot de meest voorkomende vormen van criminaliteit.

4.2.2 Vervolging²

Bij de aanvang van het jaar zijn er 10.119 hangende zaken, terwijl er op het einde 10.223 zijn. Er is dus een toename van 1,03%, terwijl er op federaal niveau een toename van 4,30% is. De nieuwe zaken in de loop van 2003 bedragen 21.878, en de heropende zaken bedragen 972. In totaal zijn er 22.746 afgesloten zaken tijdens 2003. Bijna de helft (40,47%) van de hangende zaken in 2003, zijn zaken die niet zijn afgesloten tijdens het jaar 2002. Opvallend is dat 18,38% van de hangende zaken vóór of tijdens 1996 zijn ingestroomd, terwijl dit percentage op federaal niveau 6,07% is.

De hangende zaken bij de aanvang van 2003, kunnen gecategoriseerd worden volgens type tenlastelegging. Een eerste categorie zijn de schendingen van de strafwet (51,93%). Hiertoe behoren misdrijven tegen de eigendom (25,03%), met de volgende onderverdeling: diefstal en afpersing (14,11%), bedrog (6,43%) en vernielingen, beschadigingen en brandstichting (4,49%). Ook misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (8,47%), misdrijven tegen de familie (5,63%), misdrijven tegen de openbare

---

¹ Zie bijlage 3

² Zie bijlage 4

veiligheid (9,87%) en misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (2,93%) behoren tot de schendingen van de strafwet. Het procentueel aandeel van schendingen van de strafwet in het gerechtelijk arrondissement Hasselt is 17,02% minder dan in België. Een tweede categorie zijn de schendingen van bijzondere wetten (28,87%). Op federaal niveau zijn er 3,90% minder schendingen van bijzondere wetten. Vervolgens zijn er de verkeersdelicten (18,06%). Opvallend hierbij is dat in het gerechtelijk arrondissement Hasselt 16,12% meer verkeersdelicten zijn geregistreerd dan in België. Ten slotte zijn er andere delicten die niet tot één van de bovenstaande categorieën behoren (1,15%). Deze bedragen 4,15% in België.

In 2003 hadden 60,82% van de hangende zaken minstens één gekende verdachte. De meeste (71,02%) zaken stroomden in via algemene politiediensten. Dit verschilt niet veel van de procentuele aandelen op federaal niveau.

Ook de nieuwe of heropende zaken in de loop van 2003, kunnen gecategoriseerd worden per type tenlastelegging. Een eerste categorie zijn de schendingen van de strafwet (77,68%). Hiertoe behoren misdrijven tegen de eigendom (33,31%), met de volgende onderverdeling: diefstal en afpersing (21,61%), bedrog (7,05%) en vernielingen, beschadigingen en brandstichting (4,64%). Het procentueel aandeel van misdrijven tegen de eigendom op lokaal niveau is 21,65% minder dan op federaal niveau. Een groot deel (18,87%) van het verschil is te wijten aan de geregistreerde diefstallen en afpersingen. Ook misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (17,26%), misdrijven tegen de familie (8,83%), misdrijven tegen de openbare veiligheid (14,33%) en misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (3,95%) behoren tot de schendingen van de strafwet. De eerste drie, zijn in het gerechtelijk arrondissement Hasselt procentueel hoger dan in België. Een tweede categorie zijn de schendingen van bijzondere wetten (19,72%). Het procentueel aandeel van schendingen van bijzondere wetten op lokaal niveau is 9,21% meer dan op federaal niveau. Vervolgens zijn er de verkeersdelicten (0,03%). In het gerechtelijk arrondissement Hasselt zijn 0,03% minder verkeersdelicten geregistreerd dan in België. Ten slotte zijn er andere delicten die niet tot één van de bovenstaande categorieën behoren (2,57%). Deze bedragen 5,25% in België.

In 2003 hadden 66,10% van de nieuwe zaken minstens één gekende verdachte, terwijl dat voor België 44,90% is. De meeste (78,25%) zaken stroomden in via algemene politiediensten. Dit verschilt niet veel van de procentuele aandelen op federaal niveau.

Meer dan de helft (63,25%) van de zaken in 2003 zijn afgesloten met de beslissing 'zonder gevolg'. De gemiddelde duur van deze zaken was 112 dagen. Op federaal niveau

bedraagt het procentueel aandeel 77,43%, met een gemiddelde duur van 91 dagen per zaak. Deze worden opgevolgd door de ter beschikking gestelde zaken (15,78%), met een gemiddelde duur van 48 dagen. Terwijl er op federaal niveau 7,64% van de zaken afgesloten worden met de beslissing 'ter beschikking', met een gemiddelde duur van 60 dagen. Vervolgens zijn er de voegingen (12,50%), die gemiddeld 107 dagen duren. In België bedragen deze 9,89% en gemiddeld 173 dagen. In 2003 zijn 4,60% van de zaken afgesloten met de beslissing 'rechtstreekse dagvaarding'. De gemiddelde duur van deze zaken was 279 dagen. Het procentueel aandeel in België voor deze zaken bedraagt 2,20% en de gemiddelde duur bedraagt 311 dagen.

De afsluitende beslissingen in 2003 kunnen per type tenlastelegging weergegeven worden. Een eerste categorie zijn de schendingen van de strafwet (77,99%). Hiertoe behoren misdrijven tegen de eigendom (34,02%), met de volgende onderverdeling: diefstal en afpersing (21,74%), bedrog (7,50%) en vernielingen, beschadigingen en brandstichting (4,79%). Het procentueel aandeel van misdrijven tegen de eigendom in het gerechtelijk arrondissement Hasselt is 20,79% minder dan in België. Een groot deel (18,58%) van het verschil is te wijten aan de geregistreerde diefstallen en afpersingen. Ook misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (16,79%), misdrijven tegen de familie (8,73%), misdrijven tegen de openbare veiligheid (14,41%) en misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens (4,04%) behoren tot de schendingen van de strafwet. Deze zijn op lokaal niveau procentueel hoger dan op federaal niveau. Een tweede categorie zijn de schendingen van bijzondere wetten (19,33%). Het procentueel aandeel van schendingen van bijzondere wetten in het gerechtelijk arrondissement Hasselt is 8,44% meer dan in België. Vervolgens zijn er de verkeersdelicten (0,02%). Op lokaal niveau zijn 0,04% minder verkeersdelicten geregistreerd dan op federaal niveau. Ten slotte zijn er andere delicten die niet tot één van de bovenstaande categorieën behoren (2,67%). Deze bedragen 5,26% in België.

De totale proportie van de seponeringen wegens opportuniteitsmotieven bedraagt 43,82%, en wegens technische motieven bedraagt 53,36% op lokaal niveau, respectievelijk 25,01% en 72,27% op federaal niveau. De categorie 'ander' bevat 2,82% van de motieven die in strikte zin niet konden bepaald worden als technische of opportuniteitsmotieven.

In het gerechtelijk arrondissement Hasselt werden de meeste zaken overgemaakt aan een parket van eerste aanleg behorende tot hetzelfde rechtsgebied (34,56%), aan een parket van eerste aanleg behorende tot een verschillend rechtsgebied (31,97%) en aan

een ander parket (28,04%). De meeste (99,14%) zaken stroomden uit als gevolg van een rechtstreekse dagvaarding van het Openbaar Ministerie.

In 2003 werden op lokaal niveau de meeste zaken naar de correctionele rechtbank verwezen (72,77%). De categorie 'buitenvervolginstelling' heeft een procentueel aandeel van 20,10%. Onder de klasse 'diverse' behoren 1,78% van de zaken. België heeft minder verwijzingen naar de correctionele rechtbank, maar wel meer zaken in de klasse 'diverse'.

4.2.3 Berechting¹

Wat betreft de berechting, zijn er geen opvallende verschillen tussen het federale en het lokale niveau. In 2003 hebben er op lokaal niveau 7.798 beslissingen tot veroordeling, opschorting of internering plaatsgevonden. Ook op lokaal niveau is de veroordeling de meest courante beslissing, en dit in 97,19% van de gevallen. De opschortingen zijn goed voor een procentueel aandeel van 2,80%, en de interneringen ten slotte nemen 0,01% voor hun rekening. De politierechtbanken nemen het grootste deel van de veroordelingen voor hun rekening (82,15%), gevolgd door de correctionele rechtbank (17,85%). Er is maar één internering geregistreerd op lokaal niveau. Deze werd opgelegd door de correctionele rechtbank. Het grootste aantal opschortingen gebeurt door de correctionele rechtbank (97,72%), gevolgd door de politierechtbanken (2,28%).

Aangezien de veroordeling ook op lokaal niveau de meest voorkomende vorm van berechting is, wordt deze verder besproken. De veroordelingen kunnen gecategoriseerd worden volgens type inbreuken. De verkeersinbreuken (78,32%) vormen een zeer groot aandeel, gevolgd door onopzettelijke wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit (7,12%), diefstal en afpersing (4,04%), bedrogmisdaden- en wanbedrijven tegen de eigendom (2,55%), verdovende middelen/geneesmiddelen (2,23%), opzettelijke misdaden en wanbedrijven tegen de lichamelijke integriteit (1,87%) en misdaden en wanbedrijven tegen de openbare trouw (1,23%). Onder de categorie 'andere' (2,64%) behoren slijterijen van dranken/dronkenschap (behalve inzake verkeer), misdaden en wanbedrijven tegen de collectieve veiligheid, geweldmisdaden en -wanbedrijven tegen de eigendom, misdaden en wanbedrijven tegen het gezag van de overheid, inbreuken op de vreemdelingenwet en inbreuken betreffende wapens, munitie en springstoffen.

Ten eerste zijn er de vrijheidsstraffen. Deze bedroegen op lokaal niveau 753 voor het jaar 2003. De vrijheidsstraffen van 3 maanden tot 6 maanden vormen het grootste

---

¹ Zie bijlage 4

procentueel aandeel (30,81%), gevolgd door de vrijheidsstraffen van 1 maand tot 3 maanden (23,90%), de vrijheidsstraffen van 6 maanden tot 1 jaar (17,93%), de vrijheidsstraffen van 8 dagen tot 1 maand (17,93%) en de vrijheidsstraffen van 1 jaar tot 3 jaar (8,76%). Onder de categorie 'andere' (0,66%) behoren de vrijheidsstraffen van 1 tot 7 dagen en de vrijheidsstraffen van 3 jaar tot 20 jaar.

Vervolgens zijn er de werkstraffen. In 2003 werden er op lokaal niveau 165 werkstraffen opgelegd. De werkstraffen van 31 tot 60 uren vormen het grootste aandeel (32,73%), gevolgd door de werkstraffen van 91 tot 120 uren (22,42%), de werkstraffen van 61 tot 90 uren (21,21%), de werkstraffen van 121 tot 150 uren (8,48%), de werkstraffen van 151 tot 180 uren (6,06%) en de werkstraffen van 181 tot 210 uren (6,06%). Onder de categorie 'andere' (3,03%) behoren de werkstraffen van 1 tot 30 uren en de werkstraffen van 271 tot 300 uren.

Verder zijn er de geldboetes. In 2003 werden er op lokaal niveau 8.191 geldboetes opgelegd. De geldboetes van 26 tot 50 euro vormen het grootste aandeel (27,79%), gevolgd door de geldboetes van 76 tot 100 euro (21,09%), de geldboetes van 151 tot 200 euro (18,72%), de geldboetes van 51 tot 75 euro (14,43%), de geldboetes van 251 tot 500 euro (6,29%), de geldboetes van 101 tot 150 euro (4,56%) en de geldboetes van 0 tot 25 euro (4,17%). De geldboetes van 201 tot 250 euro en de geldboetes vanaf 501 euro behoren tot de categorie 'andere' (2,94%).

Ten slotte zijn er de vervallenverklaringen van het recht tot sturen, met uitzondering van het grootste deel van de vervallenverklaringen uitgesproken omwille van lichamelijke redenen, die een apart statuut hebben. Het aantal vervallenverklaringen bedroeg 3.952 op lokaal niveau. De vervallenverklaringen van 8 dagen tot 1 maand vormen het grootste aandeel (73,46%), gevolgd door de vervallenverklaringen van 1 maand tot 3 maanden (18,37%) en de vervallenverklaringen van 3 maanden tot 6 maanden (6,30%). Onder de categorie 'andere' (1,87%) bevinden zich de vervallenverklaringen van 0 tot 7 dagen en de vervallenverklaringen vanaf 6 maanden.

4.2.4 Strafuitvoering

Wat betreft de strafuitvoering, zijn er geen gegevens beschikbaar op lokaal niveau.

4.2.5 Begroting

Op lokaal niveau zijn er ook geen cijfers beschikbaar van de uitgaven aan politie en justitie.

4.3 Individueel

Na de bespreking van criminaliteit op federaal en lokaal niveau, komt criminaliteit op lokaal niveau aan bod. Het lijkt er op dat crimineel gedrag loont, voor de dader althans. Voor de maatschappij is het natuurlijk een zware last. Er zijn weinig mensen die nog nooit het slachtoffer zijn geworden van criminaliteit. Vrijwel iedereen neemt dan ook maatregelen om slachtofferschap van crimineel gedrag te voorkomen.¹ In deze paragraaf worden zowel de kosten en de baten van de daders als de kosten van de slachtoffers besproken aan de hand van een theoretisch kostprijsmodel.

4.3.1 Dader

4.3.1.1 Het strafrisico²

Een dader loopt de kans om gepakt en gestraft te worden dankzij het strafrechtelijk optreden. Het begaan van een strafbaar feit brengt een zekere kans mee dat de delinquent een bepaalde straf moet ondergaan. Onder het strafrisico worden de verwachte kosten verstaan, waarmee de dader in aanraking wordt gebracht bij het plegen van een misdrijf. De verwachte kosten komen bovenop de kosten die samenhangen met het begaan van het misdrijf zelf.

Het strafrisico wordt bepaald door twee factoren, namelijk door:

1. De pakkans

De kans dat een dader veroordeeld wordt, wordt de pakkans genoemd. De pakkans wordt bepaald door (1) de kans dat een dader wordt opgespoord, (2) de kans dat hij wordt vervolgd en (3) de kans dat hij daadwerkelijk wordt veroordeeld. Deze kansen worden door verschillende instanties bepaald. De politie en het Openbaar Ministerie (OM) zijn bevoegd voor het opsporen en vervolgen van wetsovertreders. Het is de taak van de

---

¹ Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, New York, Addison Wesley, 1997, p. 383

² In sterke mate geïnspireerd door en gebaseerd op :Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 383-385

rechter om uit te maken of opgepakte verdachten in aanmerking komen voor veroordeling. De pakkans is dus het samenspel van alle kansen die leiden tot veroordeling.

Denk bijvoorbeeld aan winkeldiefstal. Stel dat de kans dat een dief wordt betrapt 5% bedraagt; dat 60% van de betrapte dieven wordt aangegeven bij de politie; dat de politie in 50% van de gevallen een proces-verbaal opmaakt; dat de kans dat het Openbaar Ministerie de dader gaat vervolgen 40% is; en dat ten slotte alle vervolgingen tot een veroordeling leiden. De pakkans is dan $0,05 \times 0,60 \times 0,50 \times 0,40 \times 1 = 0,006$ ofwel 0,6%.¹

Verder is de relevante pakkans eigenlijk de kans zoals de (potentiële) delinquent hem percipieert. De subjectieve kans kan verschillen van de objectieve kans, de kans zoals hij feitelijk is. De bestrijding van criminaliteit zal er dan ook op gericht moeten zijn de subjectieve pakkans te beïnvloeden. Om criminaliteit te voorkomen gaat het er niet zozeer om dat een dader werkelijk een grote kans heeft om gepakt te worden, als wel dat hij denkt dat deze kans groot is.

2. De strafmaat

De zwaarte van de straf die wordt opgelegd, wordt de strafmaat genoemd. De strafmaat wordt bepaald door (1) de strafsoort, (2) de strafmaat en (3) de wijze van tenuitvoerlegging. Onder de strafsoort worden geldboetes, vrijheidsstraffen, werkstraffen, etc. verstaan. Wat betreft de strafmaat is er in de Belgische wetgeving telkens een minimum en een maximum voorzien. Deze straffen kunnen al dan niet een voorwaardelijk karakter hebben. Ook de wijze van tenuitvoerlegging is niet onbelangrijk. Denk bijvoorbeeld aan een vervroegde invrijheidstelling bij een vrijheidsstraf.

Door de kosten van verschillende straffen voor een potentiële dader in geldeenheden uit te drukken, kunnen ze worden vergeleken. Voor een gevangenisstraf is dat niet zo eenvoudig als voor een geldboete. De kosten van een vrijheidsstraf bestaan uit de misgelopen inkomsten die de dader had kunnen verkrijgen indien hij vrij was. Dit is een opportuniteitskost. Deze kosten zijn hoger naargelang de vrijheidsstraf langer duurt en naargelang iemand een hoger inkomen verdient. Vrijheidsstraffen brengen daarnaast ook, moeilijk in geld uit te drukken, indirecte en immateriële kosten mee.

---

¹ De gehanteerde getallen in 4.3.1.1 zijn volstrekt fictief.

Verder in het hoofdstuk wordt de verzamelterm 'strafmaat' gebruikt voor de totale zwaarte van de straf. Hierbij wordt verondersteld dat de verschillende strafsoorten en de bijkomstige kosten uit te drukken zijn in geldeenheden, en wordt er rekening gehouden met eventuele strafverminderingen tijdens de tenuitvoerlegging.

$\text{Strafmaat} = \text{Geldboete} + \text{Geldwaarde van de vrijheidsstraf}$

Veronderstel dat de winkeldief van daarnet wordt veroordeeld tot een geldboete van 200 euro, dan is de strafmaat gelijk aan 200 euro. De strafmaat is evenzeer 200 euro als hij wordt veroordeeld tot 4 dagen gevangenisstraf, en de waarde van gevangenschap voor hem omwille van gederfde inkomsten en bijkomende materiële en immateriële kosten, 50 euro per dag zou bedragen.

De strafmaat hangt ook af van het moment waarop de straf wordt nagekomen. Een geldboete die onmiddellijk wordt geïnd is effectiever dan een even grote boete die pas maanden na een misdrijf betaald dient te worden. Mensen betalen een bedrag liever pas over een tijd dan nu meteen. Want als ze pas over een tijd moeten betalen, dan kunnen ze het geld nu op een spaarrekening zetten. De rente die ze zo bekomen, lopen ze mis als het bedrag direct betaald dient te worden. De kosten van een bepaalde straf zijn dus hoger naargelang de straf eerder moet worden uitgevoerd. De tijdsvoorkeur wordt hier verder buiten beschouwing gelaten.

De vooruitziende dader kan voor zichzelf vaststellen wat de verwachte kosten zijn van het plegen van een delict, als zowel de pakkans als de strafmaat gekend zijn. De verwachte kosten worden het strafrisico genoemd.

$\text{Strafrisico} = \text{Pakkans} \times \text{Strafmaat}$

Veronderstel dat de (potentiële) winkeldief weet dat de kans 0,60% is dat hij wordt veroordeeld. Stel verder dat hij wordt gestraft met een boete van 200 euro. Dan bedraagt zijn strafrisico $0,006 \times 200 \text{ euro} = 1,20 \text{ euro}$.

Zowel een toename van de pakkans als een toename van de strafmaat leiden tot een stijging van het strafrisico. Dat betekent dat er een afruil mogelijk is tussen pakkans en strafmaat. Verschillende combinaties van pakkans en strafmaat, kunnen voor eenzelfde strafrisico zorgen. Door de pakkans te verhogen en tegelijk de strafmaat evenredig te verlagen, blijft het strafrisico op hetzelfde niveau. Voor de winkeldief geldt dan ook dat

een pakkans van 1% met een geldboete van 100 euro eenzelfde strafrisico levert als een pakkans van 0,10% met een geldboete van 1.000 euro, namelijk 1 euro.

Naast de verwachte kosten kunnen er andere negatieve gevolgen zijn voor de dader. Denk bijvoorbeeld aan de schande tegenover familie en vrienden, de stigmatisering, etc.

4.3.1.2 Theoretisch kostprijsmodel

Gary S. Becker geeft in 1968 de aanzet tot het rechtseconomisch onderzoek naar crimineel gedrag. Volgens hem pleegt iemand een misdrijf als de opbrengsten van dergelijk handelen de kosten overstijgen. Met andere woorden: wanneer het misdrijf loont. In Becker's model optimaliseert een potentiële dader zijn verwachte nut. Daarbij worden de eventuele consequenties van verschillende legale en illegale activiteiten in financiële termen gewaardeerd en tegen elkaar afgewogen. Het is belangrijk om te weten op welke kosten en baten de potentiële dader zich baseert. Aangezien hij zich niet kan baseren op feitelijke informatie handelt hij op basis van subjectieve inschattingen. Zo weet een dief meestal niet wat de omvang van zijn buit zal zijn, noch kent hij precies de straf die hem opgelegd zal worden indien hij veroordeeld wordt. Toch kan hij zich er wel een voorstelling van maken. Volgens Becker's model wordt de verwachte toename van het nut bij het plegen van een misdrijf weergegeven door:

$$EU = p U (Y - f) + (1 - p) U (Y)$$

Met:

EU : Het verwachte nut voor de dader

p : De subjectieve kans om gepakt en veroordeeld te worden

f : Het monetaire equivalent van de straf indien de dader veroordeeld wordt voor het misdrijf

Y : De winst van het begaan van het misdrijf, in financiële termen

U : De individuele von Neumann-Morgensternindex, een monotoon stijgende functie

Enkel als EU positief is zal het individu volgens dit model het misdrijf begaan. Of de potentiële dader tot een illegale activiteit besluit, hangt af van de vorm van de nutsfunctie U, de omvang van de winst Y, de pakkans p en de strafmaat f. Bij gegeven U en Y is de criminaliteit dus alleen afhankelijk van de pakkans en de strafmaat.¹

---

¹ Becker, G.S., 'The case for fines' in Crime and punishment: an economic approach, Journal of Political Economy, maart/april 1968, p. 45

Opvallend hierbij is dat Becker enkel de toename van het inkomen bekijkt en dus geen rekening houdt met wijzigingen in de vermogenssituatie van de dader. Vervolgens veronderstelt hij dat de dader, als hij veroordeeld wordt, los van zijn straf, zijn buit weer volledig moet afgeven. In realiteit zal dit soms wel en soms niet het geval zijn. Deze assumpties zijn de oorzaak geweest van onenigheid in de analyse van de kosten van de dader. Daarom hebben Brown en Reynolds in 1973 het model van Becker herformuleert. Het verwachte nut voor een dader als hij het misdrijf pleegt wordt dan voorgesteld door:

$$EU = p U (W - L) + (1 - p) U (W + G)$$

Met:

W : Huidig inkomen van de dader

L : Verlies bij veroordeling

G : Winst voor de dader als hij niet gepakt wordt

Ook hier zal het misdrijf enkel gepleegd worden indien EU positief is. De dader zal het misdrijf plegen als $EU > U(W)$, met $U(W)$ het nut van een zeker alternatief. Of de potentiële dader tot een illegale activiteit besluit, hangt af van de risicohouding van de wetsovertreder, de grootte van W, L, G en p.¹

4.3.1.3 De risicohouding²

In bovenstaande bespreking is ervan uitgegaan dat (potentiële) daders risiconeutraal zijn. Dan maakt het immers niet uit of een hoge pakkans samengaat met een lage strafmaat, of omgekeerd een lage pakkans met een hoge strafmaat, zolang het strafrisico op hetzelfde niveau blijft. Bij risiconeutraliteit komt het verwachte nut van een reeks onzekere gebeurtenissen overeen met het nut van de verwachte netto-opbrengst. Het verwachte nut voor een risiconeutrale dader is hoger naargelang zijn verwachte netto-opbrengst hoger is.

Als een (potentiële) dader niet risiconeutraal is, dan verandert de situatie. Twee verschillende combinaties van pakkans en strafmaat die tot dezelfde verwachte kosten leiden, worden door een risiconeutraal persoon als gelijkwaardig beschouwd. De houding

---

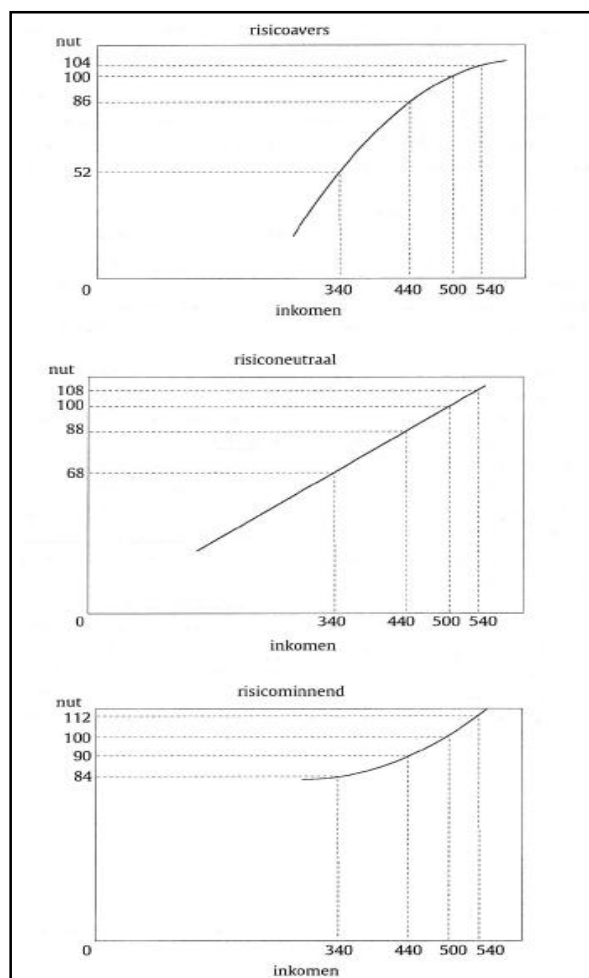
¹ Eide, E., *Economics of Crime: Deterrence and the Rational Offender*, North-Holland, 1994, p. 52

² In sterke mate geïnspireerd door en gebaseerd op :Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 388-391

van een persoon ten opzichte van risico heeft een invloed op de waardering. Een risiconutraal iemand waardeert gelijke verwachte waarden hetzelfde, het dragen van een zekere risico op zichzelf maakt voor hem niet uit. Hij hecht enkel belang aan de gemiddelde, verwachte uitkomsten.

Risicoaverse personen hebben een afkeer van het dragen van risico's. Bij dezelfde verwachte waarde verkiezen zij de zekerheid van een klein verlies boven de onzekerheid van een groot verlies. Daar staat tegenover dat risicominnende personen van een gokje houden. Het dragen van een risico geeft risicominnende personen een kick. Bij dezelfde verwachte waarde verkiezen zij de onzekerheid van een groot verlies boven de zekerheid van een klein verlies.

Het belang van de risicohouding van (potentiële) daders en de verhouding tussen pakkans en strafmaat, kan geïllustreerd worden aan de hand van een voorbeeld.

Figuur 4.19: Nutsfuncties van een drietal (potentiële) wetsovertreders (Bron: Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 390)

Bovenstaand figuur geeft de nutsfuncties van drie (potentiële) daders weer. De nutsfunctie van een risiconeutraal, een risicoavers en een risicominnend persoon zijn afgebeeld. De horizontale as toont het inkomensniveau en de verticale as toont het bijbehorende nut.

Veronderstel dat het inkomen van de desbetreffende personen 500 euro bedraagt. Stel verder dat daarbij een nut van 100 hoort. Als de daders een diefstal plegen van 40 euro, hebben ze een inkomenstoename tot 540 euro. Ook hun nut gaat dan stijgen. Als de dieven veroordeeld worden tot een boete van 100 euro, zouden ze een inkomensafname tot 440 euro hebben. Hun nut gaat dan ook dalen.

Als de pakkans 40% is, dan is het strafrisico gelijk aan $0,40 \times 100$ euro = 40 euro. Het strafrisico is hier gelijk aan de opbrengst van de diefstal. De diefstal is dus niet lonend. Er is immers een kans van 40% dat de dader uitkomt op een inkomensniveau van 440 euro. Tegelijkertijd is er een kans van 60% dat hij ontkomt met 540 euro. Het verwachte, gemiddelde inkomensniveau is dan $0,40 \times 440$ euro + $0,60 \times 540$ euro = 500 euro. Dat is gelijk aan het inkomensniveau dat bereikt zou zijn zonder diefstal.

Rekening houdend met de houding ten opzichte van risico, wordt het verwachte nut voor de drie daders bepaald. De risiconeutrale persoon bereikt een nutsniveau van 88 als hij wel wordt veroordeeld en een nutsniveau van 108 als hij niet wordt veroordeeld. Het verwachte nutsniveau is dan $0,40 \times 88 + 0,60 \times 108 = 100$. Dat is gelijk aan het nutsniveau dat bereikt zou zijn zonder de diefstal.

Het nutsniveau van de risicoaverse persoon bedraagt 86 als hij wel wordt veroordeeld en 104 als hij niet wordt veroordeeld. Het verwachte nut bedraagt dan $0,40 \times 86 + 0,60 \times 104 = 96,8$. In tegenstelling tot de risicominnende persoon, blijkt de risicoaverse persoon op een lager verwacht nutsniveau uit te komen dan zonder de diefstal. Hoewel de verwachte netto-opbrengst van de diefstal nul is, doet de onzekerheid van het al dan niet veroordeeld worden de balans naar het negatieve doorslaan.

Het verwachte nut voor de risicominnende persoon is gelijk aan $0,40 \times 90 + 0,60 \times 112 = 103,2$. De risicominnende persoon komt door het plegen van een misdrijf op een hoger verwacht nutsniveau uit dan zonder de diefstal. Hoewel ook voor hem de verwachte netto-opbrengst van de diefstal nul is, geeft de onzekerheid van het al dan niet veroordeeld worden hem een kick die de diefstal boeiend maakt.

Er kan geconcludeerd worden dat een risiconeutraal persoon enkel rekening houdt met de verwachte netto-opbrengst van een misdrijf. Als de verwachte netto-opbrengst nul is,

dan is hij onverschillig tussen het al dan niet plegen van het misdrijf. Voor hem speelt meer of minder risico daarbij geen rol. De risicoaverse (respectievelijk risicominnende) persoon beslist om het misdrijf niet (wel) te plegen, als de verwachte netto-opbrengst van het misdrijf voor hem gelijk is aan nul. Dit komt doordat de afkeer (respectievelijk kick) van het dragen van risico een negatieve (positieve) bijdrage levert aan zijn niveau van welbevinden.

Wat betreft de gevolgen van veranderingen in de pakkans en de strafmaat, speelt de risicohouding ook een belangrijke rol. Aan de hand van het vorige voorbeeld, worden de gevolgen van een verdubbeling van de pakkans en een verdubbeling van de strafmaat bekeken. Het strafrisico wordt in beide gevallen 80 euro, zodat het misdrijf niet meer lonend is in termen van geld. Ook worden de gevolgen van een gelijktijdige halvering van de pakkans en een verdubbeling van de strafmaat besproken.

Verwacht nut	Pakkans: 40% Strafmaat: 100 Euro	Pakkans: 80% Strafmaat: 100 Euro	Pakkans: 40% Strafmaat: 200 Euro	Pakkans: 20% Strafmaat: 200 Euro
Risiconeutraal	$0,4 \times 88 + 0,6 \times 108$ =108	$0,8 \times 88 + 0,2 \times 108$ =92	$0,4 \times 68 + 0,6 \times 108$ =92	$0,2 \times 68 + 0,8 \times 108$ =100
Risicoavers	$0,4 \times 86 + 0,6 \times 104$ =96,8	$0,8 \times 86 + 0,2 \times 104$ =89,6	$0,4 \times 52 + 0,6 \times 104$ =83,2	$0,2 \times 52 + 0,8 \times 104$ =93,6
Risicominnend	$0,4 \times 90 + 0,6 \times 112$ =103,2	$0,8 \times 90 + 0,2 \times 112$ =94,4	$0,4 \times 84 + 0,6 \times 112$ =100,8	$0,2 \times 84 + 0,8 \times 112$ =106,4

Tabel 4.16: Veranderingen in het verwachte nut als gevolg van veranderingen in de pakkans en de strafmaat, bij verschillende risicohoudingen

(Bron: Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 392)

Tabel 4.16 toont wat er met het verwachte nut gebeurt voor de drie personen voor elk van de drie gevallen. Ongeacht de risicohouding, doet de verdubbeling van de pakkans of de strafmaat het verwachte nut van de diefstal dalen.

Zolang de verwachte kosten van het strafrisico gelijk zijn, maakt het voor de risiconeutrale persoon niet uit of er geopteerd wordt voor een verzwaaring van de pakkans of van de strafmaat. Voor de risicoaverse en de risicominnende persoon maakt het wel uit of er wordt gekozen voor een verzwaaring van de pakkans of van de strafmaat. Een risicoaverse (respectievelijk risicominnende) persoon heeft liever te maken met een verzwaaring van de pakkans (strafmaat) dan met een verzwaaring van de strafmaat (pakkans). Voor risicoaverse (respectievelijk risicominnende) personen geldt dat het

verwachte nut bij een verdubbeling van de pakkans (strafmaat) groter is dan bij een verdubbeling van de strafmaat (pakkans).

Een verzwarende van zowel de pakkans als de strafmaat heeft dus een afschrikkende werking. Het is wel zo dat het effect groter is, als bij risicoaverse personen de nadruk wordt gelegd op een verzwarende van de strafmaat, en bij risicominnende personen de nadruk wordt gelegd op een verzwarende van de pakkans. Het effect van beide maatregelen is even groot bij risiconeutrale personen.

Verder wordt bij een gelijkblijvend totaal strafrisico, het afruil tussen pakkans en strafmaat bekeken. Hierbij vindt een halvering van de pakkans en een gelijktijdige verdubbeling van de strafmaat plaats. Omdat het strafrisico niet verandert, maakt de afruil voor de risiconeutrale persoon geen enkel verschil. Voor de risicoaverse (respectievelijk risicominnende) persoon heeft ook hier de verzwarende van de strafmaat een groter (kleiner) effect dan de verlaging van de pakkans.

4.3.2 Slachtoffer

Niet enkel de dader van een misdrijf wordt in aanraking gebracht met kosten en baten. Het typerende ervan is juist dat anderen met kosten worden opgescheept. Crimineel gedrag veroorzaakt nagenoeg altijd kosten die door anderen dan de dader worden gedragen. Dit zijn de externe kosten, er staat geen tegenprestatie tegenover. De dader houdt in zijn afweging geen rekening met deze kosten.

Allereerst zijn er de kosten voor het directe slachtoffer. Degene die de dupe wordt van een autodiefstal, is zijn auto kwijt en moet waarschijnlijk een andere auto kopen. Verder zal de gedupeerde zijn auto voorzien van een alarm of zal hij voortaan zijn auto in de garage parkeren. Daarenboven bestaan de externe kosten uit de consequenties voor indirecte slachtoffers. Andere autobezitters die angst hebben dat hun auto gestolen wordt, zullen ook voorzichtiger zijn. Ze zullen alarmsystemen kopen en verzekeringen afsluiten.

De externe kosten kunnen dus uit verschillende soorten kosten bestaan, en de meerderheid in de samenleving heeft ermee te maken. Typerend voor de externe kosten van crimineel gedrag is dat ze vaak een immaterieel karakter hebben. Denk bijvoorbeeld aan de angst en het gevoel van onveiligheid ten gevolge van criminaliteit. Deze gevolgen zijn niet eenvoudig te meten.¹

---

¹ Theeuwes, J. J. M., et al, Recht en economie, Addison-Wesley Publishing Company, 1989, p. 167

Er kan dus geconcludeerd worden dat criminaliteit zowel materiële als immateriële schade bij directe slachtoffers veroorzaakt. Naast de schade bij directe slachtoffers kan er tevens een nutsverlies optreden bij indirecte slachtoffers. Ook de indirecte schade kan zowel materiële als immateriële kanten hebben.¹ Het is vanzelfsprekend dat er geen baten zijn van criminaliteit voor de slachtoffers.

Het probleem is dat de dader niet met alle kosten rekening houdt. Hij betreft enkel de kosten waarmee hij zelf wordt geconfronteerd in zijn afweging, namelijk de private kosten. Aangezien de dader de externe kosten niet in rekening brengt, maakt hij zijn afweging maatschappelijk gezien dus op verkeerde gronden. Hij berust zijn handelingen op de private kosten en niet op de sociale kosten.²

Wat betreft de kosten van criminaliteit voor slachtoffers, kan enige formalisering wellicht helpen om het theoretisch kostprijsmodel van slachtoffers in perspectief te zetten. Stel dat de representatieve burger een nutsfunctie heeft, $U = U(Y,Z)$, in termen van materiële middelen Y en immateriële waarden Z . Veronderstel ook dat de burger een kans P loopt om slachtoffer te worden van een misdrijf, met materiële schade X_1 en immateriële schade X_2 . Omdat de kans op slachtofferschap zijn (verwachte) nut negatief beïnvloedt, kan de burger zowel langs particuliere als publieke weg preventieve maatregelen nemen, zeg met kosten S respectievelijk T , om die kans te verkleinen. Voor de kans op slachtofferschap geldt dan: $P = P(S,T) < P(0,0)$. Het verwachte nut van de burger is dan gelijk aan (1) :

$$EU = P(S, T) \cdot U(Y - S - T - X_1, Z - X_2) + (1 - P(S, T)) \cdot U(Y - S - T, Z)$$

Vervolgens kan de 'willingness to pay' bepaald worden. De (totale) willingness to pay, WTP, is het all-in bedrag dat de burger maximaal zou willen betalen om af te zijn van het risico op en de kosten van een mogelijk slachtofferschap. Dus geldt het volgende voor de WTP (2) :

$$U(Y - WTP, Z) = P(S, T) \cdot U(Y - S - T - X_1, Z - X_2) + (1 - P(S, T)) \cdot U(Y - S - T, Z)$$

Veronderstel verder dat de nutsfunctie additief en lineair is: $U = \alpha Y + \beta Z$. Dit wil onder andere zeggen dat de burger risiconeutraal is en dat er een vaste verhouding is, β / α ,

---

¹ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 126-127

² Crals, E., Economische analyse van de georganiseerde misdaad, 1999, p. 37

om immateriële waarden vergelijkbaar te maken met materiële middelen. Invulling van die nutsfunctie in (2) resulteert in (3) :

$$\alpha (Y - WTP) + \beta \cdot Z = P (S , T) \cdot [\alpha (Y - S - T - X_1) + \beta (Z - X_2)] + (1 - P (S , T)) \cdot [\alpha (Y - S - T) + \beta \cdot Z$$

Na herschrijven volgt daaruit (4) :

$$WTP = S + T + P (S , T) \cdot X_1 + \beta / \alpha \cdot P (S , T) \cdot X_2$$

Dit laatste resultaat is heel nuttig, omdat het inzichtelijk maakt hoe de (totale) willingness to pay is opgebouwd uit verschillende componenten, te weten: de uitgaven voor particuliere en publieke preventieve, de gemiddelde materiële schade, en de op geld gewaardeerde gemiddelde immateriële schade. Als de nutsfunctie $U(Y,Z)$ niet lineair additief is, dan kan worden voorgesteld dat de laatste component van (4) een minder 'rechtlijnige' vorm krijgt, en dat er nog een extra component moet worden toegevoegd die de op geld gewaardeerde risicoaversie van de burger representeert.¹

4.3.3 Het nettoresultaat

Een handeling is efficiënt als het saldo van alle opbrengsten en kosten positief is. Hierbij maakt het niet uit wie er voor de kosten opdraait en wie er van de opbrengsten geniet. Het nettoresultaat van een bepaalde handeling is het verschil tussen alle opbrengsten en kosten van die handeling. Dit kan als volgt geformuleerd worden (1) :

$$\text{Nettoresultaat} = \text{Opbrengsten} - \text{Sociale kosten}$$

Waarbij (2) :

$$\text{Sociale kosten} = \text{Private kosten} + \text{Externe kosten}$$

Het voorgaande kan als volgt herschreven worden (3) :

$$\begin{aligned} \text{Nettoresultaat} &= \text{Opbrengsten} - \text{Private kosten} - \text{Externe kosten} \\ &= \text{Persoonlijk gewin van de dader} - \text{Externe kosten} \end{aligned}$$

---

¹ Velthoven, B.V.J.C., Kosten-batenanalyse van criminaliteitsbeleid. Over de methodiek in het algemeen en Nederlandse toepassingen in het bijzonder, Leiden University, 2008, p. 9

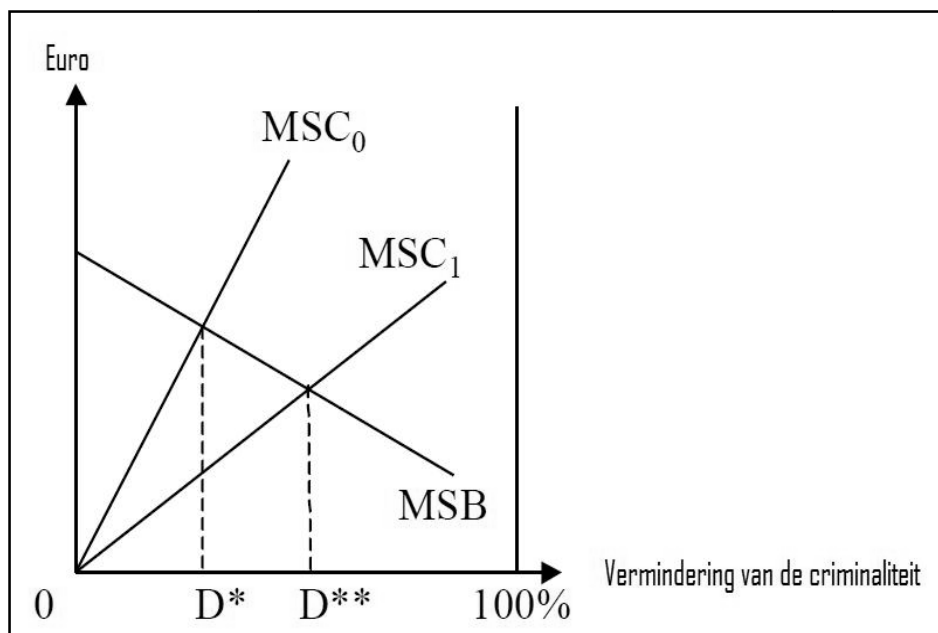
Een handeling is dus efficiënt als het nettoresultaat positief is. Als het nettoresultaat negatief is, is er sprake van efficiëntieverlies. Dit wordt ook wel het maatschappelijk verlies genoemd.

Denk bijvoorbeeld aan een diefstal. De waarde van de gestolen hoeveelheid goederen en geld kan eventueel buiten beschouwing gelaten worden. Dit bedrag behoort immers enerzijds tot de opbrengsten van de dader, en anderzijds tot de kosten van het slachtoffer. In deze definitie valt het bedrag dus tegen zichzelf weg. Afgezien daarvan brengt een misdrijf wel degelijk verlies voor de maatschappij met zich mee. In de eerste plaats zijn er de kosten die de dader moet maken om het misdrijf te plegen, zoals materiaalkosten (vb. een betonschaar, een pistool, een nylonkous, ...) en opportuniteitskosten (vb. in de tijd dat een diefstal voorbereid en uitgevoerd wordt, kan de dader ook ander, eerlijk, betaald werk doen). In de tweede plaats verliest de maatschappij de opbrengsten die de dader had kunnen verkrijgen als hij in plaats van een misdrijf te plegen, productief werk had gedaan. In de derde plaats ontstaat er een kostenpost doordat de andere leden van de maatschappij ten gevolge van de diefstal maatregelen nemen om diefstallen in de toekomst te voorkomen. In de vierde plaats kan het ook zijn dat het slachtoffer een morele waarde hechtte aan het goed en zich onveilig voelt na de gebeurtenis. Als bij een diefstal schade wordt veroorzaakt (vb. kapotte deur) of lichamelijk letsel wordt aangericht, dan brengt dat ook kosten met zich mee. Ook de angst voor slachtofferschap en de ergernis bij anderen dan het slachtoffer vormen kosten voor de samenleving. Het nettoresultaat van crimineel gedrag voor de maatschappij is dus vaak negatief. Er is dan sprake van een efficiëntieverlies.

In dit hoofdstuk wordt een economische analyse van het criminaliteitsbeleid gemaakt. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen een ex post en een ex ante analyse. In de eerste drie paragrafen wordt een ex ante analyse ontwikkeld, met name de manier waarop criminaliteit voorkomen kan worden door afschrikkingsmethoden. Een ex post analyse wordt in de twee laatste paragrafen uitgelegd. Eenmaal het misdrijf gepleegd, zijn de (sociale) kosten gemaakt. De vraag is dan ook distributief (verdeling kosten) en niet langer allocatief (keuze kosten).

5.1 Het efficiënte niveau van de afschrikking van criminaliteit

Zowel de criminaliteit als de criminaliteitsbestrijding brengt kosten met zich mee. Daardoor is het belangrijk om na te gaan in welke mate criminaliteit afgeschrikt dient te worden.

Figuur 5.1: Het efficiënte niveau van afschrikking

(Bron: Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, New York, Addison Wesley, 1997, p. 396)

Figuur 5.1 toont hoe er een balans tussen de netto kosten van de schade veroorzaakt door criminaliteit en de kosten van het voorkomen van criminaliteit bereikt kan worden. In de figuur meet de horizontale as de verminderingen in het aantal misdrijven, gaande van geen vermindering van de criminaliteit bij het punt 0 tot volledige afwezigheid van

de criminaliteit bij het punt 100%. De bedragen in euro's worden op de verticale as uitgezet. De curve MSC_0 stelt de marginale sociale kosten voor van het bereiken van een gegeven niveau van reductie van de criminaliteit. MSC_0 heeft een opwaartse helling omdat de overheid lichtere afschrikkingen boven zwaardere afschrikkingen prefereert. Bijgevolg worden additionele verminderingen van de criminaliteit kostelijker. Bijvoorbeeld: een additionele vermindering van de criminaliteit met 1% is eenvoudiger als de criminaliteit reeds verminderd is met 5% dan met 95%.

De MSB curve meet de marginale sociale baten van het bereiken van verschillende niveaus van criminaliteitsvermindering of afschrikking. MSB heeft een neerwaartse helling omdat de baten voor de maatschappij van een kleine reductie in het aantal misdrijven vermindert als het totale aantal misdrijven vermindert. Dit wil zeggen dat een vermindering van 5% tot 7% meer baten heeft voor de maatschappij dan een vermindering van 95% tot 97%.

Het punt waar de marginale sociale kosten van de vermindering van criminaliteit gelijk zijn aan de marginale sociale baten, is de sociale optimale vermindering. In figuur 5.1 wordt de sociale optimale vermindering aangeduid met D^* . Merk op dat voor elke niveau van vermindering in criminaliteit minder dan D^* , de marginale sociale baten van een verdere reductie de marginale sociale kosten overschrijden, waarbij een verdere reductie van criminaliteit vereist is. Op dezelfde wijze zorgt elke niveau van vermindering in criminaliteit voorbij het punt D^* ervoor dat de marginale sociale kosten van een verdere vermindering de marginale sociale baten overschrijden, waarbij meer criminaliteit toegelaten zou moeten worden.

Merk ook op dat veranderingen in MSC_0 en MSB het optimale niveau van afschrikking kunnen veranderen. Bijvoorbeeld, veronderstel dat de opportuniteitskosten van de bronnen bestemd voor criminaliteit te verminderen dalen, terwijl de marginale sociale baten van afschrikking hetzelfde blijven; MSC_0 wordt dan MSC_1 en het optimale niveau van afschrikking wordt dan D^{**} .

Zolang de afschrikking van criminaliteit kosten met zich meebrengt, is de optimale hoeveelheid van criminaliteit positief. Kostelijke afschrikking sluit de volledige eliminatie van criminaliteit uit. Als de kosten van afschrikking stijgen, dan stijgt de optimale hoeveelheid van criminaliteit. Indien echter de schade veroorzaakt door criminaliteit stijgt, dan daalt de optimale hoeveelheid van criminaliteit.¹

---

¹ Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, Scott; Foresman and Company, 1986, p. 536

Er kan ook een wiskundige analyse gemaakt worden van de optimale vermindering van criminaliteit. De uitgaven van de overheid om criminaliteit te bestrijden kunnen worden voorgesteld met z . Dus z bevat alle uitgaven betreffende de politie, penitentiaire inrichtingen, rechtbanken, etc. om de criminaliteit te bestrijden. Verondersteld wordt dat z efficiënt verdeeld is tussen deze verschillende factoren. De frequentie van criminaliteit wordt weergegeven door p . De functie $p=p(z)$ is een dalende functie, omdat er minder criminaliteit is naarmate er meer uitgegeven wordt aan criminaliteitsbestrijding.¹

Als een misdrijf gepleegd wordt, gaat dit gepaard met directe kosten voor het slachtoffer, namelijk d . Ook ontstaan er indirecte kosten i die worden geleden door de maatschappij (vb. angst bij de mensen). De som van de directe en de indirecte kosten ($d+i$) stelt het onrecht voor dat door het misdrijf is aangedaan. Een criminaliteitsniveau van p brengt totale kosten van $(d + i)*p(z)$ mee. De sociale kost van het misdrijf is de som van deze kosten en de uitgaven van de overheid voor criminaliteitsbestrijding.

$$\text{Sociale kost} = (d + i) * p(z) + z$$

Over de vraag of criminaliteit al dan niet sociale baten met zich meebrengt is er heel wat discussie. Als b de sociale baten van een misdrijf voorstelt, kan dit zowel positief als nul zijn. Dan is de netto kost van crimineel gedrag gelijk aan de som van de directe en de indirecte kosten vermindert met de sociale baten. Dus:

$$\text{Netto kost} = d + i - b$$

De doelstelling van de vermindering van criminaliteit waarbij het niveau van vermindering z bedraagt en de netto sociale baten gemaximaliseerd worden, kan als volgt geformuleerd worden:

$$b * p(z) - (d + i) * p(z) - z$$

De doelstelling van de vermindering van criminaliteit waarbij het niveau van vermindering z bedraagt en de netto sociale kosten geminimaliseerd worden, kan als volgt geformuleerd worden:

$$(d + i) * p(z) + z - b * p(z)$$

---

¹ Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, New York, Addison Wesley, 1997, p. 396

Als p' de marginale daling in het criminaliteitsniveau voorstelt door een additionele eenheid van overheidsuitgaven z , dan is de marginale voorwaarde van een optimum:

$$1 = -(d + i - b) * p'$$

Hieruit kan afgeleid worden dat bij het sociale optimum, een extra gespendeerde euro aan de reductie van de criminaliteit gelijk is aan het product van de resulterende daling in de criminaliteit ($-p'$) en de netto kosten van het misdrijf; dit is de marginale daling van de netto kosten van criminaliteit voor de samenleving.

Allereerst kan er geconcludeerd worden dat indien een reductie van de criminaliteit gratis was en de baten van het misdrijf klein zouden zijn, de optimale vermindering 100% zou zijn en er dus geen misdrijven zouden gepleegd worden. Maar zolang een reductie kostelijk is, is het onmogelijk om criminaliteit met 100% te verminderen. Ten tweede zal het totale bedrag uitgegeven aan criminaliteit dalen naarmate de kosten van reductie stijgen. Ten slotte kan besloten worden dat de optimale reductie stijgt als de netto kosten van criminaliteit stijgen.¹

5.2 De optimale methode om af te schrikken

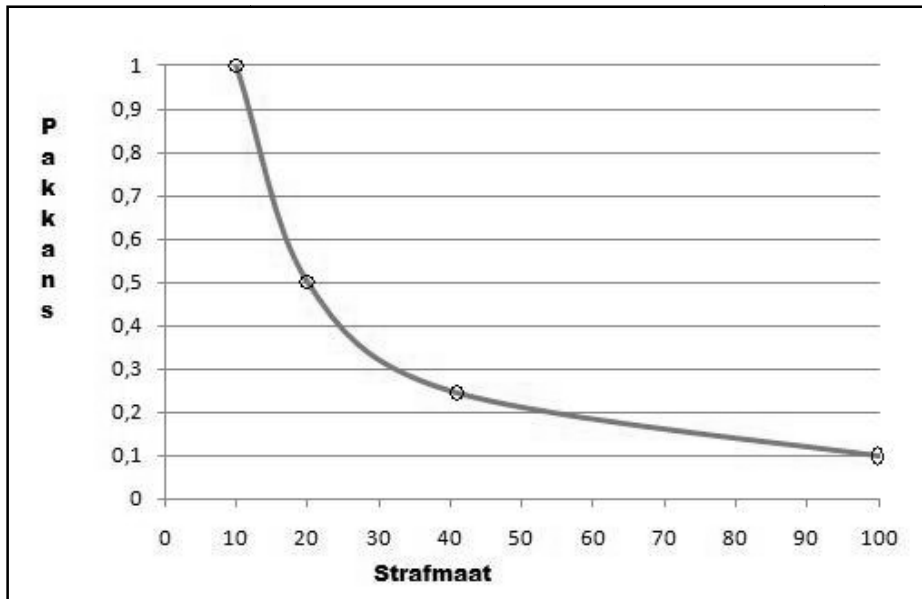
Na de bespreking van het efficiënte niveau van de afschrikking van criminaliteit in de vorige paragraaf, komt nu de optimale methode om af te schrikken aan bod. Er vallen veel allocatiebeslissingen te maken, zoals de keuze tussen voetpatrouilles en auto patrouilles, de keuze tussen politie en openbare aanklagers², en de keuze tussen geldboetes en gevangenisstraffen.

Veronderstel allereerst de keuze waarbij bronnen worden toegewezen voor het straffen zekerder te maken of het straffen strenger te maken. Bijvoorbeeld, het toewijzen van meer bronnen aan politie, maakt het straffen zekerder, terwijl het toewijzen van meer bronnen aan gevangenis, het straffen strenger maakt.

---

¹ Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, Scott; Foresman and Company, 1986, p. 538

² In België heet een aanklager op het niveau van de correctionele rechtbank en het hof van assisen een procureur des Konings, op het niveau van het Hof van beroep gaat het om een procureur-generaal.

Figuur 5.2: Verwachte strafrisico (pakkans * strafmaat) van 10
(Bron: Eigen bewerking)

Het verwachte strafrisico is gelijk aan het product van de pakkans en de strafmaat. Figuur 5.2 toont een curve die de verschillende combinaties van pakkansen en strafmaten weergeeft, die in eenzelfde verwachte strafrisico resulteren, namelijk 10. Bijvoorbeeld, een pakkans van 0,5 en een strafmaat van 20, leveren een verwachte strafrisico van 10 op. Het verwachte strafrisico is hetzelfde langs de hele curve, omdat de veranderingen in de straffkans, de veranderingen in de strafmaat exact compenseren. Het kan tevens vergeleken worden met de indifferentiecurve van een consument.

Om het simpel te houden, wordt verondersteld dat de hoeveelheid van de criminaliteit constant is, als het verwachte strafrisico constant is. De in figuur 5.2 omcirkelde combinaties van pakkansen en strafmaten resulteren dan in dezelfde hoeveelheid van de criminaliteit. Bijgevolg, is de sociale efficiënte combinatie degene die het minste kost. Degene die het minste kost is vrijwel zeker de strafmaat van 100 euro met een pakkans van 0,1. De reden daarvoor is dat een hogere pakkans meer uitgaven aan politie en openbare aanklagers vereist, terwijl een hogere strafmaat niet veel meer kost dan een lagere strafmaat. Boetes zijn immers zo goedkoop om te beheren, zodat ze ook een opbrengst leveren voor de staat, ten minste als de boete niet relatief te groot is ten opzichte van het inkomen van de overtreder. Aangezien de zekerheid van het straffen kostelijk is voor de staat in vergelijking met de strengheid van het straffen met boetes, zijn hoge strafmaten met lage pakkansen meer efficiënt dan lage strafmaten met hoge pakkansen.

Veronderstel dat de straf een opsluiting is in plaats van een geldboete. De strafmaat wordt dan niet langer uitgedrukt in geldeenheden, maar als aantal dagen in de gevangenis. Anders dan boetes, zijn opsluitingen zeer duur. Neem aan dat veroordelingen tot een langere opsluiting, die de strengheid van het straffen verhogen, de staat meer kosten dan additionele politie en openbare aanklagers, die de zekerheid van het straffen verhogen. Efficiënte afschrikking vereist dan een bescheiden straf met een hoge pakkans. Dus de lage straf van 10 met de hoge pakkans van 1 is dan de meest efficiënte combinatie.

Er is een belangrijke consequentie betreffende het bovenstaande argument inzake combinaties van geldboetes en gevangenisstraffen. Als geldboetes goedkoop zijn om te beheren en opsluitingen duur zijn, dan heeft het geen zin om iemand op te sluiten vooraleer de staat zijn vermogen gebruikt om een geldboete van de crimineel te verkrijgen. Efficiëntie vereist dus dat criminelen geldboetes (goedkoop) moeten krijgen alvorens er een toevlucht wordt gezocht bij gevangenisstraffen (duur). De optimale straf houdt dan de maximum geldboete in die de crimineel redelijkerwijs kan betalen.¹

5.3 Gevangenisstraffen versus geldboetes

De overbevolking van de gevangenis is een actueel probleem. In de vorige paragraaf werd voor een geldboete geopteerd als de optimale straf, omdat een geldboete veel minder kost voor de staat dan een gevangenisstraf. Vanuit een economisch standpunt zouden geldboetes voorrang moeten krijgen op gevangenisstraffen, maar toch zijn er enkele nadelen aan verbonden. Zowel argumenten tegen geldboetes als voordelen van gevangenisstraffen komen in deze paragraaf aan bod.²

Een argument tegen geldboetes is het feit dat ze immoreel zijn omdat zij toestaan dat misdrijven afgekocht kunnen worden tegen een prijs, en dit op dezelfde manier als andere goederen voor een prijs gekocht worden. Een tweede argument tegen geldboetes is het feit dat sommige misdrijven zo erg zijn dat geen enkele geldboete de schade kan compenseren, denk bijvoorbeeld aan verkrachting en moord.

In principe zijn er vier grote voordelen verbonden aan het opleggen van een gevangenisstraf.³

---

¹ Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics: fourth edition, New York, Addison Wesley, 2004, p. 473-475

² Posner, R. A., Economic Analysis of law: third edition, Little; Browne and Company, 1977, p. 209

³ Andreano, R. en Siegfried, J. J., The Economics of crime, Schenkman Publishing Company, 1980, p. 53

1. Machteloos maken

De crimineel wordt verhinderd om andere misdrijven te plegen.

2. Retributie

Criminelen dienen een straf te krijgen in verhouding met de ernst van hun daden. Het geeft tevens een soort van vergelding aan de maatschappij.

3. Rehabilitatie

Een gevangenisstraf is een soort rehabilitatie aan de crimineel, zodat hij in de toekomst geen crimineel gedrag gaat vertonen.

4. Afschrikking¹

Gevangenisstraffen zorgen ervoor dat criminelen en andere potentiële criminelen worden afgeschrikt. De potentiële dader gaat een afweging maken tussen de kosten en de baten van zijn handelingen. Enkel indien de baten groter zijn dan de kosten, gaat hij over tot handelen.

$$K > B$$

$$X \cdot W \cdot P > W (1 - P)$$

$$X \cdot W \cdot P > W - W \cdot P$$

$$(X + 1) \cdot W \cdot P > W$$

$$(X + 1) \cdot P > 1$$

$$P > 1 / (X + 1)$$

---

¹ Formule: Prof. Dr. Lode Vereeck

waar

K de kosten voorstellen,

B de baten zijn,

X de strafmaat is,

W de opbrengst van het misdrijf te plegen is,

P de pakkans voorstelt en

1 - P de kans om niet gepakt te worden is.

Aangezien de kosten groter moeten zijn dan de baten, om een potentiële dader af te schrikken, moet de pakkans groter zijn dan $1/(X + 1)$. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van een voorbeeld. Stel dat een potentiële dader een afweging maakt om een boek van 50 euro al dan niet te stelen.

Als de strafmaat gelijk is aan 3 ($X=3$), dan moet de dader 150 euro betalen indien hij gepakt wordt.

$$K > B$$

$$3 \cdot W \cdot P > W \cdot (1 - P)$$

$$3 \cdot W \cdot P > W - W \cdot P$$

$$4 \cdot W \cdot P > W$$

$$4 \cdot P > 1$$

$$P > 1 / 4$$

De kosten van de handeling zijn groter dan de baten van de handeling, enkel als de pakkans groter is dan $1/4$. Een pakkans van $1/4$ is onmogelijk, omdat het te veel kosten met zich meebrengt. Dus moet de pakkans verkleind worden, en de strafmaat moet verhoogd worden.

Als de strafmaat gelijk is aan 10.000 ($X=10.000$), dan moet de dader 500.000 euro betalen indien hij gepakt wordt.

$$K > B$$

$$10.000 \cdot W \cdot P > W \cdot (1 - P)$$

$$10.000 \cdot W \cdot P > W - W \cdot P$$

$$10.001 \cdot W \cdot P > W$$

$$10.001 \cdot P > 1$$

$$P > 1 / 10.001$$

De kosten van de handeling zijn groter dan de baten van de handeling, enkel als de pakkans groter is dan 1/10.001. Een pakkans van 1/10.001 is mogelijk. Maar hier is er een probleem, omdat de mensen na een bepaald bedrag van de straf, zich dat niet meer aantrekken. Omdat ze een hoge straf niet kunnen betalen, gaan ze toch over tot handelen. Omdat na een bepaald strafmaat, het afschrikwekkend effect vermindert, zijn gevangenisstraffen noodzakelijk.

5.4 De optimale inzet van de politie

Het handhaven van de openbare orde en het verschaffen van veiligheid voor de burgers behoren tot de basisfuncties van de staat.¹ Hierbij dient het beleid in een breder kader geplaatst te worden om na te gaan hoeveel er uitgegeven moet worden aan criminaliteitsbestrijding.

Dader	Persoonlijk gewin	Externe kosten	Nettoresultaat
1	250	300	-50
2	200	300	-100
3	150	300	-150
4	100	300	-200
5	50	300	-250

Tabel 5.1: Vijf potentiële daders (kosten en opbrengsten)

(Bron: Theeuwes, J. J. M., e.a., Recht en economie, Addison-Wesley Publishing Company, 1989, p. 201)

---

¹ Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., Exameneisen VMBO, Kluwer, 2008, p. 126-127

In Tabel 5.1 en 5.2 wordt dit geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld. Er wordt aangenomen dat een bepaald misdrijf een schade van 300 euro veroorzaakt. Er zijn vijf potentiële daders. Het persoonlijk gewin varieert van 50 euro tot 250 euro, en is dus niet voor elke dader gelijk.

Aantal agenten	Pakkans (%)	Verwachte strafrisico	Afgeschrikte daders	Maatschappelijk verlies t.g.v. criminaliteit	Kosten criminaliteitsbestrijding	Totale kosten
0	0	0	0	750	0	750
1	6	60	5	500	120	620
2	12	120	4-5	300	240	540
3	18	180	3-4-5	150	360	510
4	24	240	2-3-4-5	50	480	530
5	30	300	1-2-3-4-5	0	600	600

Tabel 5.2: Kosten van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding

(Bron: Theeuwes, J. J. M., e.a., Recht en economie, Addison-Wesley Publishing Company, 1989, p. 200)

Indien er geen criminaliteitsbestrijding is, zijn er voor de daders geen kosten verbonden aan een eventueel strafrisico. Er zullen dan vijf misdrijven gepleegd worden. Het maatschappelijk verlies voor de maatschappij bedraagt dan 750 euro als gevolg van criminaliteit.

Door politie in te zetten kan criminaliteit bestreden worden. Dit realiseert een zekere pakkans. Stel dat elke politieman de maatschappij 120 euro kost en de pakkans met 6% verhoogt. Om het eenvoudig te houden wordt hier vanuit gegaan dat de pakkans voor elke misdrijf hetzelfde is. Ook wordt verondersteld dat de geldboete niet gedifferentieerd kan worden, en voor elk aangebracht misdrijf 1.000 euro bedraagt. Ten slotte wordt ervan uitgegaan dat de administratiekosten voor het innen van de boete nul zijn.

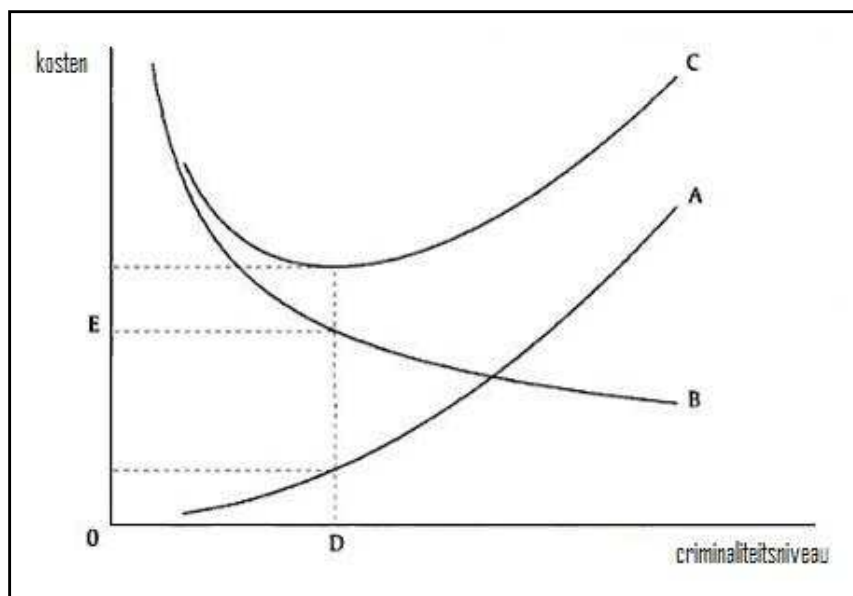
Als er één politieagent wordt ingezet zijn de verwachte kosten van de daders gelijk aan 60 ($6\% \cdot 1.000$), zodat misdrijf vijf voorkomen wordt. De kosten van de criminaliteitsbestrijding bedragen 120 euro, het loon van de politieagent, terwijl het maatschappelijk verlies ten gevolge van criminaliteit met 250 euro afneemt. De inzet van de eerste agent is dus efficiënt. Als er een tweede politieagent wordt ingezet zijn de verwachte kosten van de daders gelijk aan 120 ($12\% \cdot 1.000$), zodat ook misdrijf vier voorkomen wordt. De kosten van de criminaliteitsbestrijding bedragen 240 euro, de

lonen van de twee politieagenten, terwijl het maatschappelijk welvaartsverlies ten gevolge van criminaliteit met 450 euro afneemt.

Een extra politieagent is niet altijd efficiënt, omdat na een bepaald aantal agenten, de baten de kosten niet meer overstijgen. In dit voorbeeld is een inzet van drie politieagenten optimaal, want dan zijn de totale kosten het laagst. Meer politie verlaagt wel het maatschappelijk welvaartsverlies ten gevolge van criminaliteit, maar de kosten van criminaliteitsbestrijding nemen meer toe, zodat de totale kosten van de maatschappij stijgen. Meer politieagenten zijn dus met andere woorden niet meer efficiënt. Bijgevolg kan geconcludeerd worden dat het efficiënte criminaliteitsniveau in dit voorbeeld twee misdrijven is en de optimale inzet van politie drie agenten is.¹

5.5 Het optimale criminaliteitsniveau

De efficiënte aanpak van criminaliteitsbestrijding kan vanuit een algemeen perspectief tevens grafisch voorgesteld worden. Hierbij komen zowel het maatschappelijke welvaartsverlies ten gevolge van criminaliteit als de kosten van criminaliteitsbestrijding aan bod.

Figuur 5.3: De kosten van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding

(Bron: Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 405)

¹ Theeuwes, J. J. M., et al, *Recht en economie*, Addison-Wesley Publishing Company, 1989, p. 200-203

Curve A geeft het maatschappelijke welvaartsverlies van crimineel gedrag weer. Dit is een stijgende functie, dat wil zeggen dat het welvaartsverlies toeneemt naarmate de criminaliteit stijgt. Ook wordt verondersteld dat dit welvaartsverlies steeds sterker toeneemt, naarmate de criminaliteit op een hoger niveau ligt. De extra last ten gevolge van een verdere stijging wordt groter.

Curve B geeft de kosten van criminaliteitsbestrijding weer. Dit is een dalende functie, dat wil zeggen dat de kosten groter worden naarmate men het criminaliteitsniveau op een lager niveau wenst te brengen. Ook wordt aangenomen dat het steeds duurder wordt om de criminaliteit terug te dringen, aangezien de curve steiler verloopt naarmate het criminaliteitsniveau lager is.

Curve C geeft het totale maatschappelijke welvaartsverlies weer (de optelsom van de curven A en B). Deze curve heeft een U-vormig verloop. Het minimum van het totale maatschappelijke welvaartsverlies stelt het optimale budget voor criminaliteitsbestrijding en het optimale criminaliteitsniveau voor.

De eerste inspanningen tot de reducering van het criminaliteitsniveau gaat gepaard met bescheiden handhavingskosten, terwijl de besparing op het maatschappelijke welvaartsverlies ten gevolge van criminaliteit aanzienlijk is. Dit wil zeggen dat het uitgeven van een extra euro aan criminaliteitsbestrijding, het maatschappelijke welvaartsverlies ten gevolge van crimineel gedrag vermindert met meer dan een euro. Bij een bepaald niveau van de criminaliteit wordt een minimum bereikt. Het is mogelijk om de criminaliteit voorbij dit minimum nog verder te reduceren, maar dat vereist een relatief zware bijkomende inspanning, terwijl het effect in termen van het verder reduceren van het welvaartsverlies van criminaliteit bescheiden zijn. Dit wil zeggen dat het uitgeven van een extra euro aan criminaliteitsbestrijding, het maatschappelijke welvaartsverlies ten gevolge van crimineel gedrag vermindert met minder dan een euro. Het is bijgevolg niet efficiënt om die extra euro uit te geven.

Er kan dus geconcludeerd worden dat criminaliteit voorkomen dient te worden, maar niet tegen elke prijs. Het optimale niveau is dat niveau waarbij het totale maatschappelijke welvaartsverlies ter oorzake van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding minimaal is. In figuur 5.3 wordt dat weergegeven met OD. Het is tevens niet zinnig om meer uit te geven aan criminaliteitsbestrijding dan het bedrag in het optimum (OE). De kosten om een extra eenheid criminaliteit te voorkomen zijn hoger dan het maatschappelijke welvaartsverlies dat die extra eenheid met zich meebrengt. Het is ook niet efficiënt om minder uit te geven aan criminaliteitsbestrijding. Bij een hoger criminaliteitsniveau is het

welvaartsverlies ten gevolge van de extra criminaliteit hoger dan de kosten die nodig zijn om die extra hoeveelheid te voorkomen.¹

---

¹ Velthoven, B.C.J.V. en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007, p. 404-405

In dit laatste deel worden conclusies getrokken met betrekking tot de situatie van criminaliteit in België in 2003.

Criminaliteit is een actueel onderwerp. Er worden verschillende definities van het woord "criminaliteit" gehanteerd. Het Belgische Ministerie van Justitie definieert criminaliteit als, alles wat door een wet of decreet strafbaar is gesteld. Dat wil dus zeggen dat wat in België onder de noemer criminaliteit valt, in het buitenland niet altijd een vorm van criminaliteit is.

Vanuit de wetenschap is veel aandacht besteed aan mogelijke verklaringen van criminaliteit. Economen zijn geneigd om delinquentie te verklaren vanuit het rationeel gedrag van de dader (rationele keuzemodel). In deze opvatting is het al dan niet plegen van een strafbaar feit een vorm van economisch keuzegedrag, en in wezen niet verschillend dan het typische consumenten- en producentengedrag. Hierbij maakt een potentiële wetsovertreder een nutsafweging, en kiest voor dat alternatief dat hem het hoogste nut oplevert. Enerzijds is er de veronderstelling dat criminaliteit op basis van een rationele afweging van voor- en nadelen tot stand komt. Volledige negatie van dit aspect zou impliceren dat daders irrationeel handelen en zich niet laten afschrikken door het strafrechtelijk systeem. Criminaliteit zou dan niet voorkomen of bestreden kunnen worden met het opleggen van straffen. Anderzijds is er het irrationele aspect van crimineel gedrag. Ook dit kan niet volledig ontkend worden. Irrationele factoren spelen immers een rol bij misdrijven anders dan vermogensdelicten. Bij een passionele moord, bijvoorbeeld, zal er geen afweging gemaakt worden tussen kosten en baten.

Criminaliteit kan geclassificeerd worden. Allereerst is er een onderscheid tussen geregistreerde en niet-geregistreerde criminaliteit. Ten tweede is er een onderverdeling naargelang de delicttypen. Tevens kan er een onderscheid gemaakt worden tussen frequente en zware criminaliteit. Ten slotte is er in het Belgisch strafrecht een onderscheid tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen.

Crimineel gedrag kan heel wat schade met zich meebrengen. Daardoor werkt de overheid aan een rechtvaardige en veilige samenleving. Hierbij speelt de zorg voor de kwaliteit van de strafrechtelijke handhaving een belangrijke rol. Vanuit de rationele keuzebenadering beïnvloedt het handhavingsbeleid het keuzegedrag van potentiële daders door het overtreden van regels onaantrekkelijker te maken. In België worden

strafbare feiten 'misdrijven' genoemd. Het misdrijf naar Belgisch strafrecht kan omschreven worden als een delictstypische gedraging (handeling of verzuim), die wederrechtelijk is, aan schuld te wijten en die door de wetgever als strafwaardig wordt beschouwd.

De menselijke gedraging die in de wet omschreven is, moet tevens strafbaar gesteld zijn met een strafrechtelijke straf om een misdrijf op te leveren. Een misdaad is een misdrijf, strafbaar met een criminele straf, opgelegd door het hof van assisen. Wanbedrijven zijn misdrijven, strafbaar met een correctionele straf, opgelegd door de correctionele rechtbank. Een overtreding is een misdrijf, strafbaar met een politiestraf, opgelegd door de politierechtbank. De hoofdstraffen voor natuurlijke personen omvatten de opsluiting, de hechtenis, de gevangenisstraf, de werkstraf en de geldboete. De geldboete is de enige hoofdstraf voor rechtspersonen. Daarnaast zijn er bijkomende straffen voor zowel natuurlijke als rechtspersonen.

Om de situatie van criminaliteit in België voor het jaar 2003 te achterhalen, werd een studie gedaan op federaal (België), lokaal (het gerechtelijk arrondissement Hasselt) en individueel (dader en slachtoffer) niveau. De maatschappelijke afhandeling van strafzaken, van opsporing over vervolging, berechting en strafuitvoering, behoort uitsluitend de overheid toe. Hierbij werden dan ook politie-, parket-, rechtbank- en strafuitvoeringsstatistieken bestudeerd. Ook werd er rekening gehouden met het begrotingscijfer.

Allereerst werd de opsporing besproken. In 2003 waren er op federaal niveau 1.001.665 en op lokaal niveau 29.906 delicten geregistreerd. De meest voorkomende vormen van criminaliteit waren diefstal en afpersing, gewelddadige misdrijven tegen de eigendom, bedrogmisdrijven tegen de eigendom, misdrijven tegen de lichamelijke integriteit, misdrijven tegen de openbare veiligheid en verdovende middelen. De genoemde cijfers geven geen volledig beeld van de omvang van de feitelijke criminaliteit. Het aantal door de politie geregistreerde delicten wordt sterk beïnvloed door: de aangiftebereidheid van het publiek, het registratiebeleid van de politie bij delicten met een slachtoffer en het opsporingsbeleid van de politie bij delicten zonder slachtoffer.

Vervolgens werd de vervolging geanalyseerd. Op federaal niveau waren er bij de aanvang van het jaar 294.285 en op het einde van het jaar 306.945 hangende zaken. Er kan een toename van 4,30% waargenomen worden. De nieuwe zaken in de loop van 2003 bedroegen 909.930. Voor de heropende zaken bedroeg dit getal 28.252. In totaal waren er 925.522 afgesloten zaken tijdens 2003. Op lokaal niveau waren er bij de

aanvang van het jaar 10.119 en op het einde van het jaar 10.223 hangende zaken. Er kan een toename van 1,03% waargenomen worden. De nieuwe zaken in de loop van 2003 bedroegen 21.878. Voor de heropende zaken bedroeg dit getal 972. In totaal waren er 22.746 afgesloten zaken tijdens 2003.

Verder werd er een studie naar de berechting gedaan. In 2003 hebben er 186.745 beslissingen tot veroordeling, opschorting of internering plaatsgevonden op federaal niveau. De veroordeling bleek de meest courante beslissing te zijn, en dit in 95,31% van de gevallen. De opschortingen waren goed voor een procentueel aandeel van 4,51%, en ten slotte namen de interneringen 0,18% voor hun rekening. De politierechtbanken (79,32%) spraken een vonnis uit voor het grootste deel van de veroordelingen. De verkeersinbreuken (72,08%) waren de meest voorkomende vorm van veroordelingen. In 2003 werden er 26.447 vrijheidsstraffen opgelegd door de politionele rechtbanken in eerste aanleg, de correctionele rechtbanken in eerste aanleg en in politieberoep en de hoven van beroep. De vrijheidsstraffen van 3 maanden tot 6 maanden (25,58%) maakten het grootste deel van deze vrijheidstraffen uit. Ook werden er 147 vrijheidsstraffen opgelegd door de hoven van assisen. Hierbij was levenslang (58,22%) de meest voorkomende vrijheidsstraf. In 2003 werden er tevens 5.382 werkstraffen opgelegd. Bijna de helft van de werkstraffen waren werkstraffen van 31 tot 60 uren (47,79%) opgelegd door alle rechtbanken en hoven. Het aantal geldboetes bedraagt 189.449 voor het jaar 2003. De meeste geldboetes waren de geldboetes van 26 tot 50 euro (38,18%). De vervallenverklaringen van 8 dagen tot 1 maand (71,59%) vormden het grootste aandeel van de vervallenverklaringen. In het totaal werden er 88.060 vervallenverklaringen uitgesproken. In 2003 hebben er op lokaal niveau 7.798 beslissingen tot veroordeling, opschorting of internering plaatsgevonden. Verder waren er geen opvallende verschillen tussen de berechting op federaal en lokaal niveau.

Wat betreft de strafuitvoering op federaal niveau, werden de penitentiaire statistieken, de statistieken van de invrijheidsstellingen en de statistieken van de justitiehuisen besproken. Op 1 maart 2003 waren er 9.308 gedetineerden. Het overgrote deel van de gevangenisbevolking bestond uit definitief veroordeelden die uitsluitend in het kader van de uitvoering van veroordelingen met vrijheidsberovende straffen in de gevangenis verbleven (51,64%). Verder waren er de beklaagden (39,54%), de geïnterneerden (7,71%) en de overige gedetineerden, zoals minderjarigen en vreemdelingen ter beschikking van de Dienst Vreemdelingenzaken. De bevolking van de onder elektronisch toezicht geplaatste definitief veroordeelden bedroeg 286. De opsluitingen bedroegen 15.887 voor het jaar 2003. Het grootste deel van de opsluitingen in de loop van 2003 bestond uit beklaagden (68,01%). Daarna volgden de veroordeelden (25,27%), de

minderjarigen (3,05%), de geïnterneerden (2,29%) en anderen (1,37%). In 2003 werden er tevens 15.316 invrijheidstellingen uitgesproken in België. De justitiehuzen realiseren zowel strafrechtelijke- als burgerrechtelijke opdrachten die hoofdzakelijk bijdragen tot een meer humane en toegankelijke justitie. Er waren 31.815 nieuwe strafrechtelijke opdrachten in 2003. De nieuwe strafrechtelijke opdrachten vormden 69,26% van het totale aantal nieuwe opdrachten in 2003. De begeleidingsopdrachten vormden 51,91% van het aantal nieuwe strafrechtelijke opdrachten. Daarna volgden de onderzoeksoopdrachten en BVR met 28,90%. Ten slotte was er de bemiddeling in strafzaken met een procentueel aandeel van 19,20%. Wat betreft de strafuitvoering, zijn er geen gegevens beschikbaar van het gerechtelijk arrondissement Hasselt.

Ten slotte werden de uitgaven aan de federale politie en de geïntegreerde werking en het budget van de justitie besproken. In 2003 waren de uitgaven aan de federale politie en de geïntegreerde werking 1.395,30 miljoen euro. Het budget van de FOD justitie bedroeg 1.186,30 miljoen euro. Hoeveel er precies aan het strafrecht werd uitgegeven, is niet duidelijk. De rechterlijke organisatie (hoven en rechtbanken) had de meeste uitgaven met 664,10 miljoen euro, waarvan 491,62 miljoen euro werd besteed aan personeel. Daarnaast was er een budget van de uitvoering van straffen en maatregelen (penitentiaire inrichtingen) van 323,40 miljoen euro, waarvan 236,39 miljoen euro werd gespendeerd aan personeel. Er zijn geen cijfers beschikbaar van de uitgaven aan politie en justitie voor het gerechtelijk arrondissement Hasselt.

Op individueel niveau werd een theoretisch kostprijsmodel voor zowel de dader als het slachtoffer opgesteld. Het begaan van een strafbaar feit brengt een zekere kans mee dat de delinquent een bepaalde straf moet ondergaan. De overheid creëert immers een strafrisico voor de potentiële dader. Onder het strafrisico worden de verwachte kosten verstaan, waarmee de dader in aanraking wordt gebracht bij het plegen van een misdrijf. De verwachte kosten komen bovenop de kosten die samenhangen met het begaan van het misdrijf zelf. Het strafrisico wordt bepaald door twee factoren, namelijk de kans dat een crimineel veroordeeld wordt (de pakkans) en de zwaarte van de straf (de strafmaat). Dit strafrisico verhoogt de private kosten van de delinquent. Crimineel gedrag wordt minder lonend, wat in het algemeen zal leiden tot een vermindering van de criminaliteit. Een potentiële dader gaat de opbrengsten van het misdrijf tegen de kosten ervan afwegen. Aangezien hij zich niet kan baseren op feitelijke informatie, handelt hij op basis van subjectieve inschattingen. Het misdrijf zal enkel gepleegd worden indien het verwachte nut positief is. De risicohouding van de potentiële dader speelt hierbij een belangrijke rol.

Daarnaast kan criminaliteit zowel materiële als immateriële schade bij directe slachtoffers veroorzaken. Naast de schade bij directe slachtoffers kan er tevens een nutsverlies optreden bij indirecte slachtoffers. Ook de indirecte schade kan zowel materieel als immaterieel zijn. Het is vanzelfsprekend dat er geen baten zijn van criminaliteit voor de slachtoffers.

Het probleem is dat de dader niet met alle kosten rekening houdt. Hij betreft enkel de kosten waarmee hij zelf wordt geconfronteerd in zijn afweging, namelijk de private kosten. Aangezien de dader de externe kosten niet in rekening brengt, maakt hij zijn afweging maatschappelijk gezien dus op verkeerde gronden. Hij berust zijn handelingen enkel op de private kosten en niet op de sociale kosten.

Het nettoresultaat van een bepaalde handeling is het verschil tussen alle opbrengsten en kosten van die handeling. Hierbij maakt het niet uit wie er voor de kosten opdraait en wie er van de opbrengsten geniet. Als het nettoresultaat negatief is, is er sprake van efficiëntieverlies (maatschappelijk verlies). Criminaliteit leidt gewoonlijk tot een maatschappelijk welvaartverlies waarbij overheidsingrijpen onmisbaar worden.

Zowel de criminaliteit als de criminaliteitsbestrijding brengt kosten met zich mee. Het optimale niveau van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding is het niveau waarbij het totale maatschappelijke welvaartsverlies ten gevolge van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding minimaal is.

Lijst van de geraadpleegde boeken

- 't Hart, A.C., Openbaar Ministerie en Rechtshandhaving: een verkenning, Kluwer, 2004
- Andreano, R. en Siegfried, J. J., The Economics of crime, Schenkman Publishing Company, 1980
- Bach, H. en Jagers, J., Dm Desk, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2004
- Barrezeele, L., et al, Uit balans, Antwerpen, Intersentia, 2004
- Blom, T., Opiumwetgeving en drugsbeleid, Volume 37 van Studiepockets strafrecht, Kluwer, 2008
- Burkens, M.C., et al, Beginselen van de democratische rechtsstaat: een inleiding tot de grondslagen van het Nederlandse staats- en bestuursrecht, Kluwer, 2006
- Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, New York, Addison Wesley, 1997
- Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics, Scott, Foresman and Company, 1986
- Cooter, R. en Ulen, T., Law and Economics: fourth edition, New York, Addison Wesley, 2004
- Dellen, P.V., Misdaad en straf in Nederland, Assen, Uitgeverij van Gorcum, 1987
- Dierickx, A., Toestemming en strafrecht: Een strafrechtsdogmatische analyse van de toestemming en de strafrechtelijke bescherming van lijf en leven, Antwerpen, Intersentia, 2006
- Eide, E., Economics of Crime: Deterrence and the Rational Offender, North-Holland, 1994
- Elchardus, M., Sociologie: Een inleiding, Amsterdam, Pearson Education, 2007
- Hartmann, A.R. en Groen, P.M.V.R., Contouren van het bestuursstrafrecht, Rotterdam, Gouda Quint, 1998
- Jörg, N. en Kelk, C., Strafrecht met mate, Amsterdam, Gouda Quint, 2001
- Jorna, F., De autobureaucratie: informatisering en leren van uitvoering, Eburon, 2009
- Kalmthout, A.M.V. en Tak, P.J.P., Ups en downs van de minimumstraffen, Een verkennende studie naar het voorkomen van minimumstraffen in Frankrijk, België, Duitsland, Engeland en Wales, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2003
- Kerckvoorde, J.V., Een maat voor het kwaad? Over de meting van criminaliteit met behulp van officiële statistieken en door middel van enquêtes, Volume 8 van Samenleving, criminaliteit & strafrechtspleging, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 1995

- Koppen, P.J., *Het recht van binnen: psychologie van het recht*, Kluwer, 2002
- Kreeft, H.P.J. en Melissen, M., *Exameneisen VMBO*, Kluwer, 2008
- Lissenberg, E., et al, *Tegen de regels IV, Een inleiding in de criminologie*, Nijmegen, Ars Aequi Libri, 2001
- Lombaert, P. en Brabandere, A.D., *Sociologie 2*, Antwerpen, De Boeck, 2007
- Meese, J., *De duur van het strafproces: Onderzoek naar de termijn waarbinnen een strafprocedure moet of mag worden afgehandeld*, Gent, Larcier, 2006
- Michiels, F.C.M.A. en Muller, E.R., *Handhaving: Bestuurlijk handhaven in Nederland*, Kluwer, 2006
- Posner, R. A., *Economic Analysis of law: third edition*, Little; Browne and Company, 1986
- Theeuwes, J. J. M., e.a., *Recht en economie*, Addison-Wesley Publishing Company, 1989
- Velthoven, B.C.J.V en Wijck, P.V.J., *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht*, Kluwer, vierde druk, 2007
- Verbruggen, F. en Verstraeten, R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors – deel 1*, Antwerpen, Maklu, 2007
- Verbruggen, F. en Verstraeten, R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors – deel 2*, Antwerpen, Maklu, 2007
- Wyngaert, C.V.D., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht: in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2006

Lijst van de geraadpleegde werken

- Becker, G.S., 'The case for fines' in Crime and punishment: an economic approach, Journal of Political Economy, maart/april 1968, p. 45
- Brochure: Justitie in cijfers 2003-2009
- Crals, E., Economische analyse van de georganiseerde misdaad, 1999
- Engelhard, B.J.M., et al, Criminaliteit en rechtshandhaving 2000, Ontwikkelingen en samenhangen, WODC, 2000
- Groot, I., et al, De kosten van criminaliteit, Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen, SEO-rapport nr. 971, Amsterdam, 2007
- Haan, W.J.M.D., Algemene Criminologie, Studieleidraad, Groningen, 2008
- Kollwijn, A.M., et al, Tijdschrift voor geschiedenis, Volume 96, University of California, 1983
- Suurmond, G. en Velthoven, B.C.J.V., Handhaving: eerst kiezen, dan doen. Deelrapport IV: Economische mogelijkheden en beperkingen, Den Haag: Expertisecentrum Rechtshandhaving, Ministerie van Justitie, 2004
- Veld, K., Fysieke omgevingskenmerken en woninginbraak in Enschede, Enschede, 2009
- Velthoven, B.C.J.V., Kosten-batenanalyse van criminaliteitsbeleid, Tijdschrift voor strafrechtspleging, 87:4, 2008
- Verhoeff, B.M., et al, Naar een economische benadering van criminaliteit en veiligheidszorg, Stichting Maatschappij en Politie, 1988
- Versantvoort, M.C., et al, Kosten en baten van justitiële interventies. Ontwikkeling van een analyse- en rekenmodel, ECORYS, Rotterdam, 2005
- Zanden, E.V.D., Inbraken in Enschede: 'Woninginbraak en de samenhang met andere criminaliteit', Enschede, 2009

Lijst van de geraadpleegde websites

- <http://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/criminaliteit>
- http://www.just.fgov.be/statistique_parquets
- <http://www.dsb-spc.be/web>

Lijst van interviews

- Prof. Dr. Marc Cools, criminoloog op 18 februari en 24 maart 2010
- Dr. Eric Maes, onderzoeker Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), FOD, op 22 maart 2010
- Prof. Dr. Els Enhus, criminologe op 19 februari 2010
- Ayse Elkilic, advocate op 21 december 2009

Lijst van figuren

- Figuur 2.1: Schematische weergave van het rationele keuzemodel
- Figuur 3.1: Schematische voorstelling van de indeling van misdrijven
- Figuur 4.1: Geregistreeerde criminaliteit in België
- Figuur 4.2: Schematische weergave van de totstandkoming van de politiestatistiek
- Figuur 4.3: Aantal veroordelingen, opschortingen en interneringen in België (jaar 2003)
- Figuur 4.4: Verhouding veroordelingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
- Figuur 4.5: Verhouding interneringen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
- Figuur 4.6: Aantal opschortingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)
- Figuur 4.7: Veroordelingen volgens type inbreuken in België (jaar 2003)
- Figuur 4.8: Aantal vrijheidsstraffen opgelegd door de politionele rechtbanken in eerste aanleg, de correctionele rechtbanken in eerste aanleg en in politieberoep en de hoven van beroep, in België (jaar 2003)
- Figuur 4.9: Aantal vrijheidsstraffen opgelegd door de hoven van assisen, in België (jaar 2003)
- Figuur 4.10: Aantal werkstraffen opgelegd door alle rechtbanken en hoven, in België (jaar 2003)
- Figuur 4.11: Aantal geldboetes in België (jaar 2003) (Bron: Eigen bewerking)
- Figuur 4.12: Aantal vervallenverklaringen van het recht tot sturen in België (jaar 2003)
- Figuur 4.13: Gevangenispopulatie op 1 maart 2003 in België per categorie van gedetineerden
- Figuur 4.14: Opsluitingen in de loop van 2003 in België per categorie van gedetineerden
- Figuur 4.15: Nieuwe strafrechtelijke opdrachten in 2003 in België
- Figuur 4.16: Nieuwe begeleidingsopdrachten volgens activiteitensector in 2003 in België
- Figuur 4.17: Nieuwe onderzoekopdrachten & BVR volgens activiteitensector in 2003 in België
- Figuur 4.18: Gebruik van het budget van de FOD Justitie - in 2003 - in miljoen euro
- Figuur 4.19: Nutsfuncties van een drietal (potentiële) wetsovertreders
- Figuur 5.1: Het efficiënte niveau van afschrikking
- Figuur 5.2: Verwachte strafrisico (pakkans * strafmaat) van 10
- Figuur 5.3: De kosten van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding

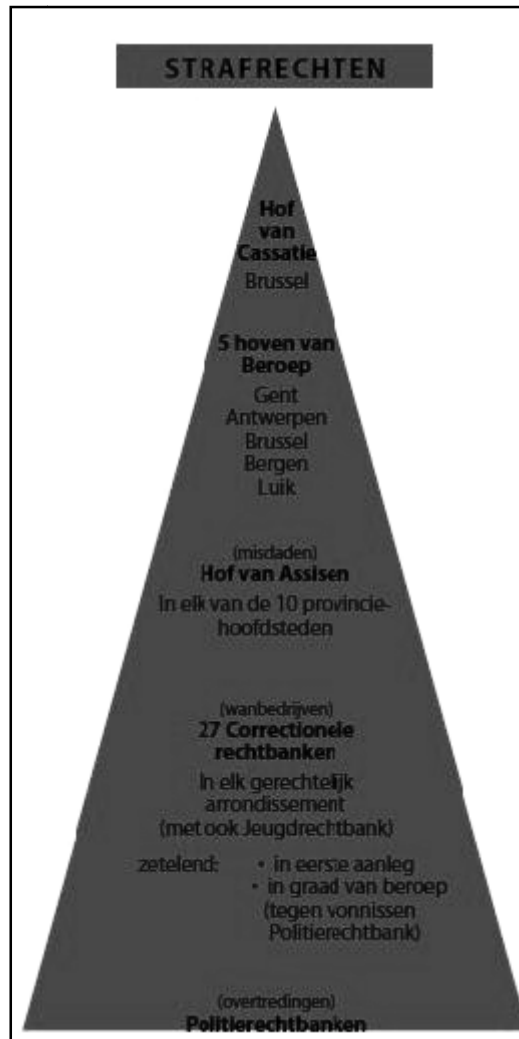
Lijst van tabellen

- Tabel 4.1: Geregistreerde criminaliteit per delicttype in België
- Tabel 4.2: Overzicht van de correctionele zaken in 2003: hangende zaken op 01/01/2003 en 31/12/2003, nieuwe, heropende en afgesloten zaken in 2003 (N en %)
- Tabel 4.3: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens het jaar van instroom op het parket (N en %)
- Tabel 4.4: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens type tenlastelegging (N en %)
- Tabel 4.5: Hangende zaken op 01/01/2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)
- Tabel 4.6: Hangende zaken op 01/01/2003 volgens de wijze van instroom (N en %)
- Tabel 4.7: Instroom van zaken in de loop van 2003 per type tenlastelegging (N en %)
- Tabel 4.8: Instroom van zaken in de loop van 2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)
- Tabel 4.9: Instroom van zaken in de loop van 2003 volgens de wijze van instroom (N en %)
- Tabel 4.10: Uitstroom van zaken in de loop van 2003 volgens afsluitende beslissing: aantal, percentage en gemiddeld aantal dagen dat aan het afsluiten van de zaak voorafging (N, % en duur)
- Tabel 4.11: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: afsluitende beslissingen per type tenlastelegging (N en %)
- Tabel 4.12: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: zonder gevolg geklasseerde zaken volgens motief van seponeren (N en %)
- Tabel 4.13: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: bestemmelingen van de ter beschikking gestelde zaken volgens het rechtsgebied waartoe het parket van oorsprong behoort (N en %)
- Tabel 4.14: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: afgesloten zaken volgens type van rechtstreekse dagvaarding (N en %)
- Tabel 4.15: Uitstroom van zaken in de loop van 2003: beschikkingen van de raadkamer bij regeling van rechtspleging (N en %)
- Tabel 4.16: Veranderingen in het verwachte nut als gevolg van veranderingen in de pakkans en de strafmaat, bij verschillende risicohoudingen
- Tabel 5.1: Vijf potentiële daders (kosten en opbrengsten)
- Tabel 5.2: Kosten van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding

Lijst van afkortingen

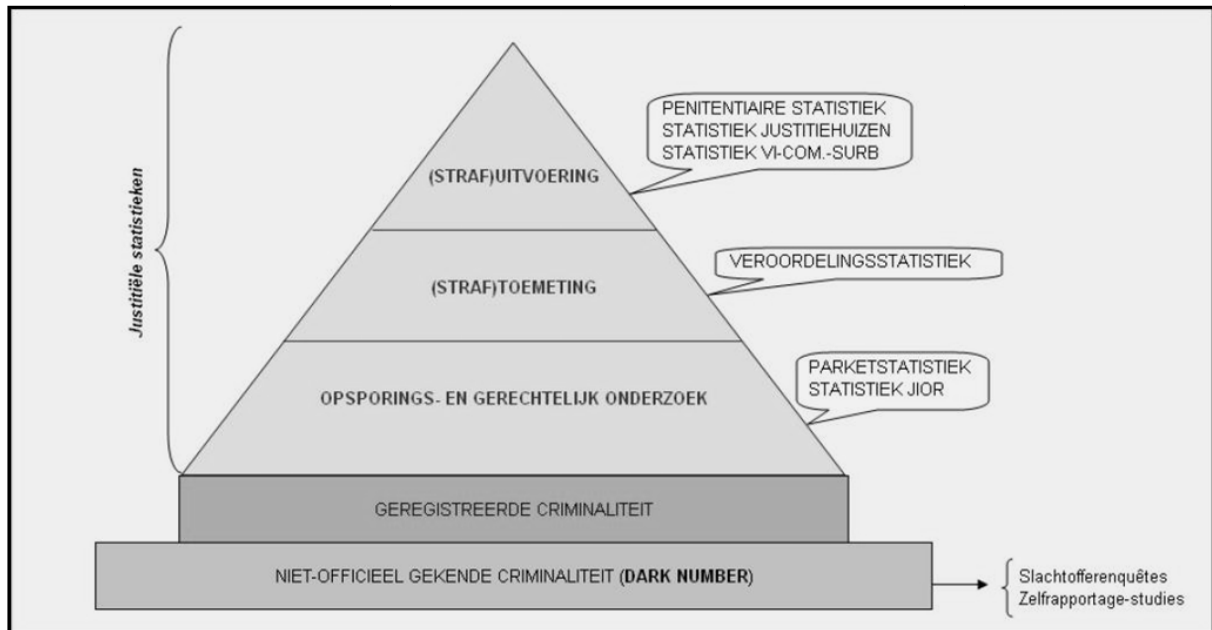
- BP: burgerlijke partij
- BV: besloten vennootschap
- BVR: Besluit Vlaamse Regering
- DGPI: Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen
- FOD: Federale Overheidsdienst
- OM: Openbaar Ministerie
- PV: proces-verbaal
- RB: rechtbank
- TBS: terbeschikkingstelling
- WTP: willingness to pay

Bijlage 1: Strafrechtelijke organisatie in België

Bron: Orde van Advocaten

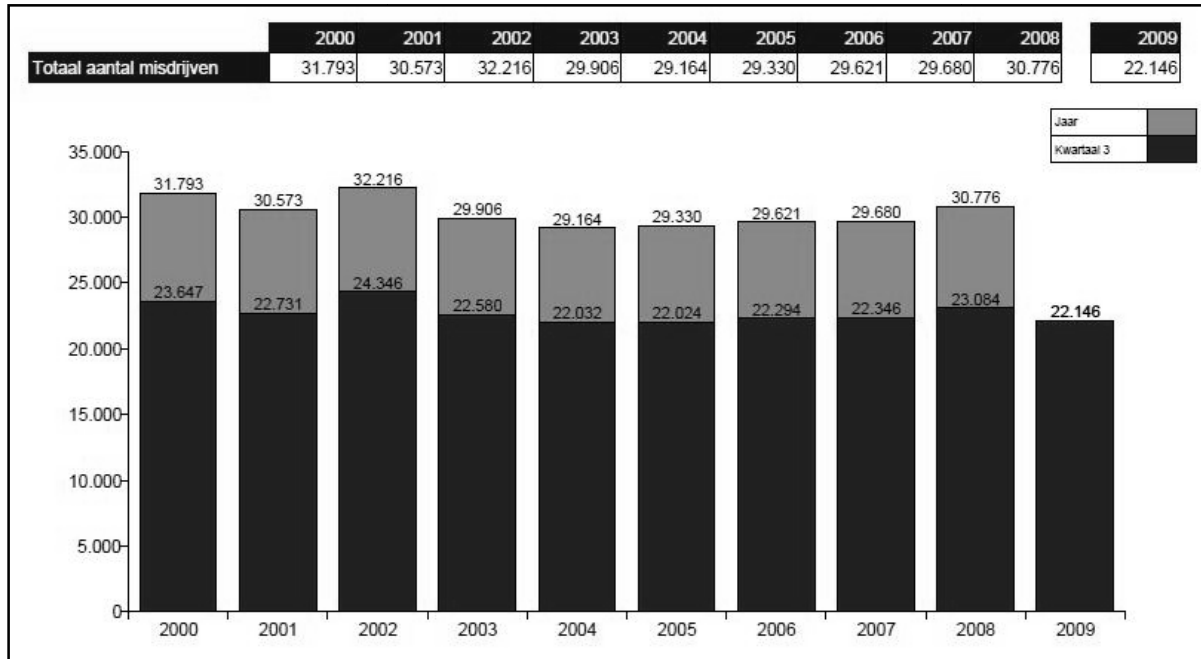
Bijlage 2: Justitiële statistieken

Bron: Maes, E., Evoluties in punitiviteit: lessen uit de justitiële statistieken

Bijlage 3: Politiestatistieken (Hasselt, 2003)

1) Geregistreerde criminaliteit in Hasselt

Bron: FPF/CGOP/Beleidsgegevens - Politiële Criminaliteitsstatistieken 2000-2008

2) Geregistreerde criminaliteit per delicttype in Hasselt

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Delict en afpersing	16.471	16.532	16.239	12.678	11.350	11.801	11.470	11.327	12.560	8.548
Geveldecrimine misdriften tegen eigendom	3.971	3.720	4.040	4.083	3.854	3.797	4.038	4.007	4.224	3.225
Misd. tegen de lichamsleefte integriteit	2.220	2.187	2.311	2.327	2.350	2.383	2.636	2.664	2.734	2.049
Verdoevende middelen	1.626	1.084	1.550	2.104	1.774	2.015	2.163	2.229	2.169	1.665
Bedrogmisdriften tegen de eigendom	1.216	1.048	1.330	1.393	1.526	1.649	1.438	1.400	1.187	782
Misd. tegen de openbare veiligheid	1.356	1.201	1.251	1.248	1.360	1.357	1.285	1.366	1.309	1.039
Misd. tegen andere morele waarden en gevoelens	552	645	1.064	1.176	1.259	1.122	1.328	1.375	1.236	851
Misd. tegen de familie	650	631	857	1.057	1.133	1.012	1.018	721	680	492
Milieu	747	710	520	715	608	564	613	500	532	317
Bevolkingsregister	352	302	342	416	518	526	538	569	692	532
Misd. tegen de openbare trouw	465	439	398	369	492	461	376	399	352	263
Wapens en spritoelven	350	260	307	365	378	415	461	575	418	357
Dronkenschap, alcohol, alcoholisjurfien	211	257	321	351	409	433	475	488	512	304
Vreemdelingenwetgeving	189	227	312	332	474	462	494	441	361	311
Misd. tegen gezag van de overheid	133	122	141	178	194	193	211	232	251	143
Bescherming personen	204	176	116	136	195	208	193	155	196	180
Misd. tegen de seksuele moraal	217	191	210	157	167	138	181	145	174	121
Overtredding Strafwebboek	339	297	172	132	91	41	6	13	4	2
Informatica/misdriften		13	22	236	90	107	189	187	130	
Volksgezondheid	57	76	76	114	142	116	93	128	115	18
Jugbescherming	50	43	57	50	67	70	69	100	155	161
Arbeid	461	56	91	84	64	90	73	76	72	38
Andera bijzondere wetten	61	48	81	33	67	48	42	45	29	14
Identiteitskaart	43	34	53	87	45	37	28	32	35	13
Handelspraktijken	36	50	56	53	41	30	37	26	15	12
Bescherming van de openbare Inkomsten	60	25	14	14	41	30	41	40	37	28
Misd. tegen de persoonlijke vrijheid	27	31	25	20	18	17	31	34	20	18
Economische wetgeving	14	32	40	13	9	4	15	31	16	8
Vervoer	36	48	24	21	13	13	7	5	5	1
Misd. in de audiovisuele sector	12	14	9	13	16	13	16	26	37	11
Misd. tegen het juridisch abstatut van het kind		3	6	6	6	9	17	25	20	25
Voelbaar (fictief)verkoop	19	10	19	18	10	7	11	5	5	6
Militair strafrecht en milite	19	5	20	11	19	8	3	4	7	3
Prive-bewaking	9	6	6	9	15	8	5	10	11	8
Onwettige uitbanning van het openbaar gezag	18	1	1	14	5	5	32	14	14	8
Kuswetgeving	1	4	2	1	5	40	5	2	5	4
Misd. tegen de veiligheid van de staat	4	1	2	2	4	2	4	20	7	6
Hormonen en doping	8	12	5	10	2	4	4	2	3	1
Inbreuken inzake apelen e.a.							1	14	9	7
Mensonterdel							5	10	9	1
Huisjeemelkerij	1	6	3		3	4	5	10	1	1
Preventie: brand, ontvoering, ongevallen							1	7	1	5
Andera Inbreuken Strafwebboek		1				1	2	7	1	1
Exploitatie van bederf							2	2	3	1
Subtotaal:	31.780	30.555	32.211	29.851	28.983	29.124	29.516	29.496	30.447	21.778
Overtredding lokaal politieregimeent	13	18	5	55	181	205	105	164	325	368
Subtotaal:	13	18	5	55	181	205	105	164	325	368
Totaal:	31.793	30.573	32.216	29.906	29.164	29.330	29.621	29.680	30.776	22.146

Bron: FPF/CGOP/Beleidsgegevens - Politie Criminaliteitsstatistieken 2000-2008

Bijlage 4: Parketstatistieken (Hasselt, 2003)

- 1) Overzicht van de correctionele zaken in 2003: hangende zaken op 01/01/2003 en 31/12/2003, nieuwe, heropende en afgesloten zaken in 2003 (N en %)

	hangende zaken 01/01/2003		nieuwe zaken tijdens 2003		heropende zaken tijdens 2003		afgesloten zaken tijdens 2003		hangende zaken 31/12/2003	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
HASSELT	10.119	3,44	21.878	2,40	972	3,44	22.746	2,46	10.223	3,33

- 2) Hangende zaken op 01/01/2003 volgens het jaar van instroom op het parket (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) <1996	1.860	18,38
(2) 1996	848	8,38
(3) 1997	251	2,48
(4) 1998	422	4,17
(5) 1999	547	5,41
(6) 2000	753	7,44
(7) 2001	1.343	13,27
(8) 2002	4.095	40,47
TOTAAL	10.119	100,00

3) Hangende zaken op 01/01/2003 volgens type tenlastelegging (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) STRAFWET	5.255	51,93
(2) EIGENDOM	2.533	25,03
(3) diefstal & afpersing	1.428	14,11
(4) gewone diefstal	597	5,90
(5) diefstal met geweld	134	1,32
(6) zware diefstal	697	6,89
(7) vernielingen, beschadigingen & brandstichting	454	4,49
(8) bedrog	651	6,43
(9) heling & witwas	89	0,88
(10) informatica	6	0,06
(11) andere	556	5,49
(12) PERSOON	857	8,47
(13) moord, doodslag & onopzettelijke doding	19	0,19
(14) moord & doodslag	16	0,16
(15) onopzettelijke doding	3	0,03
(16) slagen & verwondingen	527	5,21
(17) met opzet	493	4,87
(18) zonder opzet	34	0,34
(19) persoonlijke vrijheid	311	3,07
(20) FAMILIE & PUBLIEKE MORAAL	570	5,63
(21) aanranding & verkrachting	137	1,35
(22) ontucht & seksuele uitbuiting	28	0,28
(23) familiale sfeer	405	4,00
(24) OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE	999	9,87
(25) OPENBARE TROUW	296	2,93
(26) BIJZONDERE WETTEN	2.921	28,87
(27) VOLKSGEZONDHEID	52	0,51
(28) DRUGS & DOPING	635	6,28
(29) ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	173	1,71
(30) MILIEU & STEDENBOUW	1.624	16,05
(31) milieu	436	4,31
(32) stedenbouw	1.188	11,74
(33) LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	133	1,31
(34) ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	15	0,15
(35) FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN	289	2,86
(36) algemeen	241	2,38
(37) fiscale fraude	48	0,47
(38) VERKEER	1.827	18,06
(39) ANDERE	116	1,15
TOTAAL	10.119	100,00
onbekend/error	0	-

4) Hangende zaken op 01/01/2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) geen gekende verdachte	3.965	39,18
(2) min. 1 gekende verdachte	6.154	60,82
TOTAAL	10.119	100,00

5) Hangende zaken op 01/01/2003 volgens de wijze van instroom (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) algemene politie	7.187	71,02
(2) inspectiediensten	1.508	14,90
(3) klachten & BP-stellingen	426	4,21
(4) andere zendingen	998	9,86
TOTAAL	10.119	100,00
onbekend/error	0	-

6) Instroom van zaken in de loop van 2003 per type tenlastelegging (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) STRAFWET	17.750	77,68
(2) EIGENDOM	7.611	33,31
(3) diefstal & afpersing	4.939	21,61
(4) gewone diefstal	2.438	10,67
(5) diefstal met geweld	376	1,65
(6) zware diefstal	2.125	9,30
(7) vernielingen, beschadigingen & brandstichting	1.060	4,64
(8) bedrog	1.612	7,05
(9) heling & witwas	122	0,53
(10) informatica	10	0,04
(11) andere	1.480	6,48
(12) PERSOON	3.943	17,26
(13) moord, doodslag & onopzettelijke doding	33	0,14
(14) moord & doodslag	30	0,13
(15) onopzettelijke doding	3	0,01
(16) slagen & verwondingen	2.317	10,14
(17) met opzet	2.234	9,78
(18) zonder opzet	83	0,36
(19) persoonlijke vrijheid	1.593	6,97
(20) FAMILIE & PUBLIEKE MORAAL	2.018	8,83
(21) aanranding & verkrachting	369	1,61
(22) ontucht & seksuele uitbuiting	52	0,23
(23) familiale sfeer	1.597	6,99
(24) OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE	3.275	14,33
(25) OPENBARE TROUW	903	3,95
(26) BIJZONDERE WETTEN	4.505	19,72
(27) VOLKSGEZONDHEID	284	1,24
(28) DRUGS & DOPING	1.816	7,95
(29) ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	357	1,56
(30) MILIEU & STEDENBOUW	1.020	4,46
(31) milieu	603	2,64
(32) stedenbouw	417	1,82
(33) LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	160	0,70
(34) ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	45	0,20
(35) FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN	823	3,60
(36) algemeen	790	3,46
(37) fiscale fraude	33	0,14
(38) VERKEER	7	0,03
(39) ANDERE	588	2,57
TOTAAL	22.850	100,00
onbekend/error	0	-

- 7) Instroom van zaken in de loop van 2003: zaken met minstens één gekende verdachte versus zaken waarin geen enkele verdachte gekend is (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) geen gekende verdachte	7.746	33,90
(2) min. 1 gekende verdachte	15.104	66,10
TOTAAL	22.850	100,00

- 8) Instroom van zaken in de loop van 2003 volgens de wijze van instroom (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) algemene politie	17.879	78,25
(2) inspectiediensten	1.768	7,74
(3) klachten & BP-stellingen	575	2,52
(4) andere zendingen	2.628	11,50
TOTAAL	22.850	100,00
onbekend/error	0	-

- 9) Uitstroom van zaken in de loop van 2003 volgens afsluitende beslissing: aantal, percentage en gemiddeld aantal dagen dat aan het afsluiten van de zaak voorafging (N, % en duur)

	HASSELT		
	n	%	duur
(1) zonder gevolg	14.386	63,25	112
(2) ter beschikking	3.589	15,78	48
(3) voeging	2.843	12,50	107
(4) minnelijke schikking betaald	387	1,70	282
(5) bemiddeling in SZ voltooid	90	0,40	369
(6) rechtstreekse dagvaarding	1.046	4,60	279
(7) raadkamer	405	1,78	391
TOTAAL	22.746	100,00	118

10) Uitstroom van zaken in de loop van 2003: afsluitende beslissingen per type tenlastelegging (N en %)

HASSELT	zonder gevolg		ter beschikking		voeging		minnelijke schikking betaald		bemiddeling in SZ voltooid		rechtstreekse dagvaarding		raadkamer		TOTAAL	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
(1) STRAFWET	11.457	79,64	2.568	71,55	2.395	84,24	168	43,41	64	71,11	766	73,23	321	79,26	17.739	77,99
(2) EIGENDOM	4.685	32,57	1.388	38,67	1.042	36,65	101	26,10	27	30,00	334	31,93	161	39,75	7.738	34,02
(3) diefstal & afpersing	2.800	19,46	898	25,02	770	27,08	101	26,10	21	23,33	236	22,56	118	29,14	4.944	21,74
(4) gewone diefstal	1.409	9,79	512	14,27	214	7,53	99	25,58	15	16,67	151	14,44	22	5,43	2.422	10,65
(5) diefstal met geweld	217	1,51	37	1,03	61	2,15	0	0,00	1	1,11	19	1,82	33	8,15	368	1,62
(6) zware diefstal	1.174	8,16	349	9,72	495	17,41	2	0,52	5	5,56	66	6,31	63	15,56	2.154	9,47
(7) vernielingen, beschadigingen & brandstichting	815	5,67	141	3,93	109	3,83	0	0,00	4	4,44	15	1,43	5	1,23	1.089	4,79
(8) bedrog	1.070	7,44	349	9,72	163	5,73	0	0,00	2	2,22	83	7,93	38	9,38	1.705	7,50
(9) heiling & witwas	59	0,41	22	0,61	18	0,63	0	0,00	0	0,00	17	1,63	7	1,73	123	0,54
(10) informatica	6	0,04	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,25	8	0,04
(11) andere	1.005	6,99	327	9,11	145	5,10	0	0,00	2	2,22	65	6,21	30	7,41	1.574	6,92
(12) PERSOON	2.835	19,71	372	10,37	333	11,71	2	0,52	17	18,89	213	20,36	47	11,60	3.819	16,79
(13) moord, doodslag & onopzettelijke doding	6	0,04	3	0,08	5	0,18	0	0,00	0	0,00	1	0,10	11	2,72	26	0,11
(14) moord & doodslag	6	0,04	3	0,08	4	0,14	0	0,00	0	0,00	0	0,00	10	2,47	23	0,10
(15) onopzettelijke doding	0	0,00	0	0,00	1	0,04	0	0,00	0	0,00	1	0,10	1	0,25	3	0,01
(16) slagen & verwondingen	1.724	11,98	223	6,21	115	4,05	1	0,26	17	18,89	200	19,12	23	5,68	2.303	10,12
(17) met opzet	1.654	11,50	210	5,85	112	3,94	1	0,26	16	17,78	200	19,12	22	5,43	2.215	9,74
(18) zonder opzet	70	0,49	13	0,36	3	0,11	0	0,00	1	1,11	0	0,00	1	0,25	88	0,39
(19) persoonlijke vrijheid	1.105	7,68	146	4,07	213	7,49	1	0,26	0	0,00	12	1,15	13	3,21	1.490	6,55
(20) FAMILIE & PUBLIEKE MORAAAL	844	5,87	362	10,09	646	22,72	1	0,26	16	17,78	69	6,60	47	11,60	1.985	8,73
(21) aanranding & verkrachting	217	1,51	32	0,89	56	1,97	1	0,26	8	8,89	23	2,20	35	8,84	372	1,64
(22) ontucht & seksuele uitbuiting	17	0,12	5	0,14	13	0,46	0	0,00	0	0,00	1	0,10	8	1,98	44	0,19
(23) familiale sfeer	610	4,24	325	9,06	577	20,30	0	0,00	8	8,89	45	4,30	4	0,99	1.569	6,90
(24) OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE	2.416	16,79	349	9,72	303	10,66	63	16,28	4	4,44	116	11,09	27	6,67	3.278	14,41
(25) OPENBARE TROUW	677	4,71	97	2,70	71	2,50	1	0,26	0	0,00	34	3,25	39	9,63	919	4,04
(26) BIJZONDERE WETTEN	2.441	16,97	913	25,44	438	15,41	219	56,59	26	28,89	278	26,58	81	20,00	4.396	19,33
(27) VOLKSGEZONDHEID	259	1,80	7	0,20	9	0,32	5	1,29	0	0,00	2	0,19	1	0,25	283	1,24
(28) DRUGS & DOPING	779	5,41	449	12,51	186	6,54	129	33,33	26	28,89	132	12,62	57	14,07	1.758	7,73
(29) ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	342	2,38	41	1,14	18	0,63	3	0,78	0	0,00	13	1,24	4	0,99	421	1,85
(30) MILIEU & STEDENBOUW	744	5,17	44	1,23	167	5,87	39	10,08	0	0,00	84	8,03	0	0,00	1.078	4,74
(31) milieu	397	2,76	34	0,95	120	4,22	37	9,56	0	0,00	40	3,82	0	0,00	628	2,76
(32) stedenbouw	347	2,41	10	0,28	47	1,65	2	0,52	0	0,00	44	4,21	0	0,00	450	1,98
(33) LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	130	0,90	13	0,36	16	0,56	27	6,98	0	0,00	13	1,24	0	0,00	199	0,87
(34) ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	13	0,09	18	0,50	4	0,14	4	1,03	0	0,00	0	0,00	2	0,49	41	0,18
(35) FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN	174	1,21	341	9,50	38	1,34	12	3,10	0	0,00	34	3,25	17	4,20	616	2,71
(36) algemeen	164	1,14	336	9,36	37	1,30	12	3,10	0	0,00	21	2,01	7	1,73	577	2,54
(37) fiscale fraude	10	0,07	5	0,14	1	0,04	0	0,00	0	0,00	13	1,24	10	2,47	39	0,17
(38) VERKEER	0	0,00	0	0,00	1	0,04	0	0,00	0	0,00	2	0,19	1	0,25	4	0,02
(39) ANDERE	488	3,39	108	3,01	9	0,32	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,49	607	2,67
TOTAAL	14.386	100,00	3.589	100,00	2.843	100,00	387	100,00	90	100,00	1.046	100,00	405	100,00	22.746	100,00
onbekend/error	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-

11) Uitstroom van zaken in de loop van 2003: zonder gevolg geklasseerde zaken volgens motief van seponeren (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) OPPORTUNITEIT	6.295	43,82
(2) beperkte maatschappelijke weerslag	656	4,57
(3) toestand geregulariseerd	1.013	7,05
(4) misdrijf van relationele aard	481	3,35
(5) nadeel gering	78	0,54
(6) redelijke termijn overschreden	58	0,40
(7) afwezigheid van voorgaanden	77	0,54
(8) toevallige feiten met oorzaak	1.004	6,99
(9) jeugdige leeftijd	5	0,03
(10) wanverhouding strafvord.-maatsch. verstoring	66	0,46
(11) houding van het slachtoffer	195	1,36
(12) vergoeding van het slachtoffer	104	0,72
(13) te weinig recherche-capaciteit	19	0,13
(14) andere prioriteiten	2.539	17,68
(15) andere	0	0,00
(16) TECHNISCH	7.664	53,36
(17) geen misdrijf	2.010	13,99
(18) onvoldoende bewijzen	2.085	14,52
(19) verjaring	37	0,26
(20) overlijden van de dader	45	0,31
(21) klachtafstand (bij klachtmisdrijf)	1	0,01
(22) amnestie	0	0,00
(23) onbevoegdheid	309	2,15
(24) kracht van gewijsde	114	0,79
(25) immuniteit	2	0,01
(26) strafuitsluitende verschoningsgrond	15	0,10
(27) gebrek aan klacht	0	0,00
(28) dader(s) onbekend	3.046	21,21
(29) andere	0	0,00
(30) ANDER	405	2,82
(31) administratieve geldboete	141	0,98
(32) preteritieve probatie	37	0,26
(33) seining van de dader	227	1,58
(34) andere	0	0,00
TOTAAL	14.364	100,00
onbekend/error	22	-

12) Uitstroom van zaken in de loop van 2003: bestemmingen van de ter beschikking gestelde zaken volgens het rechtsgebied waartoe het parket van oorsprong behoort (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) parketten zelfde rechtsgebied	1.203	34,56
(2) parketten ander rechtsgebied	1.113	31,97
(3) federaal parket	21	0,60
(4) parket niet nader omschreven	161	4,63
(5) parket-generaal	7	0,20
(6) andere	976	28,04
TOTAAL	3.481	100,00
onbekend/error	108	-

13) Uitstroom van zaken in de loop van 2003: afgesloten zaken volgens type van rechtstreekse dagvaarding (N en %)

	HASSELT	
	n	%
(1) rechtstreekse dagv. OM	1.037	99,14
(2) rechtstreekse dagv. benadeelde	6	0,57
(3) dagv. ministeries	2	0,19
(4) oproeping bij PV	0	0,00
(5) onmid. verschijning	0	0,00
(6) dagv. tgv. verw. cassatie	0	0,00
(7) correctionalisatie	0	0,00
(8) contraventionalisatie	0	0,00
(9) andere	1	0,10
TOTAAL	1.046	100,00
onbekend/error	0	-

14) Uitstroom van zaken in de loop van 2003: beschikkingen van de raadkamer bij regeling van rechtspleging (N en %)

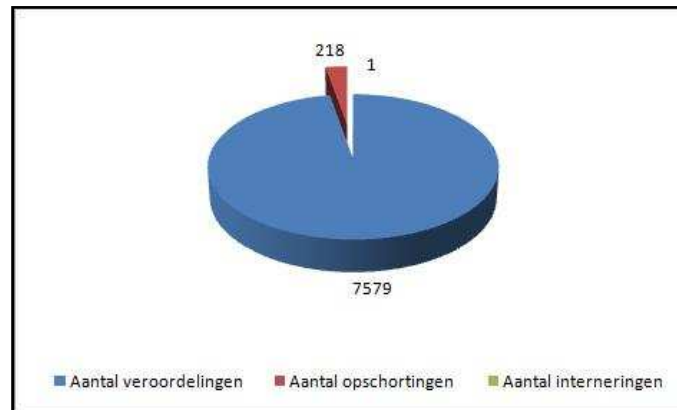
	HASSELT	
	n	%
(1) uitstel sine die	1	0,25
(2) verwijzing correctionele RB	286	72,77
(3) buitenvervolginstelling	79	20,10
(4) gedeeltelijke beslissingen (verschillende pers.)	1	0,25
(5) verval van publieke vordering	1	0,25
(6) internering	2	0,51
(7) ontlasting onderzoek	8	2,04
(8) opschorting van de uitspraak	8	2,04
(9) probatie-opschorting van de uitspraak	0	0,00
(10) diverse	7	1,78
TOTAAL	393	100,00
onbekend/error	12	-

Bron: http://www.just.fgov.be/statistique_parquets

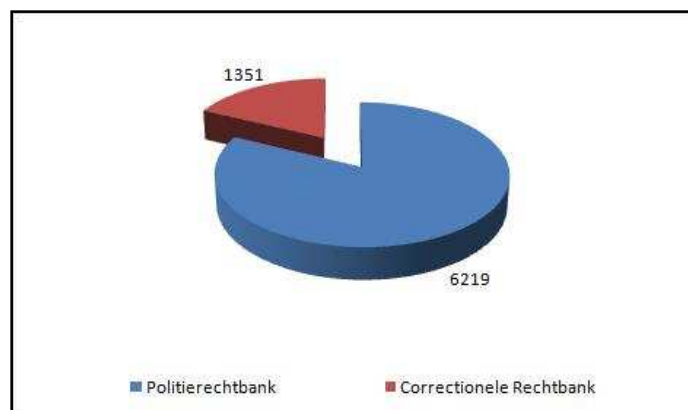

Bijlage 5: Rechtbankstatistieken (Hasselt, 2003)

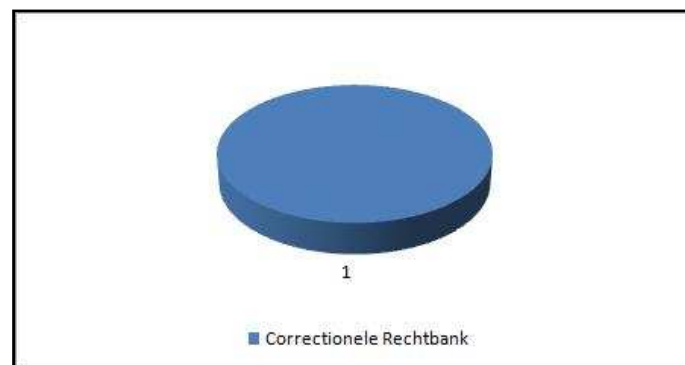
1) Aantal veroordelingen, opschortingen en interneringen in België (jaar 2003)

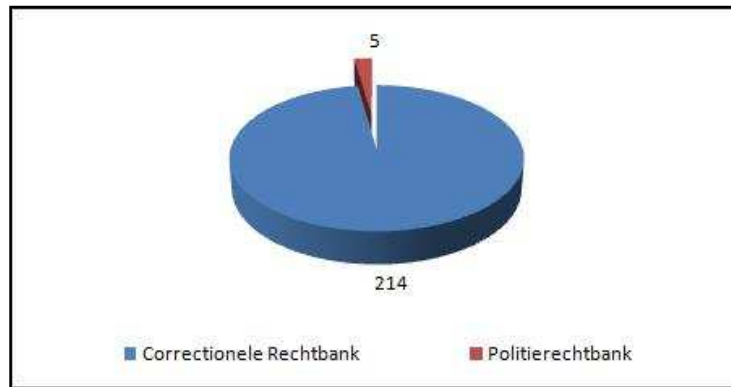
2) Verhouding veroordelingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)

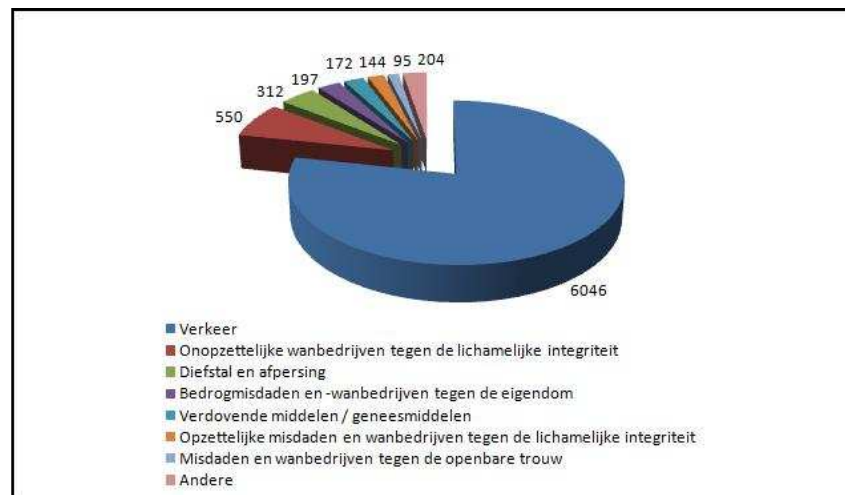
3) Verhouding interneringen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)

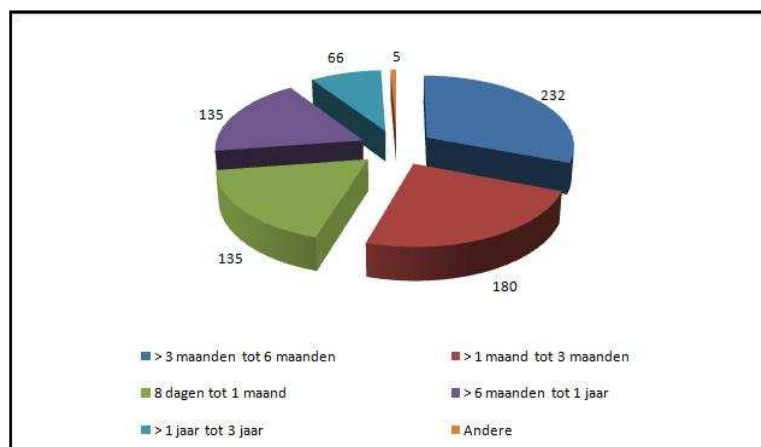
4) Aantal opschortingen volgens jurisdictie in België (jaar 2003)

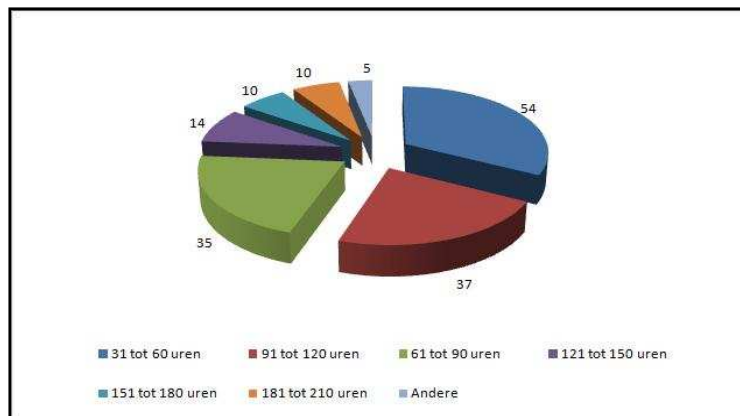
5) Veroordelingen volgens type inbreuken in België (jaar 2003)

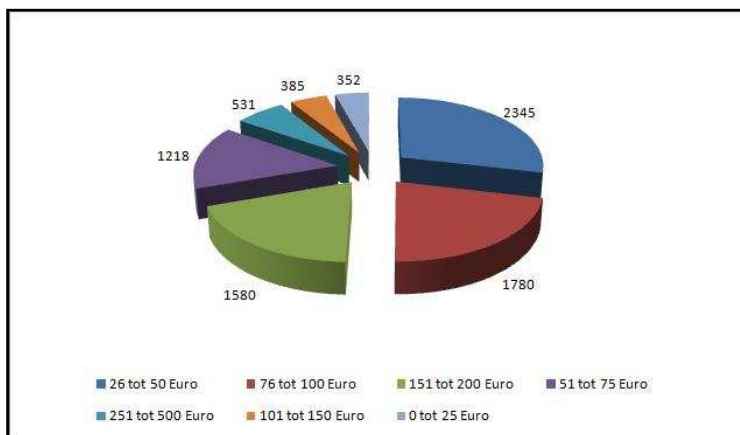
6) Aantal vrijheidsstraffen opgelegd door de politionele rechtbanken in eerste aanleg, de correctionele rechtbanken in eerste aanleg en in politieberoep en de hoven van beroep, in België (jaar 2003)

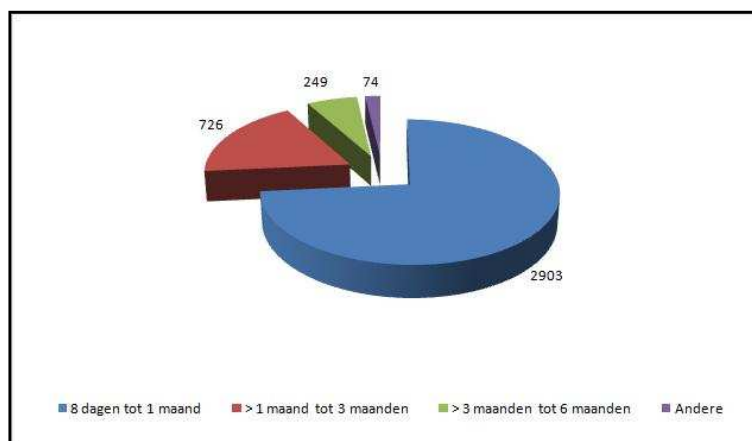
7) Aantal werkstraffen opgelegd door alle rechtbanken en hoven, in België (jaar 2003)

8) Aantal geldboetes in België (jaar 2003)

9) Aantal vervallenverklaringen van het recht tot sturen in België (jaar 2003)

Bron: <http://www.dsb-spc.be>

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Situatie van criminaliteit in België

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-beleidsmanagement**

Jaar: **2010**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Dikmen, Ipek

Datum: **1/06/2010**